

**Ministerstvo vnitra-generální ředitelství
Hasičského záchranného sboru České republiky**

Ochrana obyvatelstva

MODUL E

Učební pomůcka pro vzdělávání v oblasti krizového řízení

**Mgr. Bohumír MARTÍNEK, Ph.D.
doc. RNDr. Petr LINHART, CSc.
a kolektiv pracovníků Institutu ochrany obyvatelstva
Lázně Bohdaneč**

OBSAH

Kapitola 1 HISTORIE OCHRANY OBYVATELSTVA V NAŠICH PODMÍNKÁCH

CIVILNÍ OCHRANA VE SMYSLU MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA.....	9
DODATKOVÝ PROTOKOL K ŽENEVSKÝM ÚMLUVÁM Z 12. SRPNA 1949 O OCHRANĚ OBĚTÍ MEZINÁRODNÍCH OZBROJENÝCH KONFLIKTŮ (PROTOKOL I)	9
<i>Postup akceptace Protokolu I do našich podmínek od okamžiku jeho přijetí</i>	10
<i>Historie ochrany obyvatelstva.....</i>	11

Kapitola 2 LEGISLATIVA

ZÁKON Č. 239/2000 SB., O INTEGROVANÉM ZÁCHRANNÉM SYSTÉMU A O ZMĚNĚ NĚKTERÝCH ZÁKONŮ, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ	17
<i>Postavení a úkoly státních orgánů, orgánů územních samosprávních celků, právnických osob, podnikajících fyzických osob a fyzických osob při plnění úkolů ochrany obyvatelstva.....</i>	17
VYHLÁŠKA 380/2002 SB., K PŘÍPRAVĚ PROVÁDĚNÍ ÚKOLŮ OCHRANY OBYVATELSTVA.....	20
<i>Postup při zřizování zařízení civilní ochrany a při odborné přípravě jejich personálu</i>	20
<i>Způsob informování právnických a fyzických osob o charakteru možného ohrožení, připravovaných opatřeních a způsobu jejich provedení</i>	21
<i>Technické, provozní a organizační zabezpečení jednotného systému varování a vyrozumění a způsob poskytování tísňových informací</i>	21
<i>Způsob zabezpečení evakuace a jejího všestranného zabezpečení</i>	21
<i>Zásady postupu při poskytování úkrytů a způsob a rozsah kolektivní a individuální ochrany obyvatelstva.....</i>	21
<i>Požadavky ochrany obyvatelstva v územním plánování a stavebně technické požadavky na stavby civilní ochrany nebo stavby dotčené požadavky civilní ochrany</i>	22
KONCEPCE OCHRANY OBYVATELSTVA.....	22
<i>Charakteristika koncepce ochrany obyvatelstva</i>	22
<i>Základní úkoly vyplývající z nové koncepce</i>	23

Kapitola 3 VAROVÁNÍ A VYROZUMĚNÍ A ZPŮSOB POSKYTOVÁNÍ TÍSŇOVÝCH INFORMACÍ

LEGISLATIVA.....	25
ZÁKLADNÍ POJMY	25
ZÁKLADNÍ POZNATKY O JSVV.....	26
<i>Vyrozumívací centra.....</i>	27
<i>Koncové prvky varování</i>	27
<i>Akustické zkoušky sirén.....</i>	31
VAROVÁNÍ OBYVATELSTVA	32
<i>Možné formy šíření varovné informace.....</i>	33
<i>Možné prostředky a kanály šíření varovné informace</i>	33

	<i>Varovný signál „Všeobecná výstraha“</i>	34
	TÍŠŇOVÉ INFORMOVÁNÍ A INFORMOVÁNÍ OBYVATELSTVA.....	34
	<i>Tísňové informování</i>	34
	<i>Informování obyvatelstva</i>	35
	<i>Verbální informace</i>	35
	ČINNOST OBYVATELSTVA PO VYHLÁŠENÍ VAROVNÉHO SIGNÁLU.....	36
	<i>Psychologické aspekty varování obyvatelstva</i>	37
	VYROZUMĚNÍ	37
	<i>Signál „Požární poplach“</i>	38
	<i>Osobní svolávací přijímače</i>	39
Kapitola 4	UKRYTÍ OBYVATELSTVA	
	LEGISLATIVA	39
	UKRYTÍ OBYVATELSTVA – ZÁKLADNÍ POJMY	39
	<i>Provoz objektů pro ochranu obyvatelstva</i>	40
	<i>Stálé úkryty</i>	41
	<i>Improvizované úkryty</i>	41
	<i>Sebeochrana obyvatelstva ukrytím</i>	42
	<i>Úkrytí obyvatelstva ve stálých úkrytech a zásady chování v úkrytu</i>	42
	<i>Územní plánování a stavební řád na úseku ochrany obyvatelstva</i>	43
	ÚZEMNÍ PLÁN VELKÉHO ÚZEMNÍHO CELKU.....	43
	ÚZEMNÍ PLÁN OBCE.....	43
	<i>Regulační plán</i>	43
	<i>Doložka civilní ochrany</i>	44
	<i>Stavebně technické požadavky na stavby civilní ochrany</i>	44
Kapitola 5	ZPŮSOB A ROZSAH INDIVIDUÁLNÍ OCHRANY ČR	
	LEGISLATIVA	47
	ZÁKLADNÍ POJMY UŽÍVANÉ V INDIVIDUÁLNÍ OCHRANĚ	48
	PROSTŘEDKY INDIVIDUÁLNÍ OCHRANY A JEJICH POUŽITÍ	49
	<i>Členění prostředků ochrany dýchacích orgánů podle zprávy evropské komise pro normalizaci CR 529</i>	49
	<i>Funkční členění</i>	50
	<i>Uživatelské členění</i>	50
	<i>Improvizovaná ochrana</i>	55
Kapitola 6	EVAKUACE	
	LEGISLATIVA	59
	ZÁKLADNÍ POJMY	59
	<i>Rozsah evakuačních opatření</i>	59
	<i>Doba trvání evakuace</i>	59

	<i>Způsob realizace evakuace</i>	60
	<i>Orgány pro řízení evakuace</i>	60
	<i>Způsob provádění evakuace</i>	61
	DOPORUČENÁ OPATŘENÍ PRO OPUŠTĚNÍ DOMÁCNOSTI (BYTU, DOMU) V PŘÍPADĚ EVAKUACE.....	63
	EVAKUAČNÍ ZAVAZADLO	63
	ZVLÁŠTNOSTI PROVÁDĚNÍ EVAKUACE	64
	<i>Zvláštnosti v rámci povodňové ochrany</i>	64
	<i>Zvláštnosti provádění evakuačního opatření v okolí jaderných zařízení</i>	64
	<i>Zvláštnosti provádění evakuačních opatření za válečného stavu</i>	65
Kapitola 7	NOUZOVÉ PŘEŽITÍ OBYVATELSTVA, HUMANITÁRNÍ POMOC	
	LEGISLATIVA	67
	NOUZOVÉ PŘEŽITÍ.....	67
	<i>Systém Opatření k zabezpečení nouzového přežití obyvatelstva</i>	68
	<i>Materiál nouzového přežití</i>	69
	HUMANITÁRNÍ POMOC POSTIŽENÉMU OBYVATELSTVU.....	69
	<i>Zahraniční humanitární pomoc</i>	69
	<i>Vnitřní humanitární pomoc</i>	70
	<i>Duchovní (náboženská) pomoc</i>	70
	<i>Psychologická pomoc</i>	71
	ÚKOLY A ČINNOST HUMANITÁRNÍCH, CÍRKEVNÍCH A CHARITATIVNÍCH ORGANIZACÍ.....	71
Kapitola 8	ZAŘÍZENÍ CIVILNÍ OCHRANY	
	LEGISLATIVA	73
	ZAŘÍZENÍ CIVILNÍ OCHRANY BEZ PRÁVNÍ SUBJEKTIVITY	73
	POSTUP PŘI ZŘIZOVÁNÍ ZAŘÍZENÍ CIVILNÍ OCHRANY	73
	<i>Postup HZS kraje před zřízením zařízení civilní ochrany</i>	74
	<i>Postup HZS kraje po zřízením zařízení civilní ochrany</i>	74
	ODBORNÁ PŘÍPRAVA PERSONÁLU	74
	<i>Organizační zabezpečení odborné přípravy personálu</i>	75
	DRUHY ZAŘÍZENÍ CIVILNÍ OCHRANY A JEJICH ÚLOHA	75
	DALŠÍ SÍLY A PROSTŘEDKY PŘEDURČENÉ K PLNĚNÍ ÚKOLŮ OCHRANY OBYVATELSTVA.....	76
	<i>Jednotky sborů dobrovolných hasičů</i>	76
	<i>Humanitární jednotky ČČK</i>	77
	<i>Humanitární a charitativní organizace</i>	78
	<i>Záchranné prapory AČR</i>	78
	<i>Osoby poskytující osobní a věcnou pomoc</i>	78

Kapitola 9	OCHRANA OBYVATELSTVA PŘI MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTECH	
	MIMOŘÁDNÁ UDÁLOST	79
	LEGISLATIVA	80
	OCHRANA OBYVATELSTVA PŘI ŽIVELNÍCH POHROMÁCH	80
	<i>Povodně</i>	80
	<i>Sesuvy půdy</i>	82
	<i>Atmosférické poruchy</i>	83
	<i>Zemětřesení</i>	83
	OCHRANA OBYVATELSTVA PŘI MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTECH ZPŮSOBENÝCH ČLOVĚKEM.....	84
	<i>Požáry</i>	84
	<i>Epidemie</i>	85
	<i>Epizootie</i>	86
	<i>Havárie s únikem nebezpečných látek</i>	86
	<i>Havárie jaderných zařízení</i>	88
	<i>Teroristické akce</i>	94
	<i>Válečný stav</i>	99
Kapitola 10	OCHRANA OBYVATELSTVA V HAVARIJNÍCH PLÁNECH	
	HAVARIJNÍ PLÁNY	101
	PLÁNY KONKRÉTNÍCH ČINNOSTÍ (PKČ) NA ÚSEKU OCHRANY OBYVATELSTVA	102
	<i>Plán varování obyvatelstva</i>	102
	<i>Plán ukrytí obyvatelstva</i>	102
	<i>Plán individuální ochrany obyvatelstva</i>	103
	<i>Plán evakuace obyvatelstva</i>	103
	<i>Plán nouzového přežití</i>	105
	<i>Plán komunikace s veřejností a hromadnými informačními prostředky</i>	107
Kapitola 11	VZDĚLÁVÁNÍ V OBLASTI OCHRANY OBYVATELSTVA	
	LEGISLATIVA	109
	KONCEPCE VZDĚLÁVÁNÍ V OBLASTI KRIZOVÉHO ŘÍZENÍ A OCHRANY OBYVATELSTVA	109
	<i>Vzdělávací moduly</i>	109
	<i>Modul E-ochrana obyvatelstva</i>	110
Kapitola 12	PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST	
	LEGISLATIVA	111
	OBSAHOVÉ ZAMĚŘENÍ PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ ČINNOSTI	111
	INSTITUCE, PODÍLEJÍCÍ SE NA PROVÁDĚNÍ PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ ČINNOSTI A PŘEHLED FOREM, KTERÉ VYUŽÍVAJÍ NEBO JSOU VHODNÉ K VYUŽITÍ.....	112

<i>MV-generální ředitelství HZS ČR</i>	112
<i>Hasičský záchranný sbor kraje</i>	112
<i>Obec, obecní úřad</i>	113
<i>Právnícké osoby a podnikající fyzické osoby, které jsou zahrnuty v havarijních plánech kraje nebo ve vnějších havarijních plánech</i>	113
<i>Občanská sdružení, veřejně prospěšné organizace a jiné orgány působící na úseku ochrany obyvatelstva</i>	113
VÝUKA TÉMAT OCHRANY ČLOVĚKA ZA MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ NA ZÁKLADNÍCH A STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH	113
<i>Pokyn MŠMT k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů škol</i>	113
<i>Nejdůležitější didaktické pomůcky vydané na podporu výuky</i>	115
Kapitola 13 MONITOROVÁNÍ	
LEGISLATIVA.....	117
CHARAKTERISTIKA.....	117
SYSTEM ZJIŠŤOVÁNÍ, PŘEDÁVÁNÍ A VYHODNOCOVÁNÍ ÚDAJŮ.....	117
ZAJIŠTĚNÍ SYSTÉMU MONITOROVÁNÍ.....	118
SLOŽKY A PRVKY MONITOROVACÍ SÍTĚ.....	118
<i>Mobilní skupiny</i>	118
<i>Laboratorní skupiny</i>	118
<i>Vyhodnocovací střediska</i>	118
<i>Meteorologická služba</i>	118
<i>Letecké prostředky průzkumu</i>	118
Kapitola 14 DEKONTAMINACE	
LEGISLATIVA.....	119
CHARAKTERISTIKA.....	119
DEKONTAMINACE OSOB VE STACIONÁRNÍCH ZAŘÍZENÍCH.....	119
Kapitola 15 OCHRANA OBYVATELSTVA VE SVĚTĚ	
OCHRANA OBYVATELSTVA JAKO SDRUŽENÝ SYSTÉM.....	121
<i>Poslání ochrany obyvatelstva</i>	121
<i>Hlavní úkoly</i>	121
<i>Kompetence</i>	122
<i>Záchranné subjekty</i>	122
OCHRANA OBYVATELSTVA V NATO.....	122
OCHRANA OBYVATELSTVA V EU.....	123
<i>Vztah ochrany obyvatelstva v České republice k civilní ochraně v EU</i>	123
Kapitola 16 DOPORUČENÁ LITERATURA	127

Kapitola 1

HISTORIE OCHRANY OBYVATELSTVA V NAŠICH PODMÍNKÁCH

Pojem ochrana obyvatelstva je často používán pro označení určitého sdruženého (integrovaného) systému vztahů, vazeb a konkrétních opatření k ochraně obyvatelstva a jeho majetku v nejrůznějších situacích, kdy může dojít k jejich ohrožení, počínaje „každodenními“ negativními událostmi přes nejrůznější katastrofy a nouzové situace až po ozbrojený konflikt.

Civilní ochrana ve smyslu mezinárodního humanitárního práva

Po 2. světové válce do začátku 90 let 20. století prožilo lidstvo přes 200 ozbrojených konfliktů, více než 25 milionů lidí se stalo přímo nebo nepřímo obětmi těchto válečných akcí. Přestože tyto války byly omezenější než první a druhá světová válka, ztráty na lidských životech, především na životech civilního obyvatelstva, byly vyšší.

Na základě těchto trpkých zkušeností vznikl požadavek světového společenství dohodnout normy, které by zmírnily následky ozbrojených konfliktů, především strádání civilního obyvatelstva, kombatantů (příslušníků pravidelných i nepravidelných ozbrojených sil státu – armády, milic, dobrovolnických sborů, hnutí odporu) i nekombatantů.

Z historických i současných zkušeností vyplývá, že právní regulace ozbrojených konfliktů mezinárodní povahy nebo konfliktů nemajících mezinárodní charakter má své opodstatnění. Současná situace svědčí o tom, že tyto hrůzné zkušenosti se dosud nestaly pro světové společenství ponaučením. Potvrzují to konflikty na území bývalé Jugoslávie, bývalého Sovětského svazu, na Středním východě i v dalších částech světa.

Značný význam a světovou proslulost v této oblasti má švýcarské město Ženeva. Je nejenom významným obchodním střediskem, ale také sídlem četných mezinárodních organizací – Světové zdravotnické organizace (WHO), Mezinárodního Červeného kříže a Mezinárodního výboru Červeného kříže. Je centrem, odkud bývá organizována humanitární pomoc pro oblasti postižené v důsledku ozbrojených konfliktů nebo přírodních katastrof.

Zakladatelem Mezinárodního výboru Červeného kříže byl v roce 1863 H. Dunant a další čtyři obyvatelé Ženevy (původní název byl Mezinárodní výbor pro pomoc raněným). V roce 1864 byla v Ženevě podepsána první Ženevská úmluva, která v deseti článcích formulovala základní zásady zacházení s raněnými vojáky. Tato úmluva položila základy k rozvoji mezinárodního humanitárního práva. V roce 1949 byly v Ženevě podepsány čtyři Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů.

Po 28 letech, tj. v roce 1977, se Ženeva stala dějištěm čtvrtého zasedání Diplomatické konference, která byla ukončena podpisem Závěrečného aktu, k němuž byly připojeny dva Dodatkové protokoly, doplňující Ženevské úmluvy z roku 1949. Dodatkový protokol I je prvním dokumentem mezinárodního humanitárního práva, který se obšírněji věnuje problematice civilní obrany.

Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I)

Pro účely tohoto protokolu jsou definovány tyto 4 základní pojmy:

1. Civilní obrana - je plnění některých nebo všech níže uvedených humanitárních úkolů, jejichž cílem je chránit civilní obyvatelstvo před nebezpečím, pomoci mu odstranit bezprostřední účinky nepřátelských akcí nebo pohrom a také vytvořit nezbytné podmínky pro jeho přežití.

Těmito úkoly jsou:

Hlásné služby.

Evakuace.

Organizování a poskytování úkrytů.

Zatemňování.

Záchranné práce.

Zdravotnické služby včetně první pomoci a také náboženská pomoc.

Boj s požáry.

Zjišťování a označování nebezpečných oblastí.

Dekontaminace a podobná ochranná opatření.

Poskytování nouzového ubytování a zásobování.

Okamžitá pomoc při obnově a udržování pořádku v postižených oblastech.

Okamžitá oprava nezbytných veřejných zařízení.

Bezodkladné pohřební služby.

Pomoc při ochraně předmětů nezbytných k přežití.

Doplňující činnost nezbytná ke splnění výše uvedených úkolů, včetně plánování a organizování, ale neomezující se pouze na tuto činnost.

2. Organizace civilní obrany - jsou instituce a jednotky, které jsou organizovány nebo zmocněny příslušnými orgány strany v konfliktu k plnění úkolů, uvedených v odstavci 1, a které jsou určeny a využívány výhradně k plnění těchto úkolů.

3. Personál organizací civilní obrany - jsou osoby, určené stranou v konfliktu výhradně k plnění úkolů uvedených v odstavci 1, včetně personálu určeného příslušnými orgány této strany výhradně k řízení těchto organizací.

4. Materiál organizací civilní obrany - jsou zařízení, zásoby a přepravní prostředky, používané těmito organizacemi k plnění výše uvedených úkolů.

V kontextu s mezinárodní situací je nezbytné chápat uplatňování mezinárodního humanitárního práva jako státní záležitost. Stát tak disponuje ustanoveními a regulačními prostředky k zlidštění ozbrojených konfliktů. Státy a jednotlivci nesou zcela konkrétní odpovědnost za porušení zákonů a obyčejů války, jmenovitě za uskutečnění ozbrojeného konfliktu, páchání zločinů proti míru, proti lidskosti apod.

V článku 83 Dodatkového protokolu I k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů se vysoké smluvní strany zavázaly, „...že budou v době míru, jakož i v době ozbrojených konfliktů šířit ve svých zemích Úmluvy a tento Protokol v co největší míře, a že zejména jejich studium zahrnou do programů vojenské přípravy a budou podporovat jejich studium civilním obyvatelstvem tak, aby se s těmito dokumenty seznámily ozbrojené síly i civilní obyvatelstvo“.

Ochrana člověka, jeho života a zdraví by měla být v právním a demokratickém státě jedním z prioritních cílů státní politiky. V této souvislosti sehrává významnou úlohu **civilní obrana**, která má za úkol garantovat státu v případě ozbrojeného konfliktu život a zdraví občanů pomocí vhodných a v míru již připravených ochranných opatření.

Civilní obrana si klade za cíl v případě ozbrojeného konfliktu poskytnout co největšímu počtu osob naději na přežití. Je to bezesporu humánní úkol, který je třeba v případě potřeby zajistit.

Civilní obrana zabezpečuje v míru, kromě přípravných opatření pro období válečného stavu, připravenost a akceschopnost jednotlivých jednotek, útvarů a organizací civilní obrany také pro pomoc k ochraně obyvatelstva proti účinkům přírodních, průmyslových a jiných katastrof.

Postup akceptace Protokolu I do našich podmínek od okamžiku jeho přijetí:

Jedním z prvních kroků po pádu totality v listopadu 1989 byla po předchozím souhlasu Federálního shromáždění Československé socialistické republiky ratifikace Dodatkových

protokolů k Ženevským úmluvám o ochraně obětí ozbrojených konfliktů prezidentem republiky dne 19. ledna 1990; ratifikační listiny byly uloženy v depozitáři úmluv u Švýcarské spolkové rady dne 14. února 1990. Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I) a Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter (Protokol II) byly přijaty v Ženevě dne 8. června 1977. Jménem Československé socialistické republiky byly Dodatkové protokoly podepsány v Bernu dne 6. prosince 1978 a vstoupily v platnost na základě svých článků 95 odst. 1 a 23 odst. 1 dnem 7. prosince 1978. Pro Českou a Slovenskou Federativní Republiku vstoupily v platnost v souladu se svými články 95 odst. 2 a 23 odst. 2 dnem 14. srpna 1990.

Na základě Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 168 Sb., ze dne 23. května 1991 o vázanosti České a Slovenské Federativní Republiky Dodatkovými protokoly I a II k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů a konfliktů nemajících mezinárodní charakter, byla tato mezinárodní norma nostrifikována (uznána platnost na území republiky) v plném rozsahu. To byl významný krok postupného včleňování se do evropských struktur v oblasti obrany a ochrany.

Historie ochrany obyvatelstva

Relativně dlouhé období organizované ochrany obyvatelstva v našich zemích je možné rozdělit do několika časových úseků, z nichž každý má svoje významné a charakteristické prvky.

V období 1935 -1938 představuje civilní protiletectká ochrana první historickou etapu existence ochrany obyvatelstva v podmínkách demokracie, která však skončila zánikem republiky a vznikem Protektorátu Čechy a Morava a Slovenské republiky.

Poválečné období 1945 -1951 je charakteristické likvidací civilní protiletectké ochrany do roku 1948 a snahou o její znovuvybudování po tomto datu.

Rozmezí let 1951 - 1957 se vyznačuje vznikem civilní obrany a její výstavbou v duchu centralistického pojetí totalitního státu pod přímým vlivem tehdejšího Sovětského svazu se zaměřením na ochranu proti konvenčním zbraním v případě ozbrojeného konfliktu.

V letech 1958 - 1975 plnila civilní obrana úkoly a opatření, spojená s ochranou obyvatelstva a národního hospodářství proti použití zbraní hromadného ničení v případě ozbrojeného konfliktu. Do řízení civilní obrany se promítly změny ve státoprávním uspořádání země v roce 1968.

Relativně dlouhá časová etapa 1975 - 1989 je charakterizována přechodem civilní obrany z rezortu federálního ministerstva vnitra k rezortu federálního ministerstva obrany, novou koncepcí ochrany obyvatelstva a snahou právně legalizovat činnost civilní obrany při přírodních katastrofách a průmyslových haváriích v období míru.

Poslední tři časové etapy 1990 - 1992, od roku 1993 do roku 2000 a po 1.1.2001 do současnosti se týkají činnosti civilní obrany v podmínkách demokratické ČSFR a samostatné České republiky a odrážejí množství systémových, organizačních a legislativních změn; mimo jiné i změnu názvu - od roku 1993 se hovoří o civilní ochraně a po přijetí nové legislativy v roce 2000 o ochraně obyvatelstva.

Historický vývoj

Ustavení organizace Civilní protiletectké ochrany (CPO), které se datuje přijetím zákona č. 82/1935 Sb., o ochraně a obraně proti leteckým útokům, položilo základ organizování ochrany obyvatelstva v našich zemích. Ústředním řízením civilní protiletectké ochrany bylo pověřeno ministerstvo vnitra. K provádění zákona byly zřízeny v jednotlivých městech podle nařízení a směrnic ministerstva vnitra poradní výbory civilní protiletectké ochrany. Tím skončily svoji

činnost dobrovolné instituce – Ústředí obrany obyvatelstva a místní výbory obrany obyvatelstva, které si po čas svého působení získaly důvěru nejširších vrstev společnosti bez ohledu na politickou, náboženskou a národnostní příslušnost. Práce obětavých jednotlivců a zejména různých dobrovolných, privátních a dalších organizací v první polovině třicátých let nepřišla nazmar. Položila základy pro vytvoření zákona a po jeho přijetí pokračovala v naplňování jeho ustanovení. Potenciální nebezpečí se týkalo především velkých měst s průmyslovými podniky a jinými zařízeními, důležitými pro obranu státu. K hlavním úkolům nově vzniklé organizace patřilo zabezpečení obyvatelstva plynovými maskami a dostatečným počtem veřejných úkrytů.

Zabezpečováním ochrany obyvatelstva bylo pověřeno ministerstvo vnitra, které delegovalo jednotlivé úkoly na ty orgány veřejné správy, které v rámci své činnosti vyřizovaly obdobnou agendu. Převážně se jednalo o obecní, policejní a okresní úřady, t.j. takové, které dobře znaly místní poměry. Funkce těchto orgánů spočívala nejen v řídicí a kontrolní činnosti, ale především v metodickém usměrňování a v pomoci při plnění těchto úkolů. Obecní orgány, okresní úřady a státní policejní úřady využívaly nově zřízených poradních sborů civilní protiletdecké ochrany při plnění vlastních úkolů v rámci civilní protiletdecké ochrany zejména při tvorbě plánů a při zabezpečování potřebného materiálu k provedení nezbytných ochranných opatření. Obdobně i při ministerstvu vnitra byl zřízen poradní sbor, složený ze zástupců centrálních úřadů a z odborníků jednotlivých rezortů, který se zabýval otázkami ochrany z hlediska nejoptimálnějšího způsobu jejich realizace a byl oprávněn vydávat veřejné posudky.

Úroveň připravenosti jednotlivých složek CPO a stav plnění úkolů zejména v ochraně obyvatelstva byly přímo odvislé od přidělovaných finančních prostředků a nezřídka i od politicko-mocenského boje jednotlivých politických stran.

K výše uvedenému zákonu byla vydána celá řada vládních nařízení, týkajících se především výroby, oprav a prodeje plynových masek a opatření, spojených s budováním úkrytů. Zákon č. 75 ze dne 8. dubna 1938, jímž se doplňují některá ustanovení zákona č. 82/1935 Sb., reagoval již na možné ohrožení republiky fašistickým Německem.

Platnost obou výše uvedených zákonů skončila de facto 15. března 1939, de iure až v roce 1961. Na území protektorátu přešlo v roce 1940 postupně veškeré řízení CPO na protektorátní policii, která také zabezpečovala součinnost ostatních zainteresovaných složek, především Červeného kříže a požárních jednotek. Od července 1941 byly všechny složky protektorátní CPO podřízeny říšským složkám a začleněny do Luftschutzu. Tímto opatřením byla současně zrušena všechna nařízení a směrnice CPO a vstoupila v platnost říšská nařízení Luftschutzu. Tato situace setrvala v podstatě až do osvobození.

V souvislosti s ukončením druhé světové války a s určitou euforií obyvatelstva došlo po roce 1945 k minimalizaci opatření k ochraně obyvatelstva před vzdušným napadením. Ve smyslu usnesení vlády ze dne 27. listopadu 1945 a ve smyslu směrnic, které z tohoto usnesení vycházely pro likvidaci zařízení a materiálu protiletdecké ochrany, vydaných ministerstvem vnitra, probíhala od roku 1946 organizovaná likvidace protiletdecké ochrany. Tato likvidace spočívala především v odstraňování ochranných staveb, zařízení, zbytků původní organizační struktury a dalších opatření a byla charakteristickým rysem od osvobození do března 1948. Faktem zůstává, že československá protiletdecká ochrana v roce 1947 neposkytovala ani minimální zabezpečení obyvatelstva před následky nepřátelského vzdušného napadení.

Poúnorový vývoj v roce 1948 zásadně ovlivnil novou formulaci obsahu civilní ochrany, jejího materiálně-technického a personálního zabezpečení a zejména principů její výstavby. Nové úvahy předpokládaly budování civilní ochrany jednak na bázi národních výborů (státní správy), jednak na bázi tehdejšího národního hospodářství (výrobní sféry) a v úzké součinnosti se společenskými organizacemi. Tyto teze byly realizovány přijetím Vládního usnesení o civilní obraně ze dne 13. července 1951, jehož přílohou bylo Nařízení o základních úkolech a povinnostech v civilní obraně na území republiky Československé, a tím byly na dlouhá léta vymezeny základní prvky organizace civilní obrany, neboť pojem „obrana“ měl zdůrazňovat širší a aktivnější činnost na tomto úseku. Nově vzniklá civilní obrana (CO) spadala do působnosti ministerstva vnitra a její pevná

organizační struktura byla tvořena především vojenskou částí - územní štáby CO do stupně okres, vojenské útvary CO a zařízení CO. Nevojenskou část tvořily služby CO, organizované podle jednotlivých zainteresovaných rezortů, organizace a jednotky CO ve výrobně hospodářské sféře.

Přechod na obranná opatření proti zbraním hromadného ničení v průběhu padesátých let vnesl do civilní obrany takové kvalitativní změny, že výše uvedené Vládní usnesení z roku 1951 nemohlo nadále plnit funkci právní normy (byť omezené), a proto bylo dne 15. ledna 1958 přijato Usnesení vlády republiky Československé č. 49, o civilní obraně republiky Československé s přílohou Směrnice o civilní obraně republiky Československé, které nahradilo vládní usnesení z roku 1951 a jeho přílohu.

Na začátku šedesátých let byl, mimo jiné, i v souvislosti se změnou územně administrativního uspořádání republiky a se změnou názvu státu přijat zákon č. 40 ze dne 18. dubna 1961, o obraně Československé socialistické republiky, který obsahuje příslušná ustanovení, týkající se civilní obrany. Tímto zákonem byly zrušeny, mimo jiné, i zákon č. 82 z roku 1935, zákon č. 75 z roku 1938 a výše uvedené usnesení vlády (č. 49/1958).

Padesátá a šedesátá léta byla charakterizována především výstavbou úkrytů pro obyvatelstvo v kategorizovaných prostorech a snahou o plošné zabezpečení ochrany obyvatelstva prostředky individuální protichemické ochrany.

Dnem 1. ledna 1976 byla civilní obrana v důsledku doktrinní teorie Varšavského bloku vyjmuta z působnosti ministerstva vnitra a převedena do působnosti ministerstva obrany za účelem vytvoření podmínek pro plné zabezpečení úkolů v období branné pohotovosti státu.

Zhruba od poloviny osmdesátých let se začalo uvažovat také o úloze civilní obrany v době míru při prevenci a likvidaci přírodních a antropogenních katastrof. Radou obrany státu byl přijat dokument „Směrnice o Civilní obraně ČSSR“. Stále však pro tuto činnost chyběl zásadní legislativní dokument, na základě kterého by byla civilní obrana prováděna.

V roce 1990 byla zahájena transformace civilní obrany s cílem vytvořit nový moderní systém ochrany obyvatelstva, odpovídající příslušným systémům v rozvinutých zemích. K tomu vláda České republiky dne 17. března 1993 přijala usnesení č. 126, jehož obsahem byla Opatření civilní ochrany České republiky. V opatřeních je, mimo jiné, deklarováno, že do doby přijetí právní úpravy civilní ochrany je nutno zachovat funkčnost systému civilní ochrany v souladu s čl. 61 Dodatkového protokolu I k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů, a to realizací vybraných opatření civilní ochrany. Tato opatření jsou adekvátní původní činnosti civilní obrany. Pojem civilní ochrana (CO) byl zaveden v souvislosti s přijetím zákona č. 21/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 2/1969 Sb., a odpovídá užšímu výkladu civilní obrany ve smyslu mezinárodního humanitárního práva (opatření k ochraně životů a k omezení materiálních škod).

V návaznosti na plnění úkolů civilní ochrany dle usnesení vlády č. 126/1993 bylo dne 24. listopadu 1993 přijato usnesení vlády České republiky č. 660. Tímto usnesením byly ke dni 31. prosince 1993 zrušeny štáby civilní ochrany okresů a statutárních měst a nově utvořené struktury (oddělení ochrany obyvatelstva v rámci referátů obrany a ochrany okresních úřadů) již nezahrnovaly vojáky z povolání, čímž došlo ke zcivilnění výkonu státní správy v civilní ochraně. Od 1. července 1993 byl v rámci ministerstva obrany vytvořen Hlavní úřad Civilní ochrany a regionální úřady civilní ochrany.

Zásadní změny v pojetí ochrany obyvatelstva byly učiněny v roce 1997 přijetím usnesení vlády České republiky ze dne 12. listopadu 1997 č. 710 ke koncepci zabezpečení úkolů civilní ochrany, definovaných Dodatkovým protokolem I k Ženevským úmluvám o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů z 12. srpna 1949. Toto usnesení předjímá kontinuitu odpovědnosti za plnění úkolů civilní ochrany v míru, za mimořádných událostí nebo krizových situací a válečného stavu a výkon státní správy ve věcech civilní ochrany na republikové úrovni Ministerstvem vnitra.

Problém nového zakotvení otázek, týkajících se bezpečnosti státu, byl vyřešen až dne 22. dubna 1998 schválením zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky. Zákon vymezuje

základní povinnosti státu v různých mimořádných situacích, mezi které patří ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot. Přestože je výsledkem politického konsensu tehdejších parlamentních stran, podstatně přiblížil legislativu v bezpečnostní oblasti vyspělým demokratickým státům.

Přijetím zejména zákona č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů a zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) bylo naplněno výše zmíněné vládní usnesení č. 710 a do našeho právního řádu byl nově zaveden pojem ochrana obyvatelstva (zákon č. 239/2000 Sb.). Tato „krizová legislativa“ obsahuje nezbytné právní normy, které stanoví ministerstvům a ostatním ústředním správním úřadům, orgánům krajů, okresním úřadům, obcím a vybraným právníkům a fyzickým osobám konkrétní úkoly v oblasti ochrany obyvatelstva.

Vstupem výše uvedených zákonů v platnost a převodem civilní ochrany z působnosti Ministerstva obrany do působnosti Ministerstva vnitra dnem 1. ledna 2001 se Ministerstvo vnitra stalo garantem „civilní“ ochrany obyvatelstva a hlavním koordinátorem opatření ostatních zainteresovaných rezortů, které se týkají zábrany škod, přírodních a antropogenních havárií a krizových situací a opatření v období války tak, jak je obvyklé ve většině vyspělých evropských států. Další koncepční řešení plnění úkolů ochrany obyvatelstva (civilní ochrany) směřovalo k vytvoření předpokladů pro „každodenní“ využívání opatření ochrany obyvatelstva, zejména varování a informování obyvatelstva, evakuace, nouzové přežití, ale také k některým specifickým opatřením spojeným spíše s plněním úkolů za válečného stavu. Jednalo se např. o dekontaminaci a další opatření k ochraně obyvatelstva při použití radiologických, jaderných, chemických a biologických zbraní, látek a prostředků, spojených s možnými teroristickými útoky.

Současné pojetí

Výchozím dokumentem pro rozvíjení ochrany obyvatelstva v našich podmínkách v návaznosti na novou legislativu z roku 2000 je „Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015“ (dále jen „Koncepce“), schválená usnesením vlády České republiky č. 417 ze dne 22. dubna 2002 a upravená usnesením vlády č. 21 ze dne 5. ledna 2005. Ochrana obyvatelstva je v Koncepci charakterizována jako soubor činností a postupů, věcně příslušných orgánů, dalších subjektů i jednotlivých občanů, směřujících k minimalizaci dopadů mimořádných událostí na životy a zdraví obyvatelstva, majetek a životní prostředí. Zdůrazňuje zákonem stanovenou odpovědnost a úkoly ministerstev a jiných ústředních správních úřadů, orgánů územních samosprávných celků včetně obcí, právníků osob a podnikajících fyzických osob. Tyto činnosti a postupy jsou pojímány komplexně jako součást havarijního, krizového a obranného plánování.

Ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot je spolu se zajištěním svrchovanosti, územní celistvosti a ochranou demokratických základů České republiky základní povinností, a tedy i funkcí státu.

Tímto pojetím ochrany obyvatelstva je Česká republika srovnatelná s převážnou většinou evropských států, byť v řadě zemí Evropské unie je pojem ochrana obyvatelstva, ale často i civilní nouzové plánování a krizové řízení, ztotožňován s pojmem civilní ochrana, v některých státech ještě civilní obrana, jako s tradičním (historickým) institutem, zajišťujícím komplexně ochranu obyvatelstva v zemi.

Po přijetí Rozhodnutí Rady Evropské unie o vytvoření mechanismu Společenství pro zabezpečení posílení spolupráce při pomocných zásazích civilní ochrany ze dne 26. září 2001 a jednání konference generálních ředitelů civilní ochrany států Evropské unie, přidružených a kandidátských zemí v belgickém Knokke ve dnech 11. - 12. října 2001 jako reakce na události po 11. září 2001 (teroristické útoky na USA) lze konstatovat, že ochrana obyvatelstva je, resp. by měla být organizována na těchto základních principech:

Starost o ochranu obyvatel náleží státu.

Ústředním orgánem v oblasti ochrany obyvatelstva je jedno ministerstvo, zpravidla Ministerstvo vnitra.

Konkrétní odpovědnost ministrů a vedoucích jiných ústředních správních úřadů za ochranu života, zdraví a majetku je stanovena příslušnými zákony a vyplývá z jejich kompetencí.

Odpovědnost za ochranu obyvatelstva je rozložena na všechny úrovně veřejné správy, včetně obcí.

Profesní organizace tvoří jádro výkonných a částečně i řídicích složek, jsou doplňovány ostatními složkami různé právní povahy i fyzickými osobami (průměrný stupeň připravených specialistů činí 4-5 % populace).

Široká informovanost veřejnosti o ochranných opatřeních je prostředkem, který napomáhá k účinnější sebeochraně obyvatelstva.

Opatření, připravovaná k řešení následků mimořádných událostí a zmírnění dopadů krizových situací v míru, budou v případě potřeby využita i v období válečného stavu.

Konference v Knokke rovněž připomněla některé další zásady, které je třeba na národních úrovních zabezpečit pro lepší připravenost na boj s terorismem:

Prohloubit integraci záchranných složek s policií a na ústřední úrovni též se zpravodajskými službami.

Hlavní rozhodovací a řídicí prvky systému ochrany orientovat na centrální a regionální úroveň, včetně vybudování centrálních (národních) a regionálních operačních center s chráněnými komunikačními propojeními.

U občanů prohloubit úlohu znalostí sebeochrany.

Pozornost věnovat informačním a varovacím prvkům.

Z analýz a komparací systémů ochrany obyvatelstva států západní, střední, ale i východní Evropy a některých mimoevropských států vyplývá, že hlavní směry vývoje ochrany obyvatelstva, stanovené v Koncepci, jsou v souladu se směry uplatňovanými vyspělými státy.

Ochrana obyvatelstva a bezpečnostní strategie.

Směry dalšího zabezpečení ochrany obyvatelstva, které jsou v koncepci obsaženy, vycházejí rovněž z Bezpečnostní strategie České republiky.

Bezpečnostní strategie chápe pojem bezpečnost jako žádoucí stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru snížena rizika pro Českou republiku, plynoucí z hrozeb vůči obyvatelstvu, svrchovanosti a územní celistvosti, majetku, životnímu prostředí, plnění mezinárodních bezpečnostních závazků a dalším definovaným zájmům.

Bezpečnostní politika je souhrn opatření a kroků za účelem prevence a eliminace hrozeb a z nich vyplývajících rizik s cílem zajistit vnitřní a vnější bezpečnost, obranu a ochranu občanů a státu.

Bezpečnost České republiky je založena na principu zajištění bezpečnosti jednotlivce, to je ochrany jeho života, zdraví a majetku a rovněž státních institucí, včetně jejich funkčnosti.

Česká republika vychází z předpokladu, že v dohledné budoucnosti lze vyloučit možnost rozsáhlého přímého vojenského útoku proti jejímu území i území jejich spojenců. Zároveň dochází k prohlubování integračních a demokratizačních procesů v euroatlantické prostoru. Na straně druhé se však na globální úrovni, především mimo euroatlantický prostor, zhoršilo bezpečnostní prostředí. Vzrostlo riziko realizace hrozeb asymetrického charakteru, zvláště v podobě teroristických útoků. Původcem jsou stále častěji nestátní aktéři (tradiční a nové teroristické organizace, radikální náboženská, sektářská a extremistická hnutí a skupiny), kteří vytvářejí účelová spojení mezi sebou či s totalitními, diktátorskými a ideologicky nesnášenlivými režimy.

Teroristické útoky na počátku 21. století ukazují, že teroristé již nepůsobí lokálně a izolovaně, nýbrž globálně a koordinovaně. Terorismus ve spojení s extrémistickými ideologiemi v kombinaci se šířením radiologických, jaderných, chemických a biologických zbraní, látek a prostředků vytváří pro nás i pro naše spojence hrozbu strategického významu. Teroristé používají asymetrickou strategii. To znamená, že se vyhýbají přímému střetu

s bezpečnostními složkami, útočí na území, které sami označili jako nepřátelské, přičemž si za objekt svého útoku vybírají převážně civilní cíle. Snaží se používat prostředky s účinky rozsáhlé destrukce či hromadného zasažení osob s cílem upozornit na sebe a vyvolat atmosféru strachu.

Bezpečnostní strategie stanoví hlavní úkoly v oblasti vnitřní bezpečnosti, mezi které patří rovněž zajištění vnitřní bezpečnosti státu a ochrany obyvatelstva jednotlivými složkami integrovaného záchranného systému a dalšími složkami. Tyto složky musí být schopny profesionálně reagovat a v součinnosti s dalšími subjekty účinně zasáhnout v případě mimořádné události či krizové situace způsobené teroristickými útoky, živelnými a ekologickými pohromami, průmyslovými haváriemi, nehodami a dalším nebezpečím, které ohrožuje životy, zdraví, majetek, životní prostředí, vnitřní bezpečnost či veřejný pořádek.

Kapitola 2

LEGISLATIVA

Základním právním dokumentem pro oblast ochrany obyvatelstva je zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Jednotlivá opatření vyplývající ze zákona jsou rozpracována v dalších kapitolách učební pomůcky.

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Tento zákon vymezuje integrovaný záchranný systém (dále jen „IZS“), stanoví složky IZS a jejich působnost, působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávních celků, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu (dále jen „krizové stavy“).

Z hlediska ochrany obyvatelstva zákon objasňuje 2 pojmy „Ochrana obyvatelstva“ a „Zařízení civilní ochrany bez právní subjektivity“:

Ochrana obyvatelstva je plnění úkolů civilní ochrany (čl. 61 Dodatkového protokolu I k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů), zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku.

Zařízení civilní ochrany bez právní subjektivity (Zařízení civilní ochrany) je součástí právnické osoby nebo obce určené k ochraně obyvatelstva. Tvoří je zaměstnanci nebo jiné osoby na základě dohody a věcné prostředky. Je ostatní složkou IZS.

Postavení a úkoly státních orgánů, orgánů územních samosprávních celků, právnických osob, podnikajících fyzických osob a fyzických osob při plnění úkolů ochrany obyvatelstva

Ministerstva a jiné ústřední správní úřady při přípravě na mimořádné události, při provádění záchranných a likvidačních prací a při ochraně obyvatelstva v oboru své působnosti:

- Vedou přehled možných zdrojů rizik, provádějí analýzy ohrožení a v rámci prevence podle zvláštních právních předpisů sjednávají nápravu skutečností a stavů, které by mohly způsobit vznik mimořádné situace.
- Rozhodují o činnostech k provádění záchranných a likvidačních prací a ke zmírnění jejich následků.
- Organizuje okamžité opravy nezbytných veřejných zařízení pro ochranu obyvatelstva.

Ministerstva a jiné ústřední správní úřady plní rovněž specifické úkoly, vyplývající z jejich kompetencí a zvláštních právních předpisů.

Ministerstvo vnitra

Plní úkoly v oblasti přípravy na mimořádné události, integrovaného záchranného systému a **ochrany obyvatelstva**.

- Sjednocuje postupy ministerstev, krajských úřadů, obecních úřadů, právnických a fyzických osob.
- Usměrnjuje integrovaný záchranný systém.
- Provádí kontrolu a koordinaci poplachových plánů IZS krajů a zpracovává ústřední poplachový plán IZS.

- Řídí výstavbu a provoz informačních a komunikačních sítí a služeb IZS.
- Zpracovává koncepci ochrany obyvatelstva.
- Zajišťuje a provozuje jednotný systém varování a vyrozumění (dále jen JSVV).
- Organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva (k tomu zřizuje vzdělávací zařízení).
- Stanoví, po projednání s Ministerstvem pro místní rozvoj, stavebně technické požadavky na stavby určené k ochraně obyvatelstva.
- Rozhoduje v dohodě s Ministerstvem zahraničních věcí o humanitární pomoci poskytované státem do zahraničí a zapojování do mezinárodních záchranných operací.
- Usměrnjuje postup při zřizování zařízení civilní ochrany.

Úkoly ministerstva vnitra v těchto oblastech plní generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.

Orgány kraje

Orgány kraje zajišťují přípravu na mimořádné události, provádění záchranných a likvidačních prací a **ochranu obyvatelstva**.

Krajský úřad:

- Organizuje součinnost mezi obecními úřady obcí s rozšířenou působností a dalšími správními úřady a obcemi v kraji, zejména při zpracování poplachového plánu IZS, zajišťuje havarijní připravenost a ověřuje ji cvičeními.
- Sjednocuje postupy obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a územních správních úřadů s krajskou působností v oblasti ochrany obyvatelstva.
- Usměrnjuje IZS na úrovni kraje.

Úkoly orgánů kraje plní hasičský záchranný sbor kraje

Úkoly HZS kraje na úseku ochrany obyvatelstva:

- Zabezpečuje varování a vyrozumění.
- Organizuje zjišťování a označování nebezpečných oblastí, provádění dekontaminace a dalších ochranných opatření.
- Organizuje a koordinuje evakuaci, nouzové ubytování, nouzové zásobování pitnou vodou, potravinami a dalšími nezbytnými prostředky k přežití obyvatelstva.
- Organizuje a koordinuje humanitární pomoc.
- Organizuje hospodaření s materiálem civilní ochrany .
- Vede evidenci a provádí kontrolu staveb CO a staveb dotčených požadavky CO v kraji.
- Je dotčeným orgánem v územním a stavebním řízení z hlediska ochrany obyvatelstva.
- Organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva.
- Usměrnjuje postup při zřizování zařízení CO a při odborné přípravě jejich personálu v kraji.
- Zabezpečuje preventivně výchovnou, propagační a ediční činnost na úseku ochrany obyvatelstva podle zaměření, stanoveného generálním ředitelstvím HZS ČR.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností

Při výkonu státní správy, kromě úkolů stanovených všem obecním úřadům, **zajišťuje** připravenost správního obvodu obecního úřadu obce s rozšířenou působností na mimořádné

události, provádění záchranných a likvidačních prací a **ochranu obyvatelstva**. Úkoly obecního úřadu obce s rozšířenou působností plní hasičský záchranný sbor kraje s obsahem analogickým jako u kraje:

- Organizuje součinnost s ostatními obcemi
- Organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva.
- Zabezpečuje varování a vyrozumění.
- Organizuje zjišťování a označování nebezpečných oblastí, provádění dekontaminace a dalších ochranných opatření.
- Organizuje a koordinuje evakuaci, nouzové ubytování, nouzové zásobování pitnou vodou, potravinami a dalšími nezbytnými prostředky k přežití obyvatelstva.
- Organizuje a koordinuje humanitární pomoc.
- Organizuje hospodaření s materiálem CO.
- Vede evidenci a provádí kontrolu staveb CO a staveb dotčených požadavky CO.
- Seznamuje ostatní obce, právnické a fyzické osoby ve svém správním obvodu s charakterem možného ohrožení obyvatel, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva

Obecní úřad

Organizuje přípravu obce na mimořádné události, podílí se na provádění záchranných a likvidačních prací s IZS a na ochraně obyvatelstva:

Zajišťuje varování, evakuaci a ukrytí osob před hrozícím nebezpečím.

Hospodaří s materiálem civilní ochrany.

Poskytuje HZS kraje podklady a informace ke zpracování havarijních plánů.

Podílí se na zajištění nouzového přežití obce.

Vede evidenci a provádí kontrolu staveb civilní ochrany

Seznamuje právnické a fyzické osoby v obci s charakterem možného ohrožení obyvatel, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva.

K plnění úkolů ochrany obyvatelstva je obec oprávněna zřizovat zařízení civilní ochrany.

Z hlediska ochrany obyvatelstva je obec považována za dotčený orgán ve stavebním a územním řízení.

Starosta obce

Zajišťuje varování osob nacházejících se na území obce před hrozícím nebezpečím

Organizuje v dohodě s velitelem zásahu nebo se starostou obce s rozšířenou působností evakuaci osob z ohroženého území obce

Organizuje činnost obce v podmínkách nouzového přežití obyvatel obce.

Právnická osoba a podnikající fyzická osoba

Pokud je zahrnuta do havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu, je povinna bezplatně poskytnout a aktualizovat požadované podklady a vůči svým zaměstnancům zajistit:

Informování o hrozících mimořádných událostech a plánovaných opatřeních

Varování, evakuaci, popřípadě ukrytí

Organizování záchranných prací

Organizování přípravy k sebeochraně a vzájemné pomoci

K plnění úkolů ochrany obyvatelstva může zřizovat zařízení CO.

Právnícké osoby a podnikající fyzická osoba jsou dále povinny:

Strpět umístění zařízení systému varování a vyrozumění na nemovitostech, umožnit k nim přístup za účelem používání, kontroly, údržby a oprav.

Pokud jsou vlastníky stavby CO nebo stavby dotčené požadavky CO dbát, aby nedošlo ke změně charakteru stavby a umožnit přístup za účelem používání, kontroly, údržby a oprav.

Pokud provozují školská, zdravotnická, sociální nebo obdobná zařízení, vytvořit v nich podmínky pro výdej prostředků individuální ochrany.

Fyzická osoba

Fyzická osoba pobývající na území ČR má právo na informace o opatřeních k zabezpečení ochrany obyvatelstva a na poskytnutí instruktáže a školení ke své činnosti při mimořádných událostech.

Je povinna:

Strpět umístění zařízení systému varování a vyrozumění na nemovitostech, umožnit k nim přístup za účelem používání, kontroly, údržby a oprav.

Pokud je vlastníkem stavby CO nebo stavby dotčené požadavky CO dbát, aby nedošlo ke změně charakteru stavby a umožnit přístup za účelem používání, kontroly, údržby a oprav.

Vyhláška č. 380/2002 SB., k přípravě a provádění Úkolů ochrany obyvatelstva,

Vyhláška obsahuje:

Postup při zřizování zařízení civilní ochrany a při odborné přípravě jejich personálu.

Způsob informování právníckých a fyzických osob o charakteru možného ohrožení, připravovaných opatřeních a způsobu jejich provedení.

Technické, provozní a organizační zabezpečení jednotného systému varování a vyrozumění a způsob poskytování tísňových informací.

Způsob provádění evakuace a jejího všestranného zabezpečení.

Zásady postupu při poskytování úkrytů a způsob a rozsah kolektivní a individuální ochrany obyvatelstva.

Požadavky ochrany obyvatelstva v územním plánování a stavebně technické požadavky na stavby CO nebo stavby dotčené požadavky CO.

Postup při zřizování zařízení civilní ochrany a při odborné přípravě jejich personálu.

Zřizovatel může požádat HZS kraje o vyjádření k účelnosti zřízení zařízení CO. V žádosti se uvedou zdroje možných rizik vzniku mimořádných událostí a další skutečnosti využitelné při posuzování účelnosti zřízení zařízení CO.

HZS kraje zašle zřizovateli vyjádření do 30 dnů a uvede v něm, pro jaký účel je zařízení CO vhodné zřídit.

Zařízení CO se zřizují pro:

Zajištění evakuace

Zajištění nouzového přežití a organizované humanitární pomoci

Nouzové zásobování vodou

Poskytování první pomoci

Provádění prací spojených s vyprošťováním osob a k odstraňování následků mimořádných událostí

Zjišťování a označování nebezpečných oblastí

Zabezpečení dekontaminace terénu
Zabezpečení dekontaminace osob a oděvů
Zabezpečení dekontaminace věcných prostředků
Zabezpečení osob ve stálých úkrytech
Zabezpečení výdeje prostředků individuální ochrany

Odborná příprava personálu zařízení CO se provádí v rozsahu:

pro funkce velitel, zdravotník, chemik, laborant, průzkumník a dozimetrista – 16 hodin teoretické přípravy a 4 hodiny praktické přípravy s periodicitou jednou za dva roky.

pro funkce pomocník, obsluha, řidič, pozorovatel, směrnik, nosič, člen zabezpečující dekontaminaci a člen výdeje prostředků individuální ochrany je podmíněna absolvováním praktické přípravy v rozsahu 4 hodiny jednou za 2 roky.

Způsob informování právnických a fyzických osob o charakteru možného ohrožení, připravovaných opatřeních a způsobu jejich provedení.

Stanovuje obsah a formy informování právnických a fyzických osob o charakteru možného ohrožení, připravovaných opatřeních a způsobu jejich provedení, které zabezpečuje zejména obecní úřad a zaměstnavatel s využitím informací poskytnutých hasičským záchranným sborem kraje.

Technické, provozní a organizační zabezpečení jednotného systému varování a vyrozumění a způsob poskytování tísňových informací.

Jednotný systém varování a vyrozumění je zabezpečen vyrozumívacími centry, telekomunikačními sítěmi a koncovými prvky varování. Koncové prvky varování jsou zařízení schopná vydat varovný signál a některá i tísňovou informaci (elektronické sirény, místní rozhlas).

Varovný signál je vyhlášován kolísavým tónem sirény nebo jiného zařízení po dobu 140 vteřin. Vyhlášován může být třikrát za sebou v cca třiminutových intervalech. Název varovného signálu je „**VŠEOBECNÁ VÝSTRAHA**“.

Poskytování tísňových informací se provádí ke sdělení údajů o bezprostředním nebezpečí vzniku nebo již nastalé mimořádné události a údajů o opatřeních k ochraně obyvatelstva.

Ověřování provozuschopnosti jednotného systému varování a vyrozumění se provádí zpravidla každou první středu v měsíci ve 12:00 hodin akustickou zkouškou koncových prvků varování zkušebním tónem.

Způsob provádění evakuace a jejího všestranného zabezpečení.

Evakuaci se zabezpečuje přemístění osob, zvířat, předmětů kulturní hodnoty a technického zařízení z míst ohrožených mimořádnou událostí do míst, která zajišťují náhradní ubytování, ustájení nebo uskladnění.

Jedná se o plánovanou evakuaci z potenciálně ohrožených míst takovou mimořádnou událostí, která by vyžadovala vyhlášení třetího nebo zvláštního stupně poplachu nebo krizového stavu.

Zásady postupu při poskytování úkrytů a způsob a rozsah kolektivní a individuální ochrany obyvatelstva.

Ukrytí obyvatelstva se při mimořádných událostech zajišťuje v improvizovaných a ve stálých úkrytech. Způsob a rozsah kolektivní ochrany obyvatelstva ukrytím se stanoví plánem ukrytí, který je součástí havarijního plánu.

K individuální ochraně obyvatelstva při mimořádných událostech se využívají prostředky improvizované ochrany. Při stavu ohrožení státu a válečném stavu se provádí výdej prostředků

individuální ochrany pro vybrané kategorie osob.

Požadavky ochrany obyvatelstva v územním plánování a stavebně technické požadavky na stavby CO nebo stavby dotčené požadavky CO.

Uplatňují se jako požadavky CO k územními plánu velkého územního celku, k územnímu plánu obce a regulačnímu plánu.

Koncepce ochrany obyvatelstva

- Usnesením vlády České republiky ze dne 22. dubna 2002 č. 417 byla schválena Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015.
- Vláda v usnesení dále:

Souhlasí s bezúplatným převodem materiálu civilní ochrany od ministerstva vnitra státním i nestátním subjektům.

Ukládá ministrům a vedoucím ostatních správních úřadů, hejtmanům, primátorovi hlavního města Prahy, přednostům okresních úřadů a primátorům měst Brna, Ostravy a Plzně realizovat opatření uvedená v příloze (Harmonogram).

Ukládá ministru vnitra vytvářet podmínky pro realizaci koncepce při sestavování státního rozpočtu pro příslušný rok.

Dílčí aktualizace koncepce byla schválena usnesením vlády ze dne 5. ledna 2005 č. 21.

Charakteristika koncepce ochrany obyvatelstva

V koncepci je charakterizován dosavadní stav zabezpečení ochrany obyvatelstva v ČR. Jsou vzaty v úvahu mezinárodní aspekty. Je v ní uvedena odpovědnost a úkoly orgánů veřejné správy a dalších subjektů. Zvýrazňuje roli IZS v oblasti ochrany obyvatelstva a potřebu jeho vybavení v souladu s požadavky řešení mimořádných událostí, vyplývajících ze současných hrozeb a rizik.

Cílem opatření orgánů státu a orgánů územních samosprávních celků při přípravě na mimořádné události a jejich řešení bude ochrana života, zdraví a majetku občanů. Bezprostřední pomoc občanovi při jeho ochraně poskytne obec, zaměstnavatel a složky integrovaného záchranného systému. Základním prvkem systému ochrany obyvatelstva však musí být informovaný a sebevzdělaný občan. K tomu budou státní orgány, orgány územních samosprávních celků a zaměstnavatelé poskytovat informace o možných ohroženích, plánovaných opatřeních a postupu při řešení následků mimořádných událostí.

Obec při plnění svých úkolů ochrany veřejného zájmu bude tvořit základní prvek veřejné správy při zabezpečování opatření ochrany obyvatelstva při mimořádných událostech a krizových situacích.

Orgány obce by měly bezprostředně zajišťovat úkoly ochrany obyvatelstva ve vztahu k obyvatelstvu na území obce. Budou sehrávat rozhodující úlohu při informování o možných ohroženích, plánovaných opatřeních a postupu při řešení následků mimořádných událostí a při organizování pomoci postiženému obyvatelstvu. K tomu mohou být u větších obcí nebo obcí, které jsou potenciálně ohroženy mimořádnou událostí, vytvářena informační a poradenská centra k problematice ochrany obyvatelstva.

V souladu s II. etapou reformy veřejné správy bude významnou úlohu při zabezpečování úkolů ochrany obyvatelstva sehrávat obec s rozšířenou působností.

Právníkové osoby a podnikající fyzické osoby (zaměstnavatelé) při zabezpečování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci plní opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí. Budou bezprostředně zajišťovat úkoly ochrany obyvatelstva ve vztahu ke svým zaměstnancům. Budou sehrávat rozhodující úlohu při informování o možných ohroženích, plánovaných opatřeních a postupu při řešení následků mimořádných událostí a při organizování pomoci postiženým zaměstnancům.

Orgány kraje budou zajišťovat, organizovat a koordinovat přípravu na realizaci opatření v oblasti ochrany obyvatelstva ve své územní působnosti. Budou vytvářet podmínky pro plnění těchto úkolů v obcích, u právnických osob a podnikajících fyzických osob a usměrňovat přípravu složek integrovaného záchranného systému k plnění úkolů ochrany obyvatelstva.

U ministerstev a jiných ústředních správních úřadů budou úkoly v oblasti ochrany obyvatelstva zabezpečovány v souladu se zákonem č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů a zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Základní úkoly vyplývající z nové koncepce:

Zdokonalování připravenosti složek integrovaného záchranného systému.

Zvýšení úrovně připravenosti pracovníků veřejné správy, právnických a fyzických osob včetně školní mládeže.

Základní organizační a technická opatření ochrany obyvatelstva, zejména varování, nouzové přežití a improvizovaná ochrana.

Řešení materiálu civilní ochrany.

Stanovení zásad financování ochrany obyvatelstva.

Konkrétní postup, odpovědnost a termíny realizace koncepce ochrany obyvatelstva jsou stanoveny v příloze k usnesení vlády (č.417/2002) „Harmonogram realizace základních opatření ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015“.

Kapitola 3

Varování a vyzoomění a způsob poskytování tíšnových informací

Legislativa

Varování a vyzoomění je řešeno zákonem č.239/ 2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů (§7, odst.2, pí.m.f, §10,odst.5, písm.c, §15,odst. 2,písm.c, §16,písm. a, §23, odst.2, písm.c, §24, odst1,písm.b, §25, odst.2, písm.e) a Vyhláškou MV č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva (část druhá, §§4-5 a část třetí, §§ 6-11). Konkrétní opatření v této oblasti jsou, v souladu s Vyhláškou MV č.328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení IZS, zahrnuty do plánů konkrétních činností jako součást havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu.

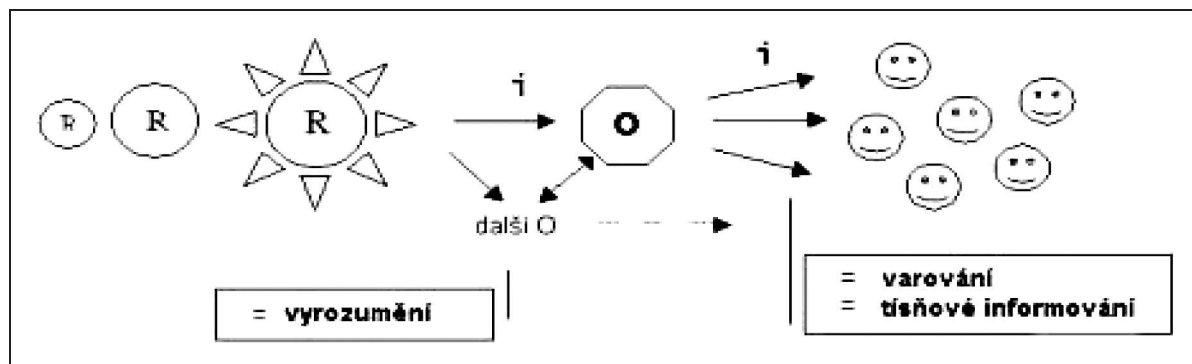
Jedná se o:

- Plán vyzoomění
- Plán varování obyvatelstva
- Plán komunikace s veřejností a sdělovacími prostředky

Základní pojmy

Varování a tíšnové informování obyvatelstva je nedílnou součástí všech opatření na ochranu obyvatelstva. Zabezpečení varování a tíšnového informování má zásadní vliv na redukci vlivu mimořádných událostí na zdraví a životy obyvatelstva, jeho majetek, ale i další hodnoty. Je proto úkolem všech zainteresovaných orgánů a institucí podporovat realizaci organizačních, technických a provozních zásad varování a tíšnového informování obyvatelstva a perspektivně řešit jejich zdokonalování. Důležitou roli má i příprava obyvatelstva pro činnost po vyhlášení varovného signálu při reálně hrozících nebo již vzniklých mimořádných událostech. Klíčové místo v celém systému má Hasičský záchranný sbor České republiky.

Základní a společnou podstatu varování, tíšnového informování a vyzoomění jsou informace. Celý obor je tedy možno chápat jako otázky vzniku, toku a zpracování informací. Toto pojetí oboru sjednocuje podstatu jednotlivých jevů a činností, výrazně zjednodušuje jeho pochopení u osob, které se s ním začínají seznamovat a překovává určité terminologické a systémové nejasnosti na vyšší odborné úrovni. Blíže obrázek 1.

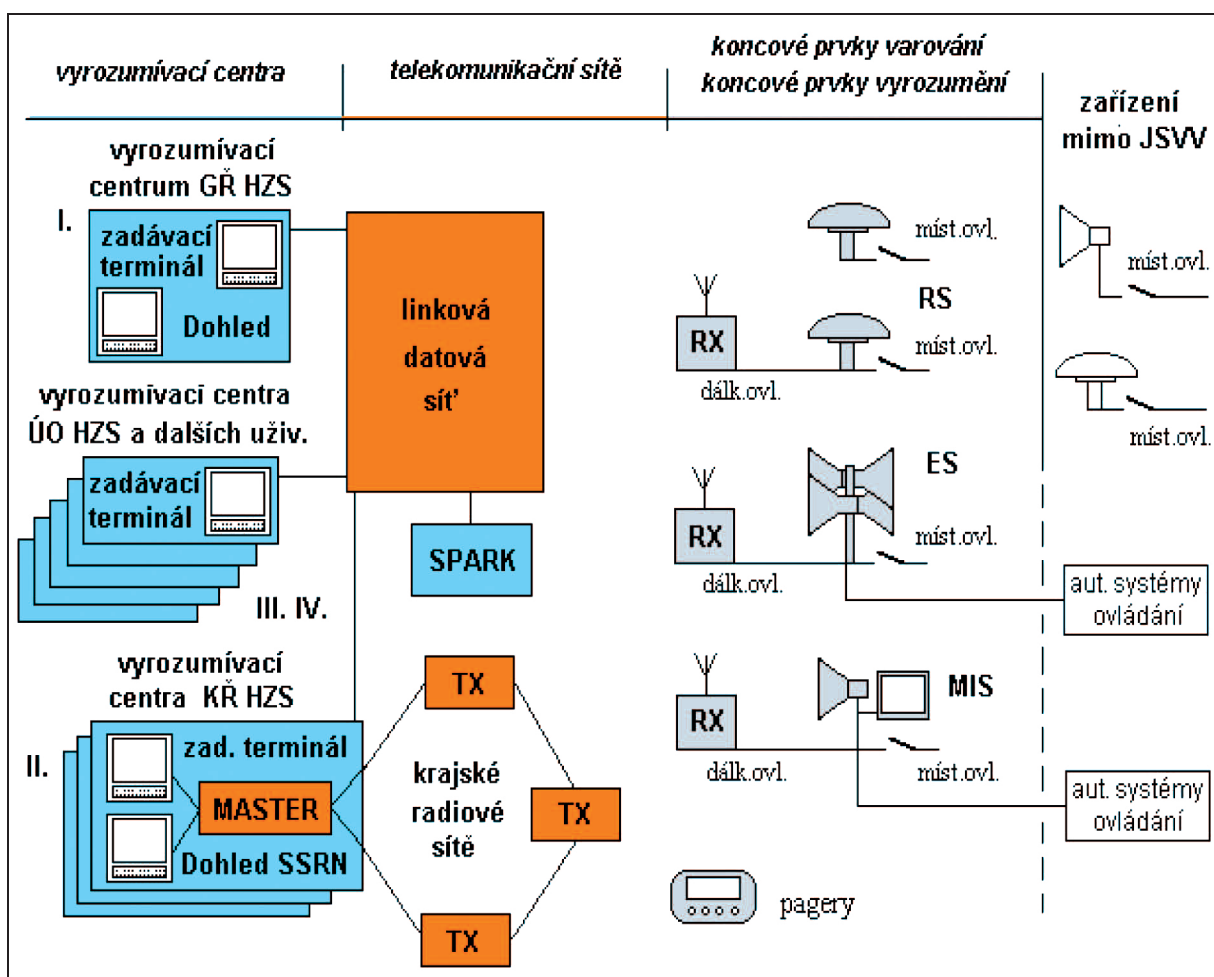
Obrázek 1 Princip rozdělení informací

Jestliže reálně hrozí, nebo již nastala mimořádná událost, musí (měla by) o tom vzniknou informace, která se od místa vzniku šíří k řídicím orgánům složek IZS, orgánům územní samosprávy, státní správy a dalším orgánům a organizacím, podílejícím se na řešení situace a mezi nimi navzájem. Takto předávané informace se nazývají vyzoomění. Příslušný orgán (na obrázku je označen písmenem O) informaci přijme, zpracuje a vyhodnotí. Pokud rozhodne, že situace vyžaduje realizaci opatření na ochranu obyvatelstva, informaci přepracuje do vhodné formy a předá ji obyvatelstvu. Takto zpracované a předávané informace se nazývají varování, případně

varování a tísňové informování. V praxi o tom bude rozhodovat komplexnost obsahu předávaných informací.

Základní poznatky o JSVV

Zákon číslo 239/2000 Sb., (o IZS) ukládá ministerstvu vnitra, jehož úkoly plní MV-generální ředitelství HZS ČR, zajišťovat a provozovat jednotný systém varování a vyzoomění s tím, že prováděcí předpis stanoví technické, provozní a organizační zabezpečení jednotného systému varování a vyzoomění. Tímto předpisem je vyhláška MV č. 380/2002 Sb. Ta uvádí, že jednotný systém varování a vyzoomění je technicky, provozně a organizačně zabezpečen vyzoomovacími centry, telekomunikačními sítěmi a koncovými prvky varování a vyzoomění. Základní technologickou infrastrukturu JSVV tvoří systém selektivního radiového návěštění (SSRN). Umožňuje varování a tísňové informování obyvatelstva dálkovým ovládním koncových prvků varování a vyzoomění předáváním zpráv na osobní přijímače (pagery). SSRN využívá digitálních technologií, což umožňuje efektivní činnost všech částí systému, pružné změny konfigurace systému a jeho částí úpravami řídicích programů a řídicích komponentů podle skutečné potřeby uživatelů systému. Zároveň to přináší možnost průběžné modernizace systému a zařazování nových částí a prvků. Systém je budován a provozován na krajském principu.

Na základě výše uvedeného můžeme uvést, že jednotný systém varování a vyzoomění je složen zejména:

Z vyzoomovacích center čtyř úrovní:

- celostátní úrovně na stupni GŘ HZS,
- krajské úrovně na stupni krajských ředitelství HZS,
- okresní úrovně na stupni územních odborů HZS,

- úrovně dalších provozovatelů (jako např. ČEZ, SÚJB, některých magistrátů, center tísňového volání apod.).

Z linkové datové a radiových sítí zahrnutých v infrastruktuře SSRN:

- linková datová síť propojuje zadávací terminály a další součásti do systému,
- radiové síť, realizované na krajských (někde regionálních) principech, umožňují uživatelům systému ze zadávacích terminálů dálkově ovládat koncové prvky varování a předávat zprávy na pagery.

Koncových prvků varování, tvořených elektromechanickými a elektronickými sirénami a místními informačními systémy s vlastnostmi elektronických sirén.

Koncových prvků vyrozumění.

Vyrozumívací centra

Vyrozumívací centra jsou součástí operačních a informačních středisek integrovaného záchranného systému pro zabezpečení varování, vyrozumění a předávání tísňových informací. Za vyrozumívací centra se považují i zařízení, zřízená za účelem varování a poskytování tísňových informací u právnických osob nebo podnikajících fyzických osob. Vyrozumívací centra jsou vybavena technologiemi, zabezpečujícími jejich fungování. Základem systému jsou krajská vyrozumívací centra.

Na vyrozumívacím centru krajského ředitelství HZS jsou soustředěny základní součásti technologie, kterou tvoří:

Technologie MASTER, která realizuje komunikaci se zadávacími terminály jednotlivých úrovní a řídí činnost radiové sítě v daném kraji (regionu).

Zadávací terminál s programovou aplikací Centrum, který uživatelům zprostředkovává vstup do systému a umožňuje dálkové ovládání koncových prvků.

Pracoviště aplikace DOHLED, která umožňuje diagnostiku radiové sítě a indikuje činnost zadávacích terminálů.

Klientský terminál databázové aplikace SPARK, která slouží k centrální evidenci koncových prvků, správě jejich adres a statistice vyhodnocení celoplošných akustických zkoušek sirén.

Na vyrozumívacích centrech III. a IV. úrovně je základem zadávací terminál s programovou aplikací Alarm.

Koncové prvky varování

Koncové prvky varování jednotného systému varování a vyrozumění bezprostředně zabezpečují varování prostřednictvím varovného signálu a nověji i tísňové informování obyvatelstva. Jsou tvořeny elektromechanickými a elektronickými sirénami a místními informačními systémy s vlastnostmi elektronických sirén. Stručně můžeme uvést tyto základní vlastnosti elektronických sirén a místních informačních systémů:

Schopnost reprodukovat stanovené průběhy.

Schopnost reprodukovat sedm verbálních informací z paměti zařízení.

Šíření tísňových informací prostřednictvím vestavěného mikrofону.

U řady zařízení je možnost šíření informací z externího zdroje modulace (zpravidla je to VKV- -FM rozhlasový přijímač).

Možnost místního ovládání a dálkového ovládání prostřednictvím JSVV-SSRN.

U řady zařízení je možnost dálkového ovládání prostřednictvím autonomních systémů.

U elektronických sirén a některých místních informačních systémů je kromě napájení z elektrorozvodné sítě 230 V řešeno i napájení z akumulátorů vytvářejících zálohu napájení, normou je stanovena doba alespoň 72 hodin při stanoveném počtu reprodukcí.

Zásadním požadavkem u všech koncových prvků varování je standardizace jejich technických a užitných vlastností.

Na konci roku 2004 bylo v jednotném systému varování a vyrozumění zařazeno celkem asi 6200 koncových prvků varování, které jsou v majetku různých organizací, zejména Hasičského záchranného sboru ČR, obcí, ČEZ a některých dalších vlastníků (občas v různých formách spoluvlastnictví). Z tohoto počtu bylo asi 20 % moderních elektronických koncových prvků varování. Je nastolen trend řešit zástavbu nových sirén a náhrady stávajících rotačních sirén elektronickými sirénami a místními informačními systémy s vlastnostmi elektronických sirén. Rámec modernizace struktury koncových prvků varování tvoří usnesení vlády č. 417 z roku 2002 (Koncepte ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015).

Význam sirén a místních informačních systémů pro varování obyvatelstva v ohrožení je možno zdůvodnit několika zásadními fakty a to zejména:

Varovný signál aktuálně přináší informaci o ohrožení obyvatelstva v celém okruhu akustického pokrytí zabezpečovaného území, a to bez ohledu na denní dobu, sledování sdělovacích prostředků a další faktory.

Sirény a místní informační sirény jsou trvale v pohotovosti a jejich použití je plně v dispozici orgánů státní správy, samosprávy jakož i dalších oprávněných uživatelů, což umožňuje rychlé předání varovné informace.

Elektronické koncové prvky varování (elektronické sirény bez výjimky, místní informační systémy s možným omezením ve vztahu k použité technologii) jsou nezávislé na elektrorozvodné síti, což je důležité zejména vzhledem k faktu, že při výpadku rozvodu elektrické energie budou v absolutní většině domácností vyřazeny televizní přijímače a příjem rozhlasového signálu bude výrazně omezen.

Moderní prostředky (elektronické sirény a místní informační systémy) umožňují doplnit varovný signál tísňovými informacemi a zahájit tak proces komunikace orgánů krizového řízení s obyvatelstvem v ohrožení.

Elektromechanické sirény

Elektromechanické sirény (častěji nazývané rotační či motorové a podobně) mají z hlediska současných požadavků jen nízké užité vlastnosti. Přesto by bylo nesprávné jim nepřiznat místo, které jim patří. Tvoří nejpočetnější typ koncových prvků varování a i když se počítá, že budou v časovém horizontu let 2006 až 2015 postupně nahrazovány elektronickými sirénami, lze se oprávněně domnívat, že zejména s ohledem na finanční možnosti státu a obcí tato výměna nebude tak rychlá a stoprocentní. Vzhledem k tomu, že tyto sirény jsou při správné údržbě schopny poměrně dlouhé funkční životnosti, mohou být i v budoucnosti zařazeny v lokalitách s jen nízkou či blíže nespécifikovanou úrovní rizika. Dále mohou být i nadále využívány pro svolávání jednotek požární ochrany sboru dobrovolných hasičů, i když třeba jen jako záložní způsob jejich vyrozumění a svolání. V této souvislosti je nutno uvést, že i v současnosti je mnoho rotačních sirén ovládáno pouze místně. Zde se nabízí možnost takové sirény převést na dálkové ovládání. Z těchto důvodů bylo již v roce 2000 zahájeno postupné doplňování rotačních sirén, dosud ovládaných pouze místně, přijímači dálkového ovládání tak, aby je bylo možno ovládat pod JSVV-SSRN.

Princip rotační sirény spočívá v tom, že zvuk vzniká rozkmitáním vzduchové masy rotací akustické části poháněné elektrickým motorem, napájeným napětím 400 voltů.

Rotační sirény jsou ovládány prostřednictvím přijímačů dálkového ovládání JSVV-SSRN, spouštěny tlačítky místního ovládání, případně jde o různou kombinaci obou způsobů.

Pro kontroly provozuschopnosti a technického stavu rotační sirény se provádí technická zkouška sirény. Tato zkouška spočívá v krátkém, asi 1,5 - 2,5 sekundy trvajícím spuštění motoru sirény.

Jako příklad rotační sirény lze uvést DS 977.

Technické údaje sirény DS 977

	Výrobce	Elektrický výkon motoru	Hladina akustického tlaku
DS977	VEB Elektromotorenwerk Grünhain (bývalá NDR)	3,5 kW	95 - 98 dBA podle průběhu

Elektronické sirény

Elektronické sirény jsou moderní a kompaktní, tudíž provozně spolehlivá zařízení s poměrně vysokými užitnými vlastnostmi. Kvantitativní rozvoj je jednak dán záměrem v časových termínech let 2006 až 2015 nahradit stávající sirény rotační, zejména ve vybraných lokalitách, dále potom snahou o kvalitnější pokrytí zabezpečovaných území akustickým signálem, zejména s přihlédnutím ke specifickým cílovým skupinám a místům varování a tísňového informování.

Princip elektronické sirény spočívá v tom, že signál je elektronicky generován v tónovém generátoru řídicí jednotky (často jde o kombinaci více kmitočtů), nebo je reprodukován z audiopaměti, zesílen výkonovými zesilovači (výkon řádově ve stovkách wattů) a na zvuk přeměněn v elektroakustických měničích (tlakových reproduktorech). Vyzařovací charakteristika reproduktorové soustavy bývá kruhová nebo směrová podle požadavků zástavby. Vzhledem k faktu, že se jedná o silný centrální zdroj akustického signálu, jsou elektronické sirény vhodné zejména pro lokality, kde se nachází vysoká koncentrace obyvatelstva na malé ploše, jako jsou např. sídliště, centra, nádraží, blízkost škol, ústavů a podobně.

Elektronická siréna je dálkově řízena příkazy pro dálkové ovládání, které přijímač dálkového ovládání předává řídicí jednotce sirény, a ta je zpracuje podle svého vlastního řídicího programu. Sirénu je možno též ovládat místně ovládacími prvky na řídicí jednotce elektronické sirény. V některých lokalitách jsou provozovány i autonomní systémy ovládání.

Elektronické sirény jsou schopny nejen vyhlásit stanovený varovný signál a další standardizované průběhy, ale i reprodukovat verbální informace uložené v paměti sirény. Kromě toho mohou šířit informace z externího zdroje modulace (např. VKV-FM přijímače rozhlasové stanice) nebo informace sdělované vestavěným mikrofonem. Z toho důvodu jsou elektronické sirény zejména vhodné do míst, kde současně hrozí více druhů nebezpečí (například povodně a chemické havárie) a podobně.

Kromě toho mají i řadu dalších příznivých vlastností, zejména:

Nezávislost na elektrorozvodné síti, k tomu využívají vestavěné akumulátory jako záložní zdroj napájení.

Nižší energetickou náročnost a vyšší účinnost.

Diagnostiku základních součástí svého systému, často s možností dálkové diagnostiky stavu.

Možnost integrace s jinými systémy a zařízeními (např. s obecním rozhlasem, kabelovou televizí) a podobně.

- Pro kontroly provozuschopnosti a technického stavu elektronické sirény se provádí test sirény (též zvaný „tichý“ test). Test spočívá v provedení diagnostiky stavu jednotlivých částí sirény, přičemž je pro okolí (obyvatelstvo) prakticky neslyšitelný.

Některé typy elektronických sirén a jejich technické údaje

Název, typ	Výrobce	Výstupní výkon	Hladina akust. tlaku
ECN 300 - ECN 1800	Hörmann GmbH, SRN	300 -1800 W	103 -118 dBA
Esp 250 - Esp 1500	SiRcom GmbH, SRN	250 -1500 W	100 -118 dBA

UEAJ 600 - UEAJ 1800 sAJK450-AJK1800	Tesla Blatná a.s., ČR	450 -1800 W	108 -114 dBA
EPS 250 - EPS 1500	PSE Elektronik GmbH, SRN	250 -1500 W	103 -124 dBA
Pavian 300 - Pavian 1200	Telegrafia, Slovenská republika	300 -1200 W	103 -115 dBA

Místní informační systémy s vlastnostmi elektronických sirén

Kromě elektronických sirén se v současné době zavádějí i další koncové prvky s vlastnostmi elektronických sirén, která jsou často uváděna pod souhrnným názvem místní informační systémy (MIS). Místní informační systémy s vlastnostmi elektronických sirén vznikaly a do systému byly v prvních verzích zařazovány v letech 2000 až 2002. Jsou to systémy různých principiálních řešení na bázi 100V nebo bezdrátových rozhlasů a kabelových televizí, přičemž původní technologie je rozšířena o komponenty (hardwarové nebo softwarové), zajišťující užité vlastnosti elektronických sirén, nebo alespoň velmi podobných.

Od doby zavedení do současnosti procházely určitým vývojem na úrovni technického i programového vybavení, takže většina z nich je zaváděna v druhé i vyšší verzi a zároveň došlo k rozšíření původní podstaty tak, že dnes prakticky všichni výrobci nabízejí více možností řešení (zpravidla kombinace bezdrátového a 100 voltového rozhlasu, případně různý stupeň integrace s elektronickými sirénami).

Použitá technologická řešení dávají jednotlivým zařízením specifické užité vlastnosti s charakteristickými výhodami a nevýhodami. V současnosti prakticky všichni výrobci nabízejí v rámci svých systémů různé kombinace uvedených principů podle požadavků zákazníků a specifik realizovaných projektů.

Společným principem místních informačních systémů je to, že signál je zpravidla reprodukován z audiopaměti řídicí jednotky, nebo ze zvukových souborů řídicího počítače, distribuován příslušnou technologií a na zvuk přeměněn v elektroakustických měničích (tlakových reproduktorech).

Obecné možnosti informování obyvatelstva a ovládání jsou obdobné jako u elektronických sirén.

Vzhledem k faktu, že se jedná o distribuovaný zdroj akustického signálu, jsou MIS vhodné zejména pro lokality, kde se nachází nízká koncentrace obyvatelstva na velké ploše, jako jsou například obce vesnického typu, části měst mimo hlavní zástavbu apod. U řady zařízení je možno akustický (u kabelových televizí i optický) signál distribuovat až do domácností, škol, ústavů, veřejných budov a dalších míst.

Některé typy místních informačních systémů

	Výrobce
Spojovací audiomodul AUDIO 232	Elmik s.r.o. Valašské Meziříčí
Bezdrátový místní informační systém BOR 2	B a K s.r.o. Klimkovice
System VISO 2002	Vegacom a.s. Praha
System IVVS	SATTURN s.r.o. Holešov
System ORKAN	NOEL v.o.s. Hodonín
System SARAH	Bártek rozhlas s.r.o. Valašské Meziříčí

Požadavky na koncové prvky napojované do jednotného systému varování a vyrozumění.

Požadavky stanoví Ministerstvo vnitra-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.

Koncové prvky vyrozumění - osobní přijímače (pagery) jsou povoleny pouze typu ADVISOR a SCRIPTOR LX2.

Koncové prvky varování musí splňovat následující požadavky:

- Zajištění minimálního výkonu - elektrická rotační siréna - 3 kW, elektronická siréna - 250 W nezávisle na elektrorozvodné síti
- Generovat minimálně 4 varovné signály
- Varovné signály musí být odbavitelné místně, dálkově (prostřednictvím přijímačů JSVV nebo z ovládacího terminálu), popř. jiným způsobem, odsouhlaseným MV-GŘ HZS ČR
- Musí umožnit reprodukci prvotních verbálních informací (mluveného slova), a to z vlastního mikrofону, ovládacího terminálu, z připojeného externího nebo z vlastního zdroje modulace (mimo elektrické rotační sirény)
- Verbální informace musí být odbavitelné místně, dálkově (prostřednictvím přijímačů JSVV nebo z ovládacího terminálu), popř. z externího zdroje modulace odsouhlaseného MV-GŘ HZS ČR
- Schopnost tiché kontroly provozuschopnosti (1,5-2,5 vteřiny)
- Kontrola provozuschopnosti musí být odbavitelná místně, dálkově (prostřednictvím přijímačů JSVV nebo z ovládacího terminálu)
- Zajištění provozuschopnosti koncových prvků minimálně po dobu 72 hodin další prvky dle ČSN EN 368012 (IEC 60849) Nouzové zvukové systémy

Akustické zkoušky sirén

Ověřování provozuschopnosti jednotného systému varování a vyrozumění se provádí akustickou zkouškou. Provádění akustických zkoušek sirén je legislativně zakotveno ve vyhlášce MV č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva.

Cíle akustických zkoušek sirén:

Provéřit činnost sirén a místních informačních systémů, zapojených do JSVV.

Provéřit činnost celého systému od zadávacích terminálů až po ovládané koncové prvky.

Provéřit úroveň pokrytí zabezpečovaného území akustickým signálem.

Zdokonalit přípravu obsluh zadávacích terminálů.

Připravit obyvatelstvo na správnou reakci při varování.

Akustické zkoušky sirén se provádějí:

Jako plánované zpravidla první středu v měsíci ve 12.00 hodin.

Zkušební tónem, technicky je to trvalý tón v délce 140 sekund, na elektronických koncových prvcích je doplněn verbální informací „Zkouška sirén“.

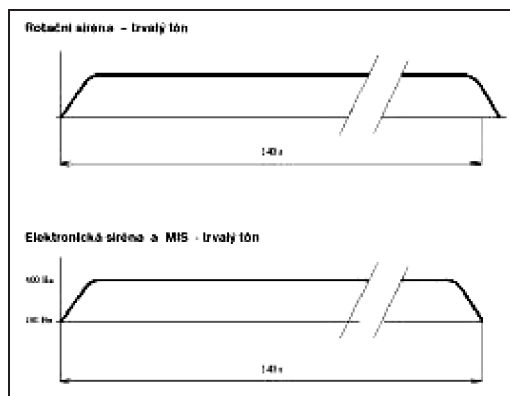
Celoplošným způsobem po krajích nebo po okresech v rámci krajů. Centrálně z GŘ HZS ČR nebo z KŘ HZS (případně podle nařízení z ÚO HZS).

Obyvatelstvo musí být předem informováno.

Zkušební tón

Ve verzi pro rotační sirény je Zkušební tón charakterizován trvalým tónem v délce 140 sekund, kdy je napájení motoru rotační sirény po tuto dobu trvale zapnuto.

Elektronické sirény a MIS jej vytváří trvalou reprodukcí tónu o kmitočtu asi 400 Hz. Po ukončení reprodukce je tón doplněn verbální informací „Zkouška sirén“.

Další možné využití trvalého tónu

Trvalý tón je, kromě akustických zkoušek sirén, využíván i pro další účely. Na základě rozhodnutí kompetentních orgánů může být využit například pro vyjádření piety při velkých ztrátách na životech (např. při teroristických útocích v New Yorku roku 2001 a v Madridu roku 2004, při zemětřesení a tsunami v jihovýchodní Asii roku 2004), nebo při příležitosti oslav některých státních svátků a významných výročí. V těchto případech se verbální informace „Zkouška sirén“ na elektronických koncových prvcích nikdy nerealizuje!

Varování obyvatelstva

Včasné a kvalifikované zahájení realizace ochranných opatření v případech ohrožení obyvatelstva může významným způsobem zamezit poškození zdraví, ztrátám na životech a materiálním škodám. V rozhodující míře je založeno na včasné a správné předání varovných informací. Předání varovných informací můžeme chápat jako opatření ke snížení neuspořádanosti ohroženého obyvatelstva a navození požadované činnosti v rámci řešení jeho ohrožení. Význam varovných informací je o to větší, že zejména na začátku mimořádných událostí je činnost obyvatelstva ve velké míře realizována svépomocí nebo vzájemnou pomocí.

Varování obyvatelstva je zejména úkolem státu, zastupovaného především Hasičským záchranným sborem ČR, obcí a provozovatelů jaderných zařízení, dále potom zaměstnavatelů vůči svým zaměstnancům, vedení škol vůči žákům a studentům, správy úřadů, nemocnic, ústavů a obdobných zařízení vůči svým klientům a podobně.

Obyvatelstvo na zabezpečovaném teritoriu netvoří homogenní strukturu, je možno analyzovat specifické cílové skupiny varování a místa, jako jsou zejména:

Obyvatelé žijící na území trvale ohroženém vysokým rizikem (v zónách havarijního plánování, na území ohroženém povodněmi, únikem chemických škodlivin a podobně).

Obyvatelé žijící v lokalitách s vysokou hustotou osídlení a obyvatelé nacházející se na místech s vysokou koncentrací osob (sídlíště, městská centra, velké terminály dopravních systémů, velká obchodní, kulturní a sportovní centra).

Veřejné budovy, školy, nemocnice, ústavy sociální péče a obdobná zařízení s vyšším pohybem osob, s koncentrací dětí, nebo naopak osob starých, smyslově nebo tělesně handicapovaných.

Další místa, kde lze předpokládat různé specifické cílové skupiny.

Všechna uvedená místa by měla být ve středu pozornosti jak při plánování varování, tak zejména při jeho realizaci v rámci řešení mimořádné události.

Definice (vymezení) pojmu varování obyvatelstva

Varování je komplexní souhrn organizačních, technických a provozních opatření zabezpečujících včasné **předání varovné informace**

- o reálně **hrozící** nebo
- **již vzniklé mimořádné události**,

vyžadující realizaci opatření na ochranu obyvatelstva.

Organizační opatření spočívají zejména v rozdělení úkolů a kompetencí, zpracování

legislativních a dalších norem a jejich rozpracování v konkrétních dokumentech, jako jsou například havarijní plány, směrnice pracovišť a center, ze kterých je varování prováděno a podobně. V této části je možno uvést, že celá oblast je řešena v celé řadě legislativních norem a že se podařilo překonat legislativní vakuum, panující v letech minulých. I přesto je zde ještě co řešit, zejména ve směru k provozovatelům chemických provozů a jejich podílu na vyrozumění a varování, včetně podílu na výstavbě a provozování systémů varování. Obdobně i k provozovatelům vodních děl a dalších potenciálně nebezpečných zařízení a provozů.

Technická opatření spočívají zejména ve zřizování různých systémů a technologií, jejich servisu, opravách, modernizace a podobně.

Provozní opatření spočívají v přípravě osob, jak vykonávajících praktické činnosti při provádění varování, tak i osob s rozhodovací pravomocí, které definují a vydávají úkoly a zejména v praktické realizaci varování v případě potřeby.

Možné formy šíření varovné informace

Varovné informace mohou být šířeny řadou přenosových kanálů a v řadě forem. Použitý přenosový kanál vyžaduje určitou formu informace, určitá forma informace je přenosná pouze určitým kanálem.

Lidé mají pět smyslů, dominantní podíl na příjmu informací má zrak a sluch. Z toho hlediska může být varovná informace předávána ve formě přijímané sluchem a zrakem:

Ve formě mluveného slova (verbální formě), nebo formě zvukového znamení (zpravidla v předem stanovené podobě s předem stanovenou činností signálu, v této souvislosti varovného signálu).

V optické formě (optická návěstí, piktogramy, různé formy zpracování textu v elektronické i tiskové podobě a dalších).

V kombinovaných formách.

Pro osoby s některým smyslovým postižením je možno použít i některých jiných forem. Například u osob se sluchovým postižením lze například využít hmat aktivovaný vibracemi.

Možné prostředky a kanály šíření varovné informace

Pro šíření varovné informace se vychází ze zásady, že varování je věc veřejná a že každý občan má právo být varován. Z tohoto pohledu je možno využít, s ohledem na charakter mimořádné situace, její rozsah a časový průběh i na aktuální dostupnost prostředků a kanálů:

Koncových prvků varování jednotného systému varování a vyrozumění:

- tento způsob je v současnosti považována za základní,

Místních informačních systémů:

- například obecních a objektových rozhlasů (některé plní úlohu nouzových zvukových systémů, tzv. evakuačních či požárních rozhlasů), informačních kanálů kabelových televizí a obdobných technologií,
- některé systémy jsou zařazeny mezi koncové prvky varování JSVV (viz předchozí bod),
- Všechny uvedené prostředky mají velký význam pro orgány místní samosprávy, provozovatele různých zařízení a podobně, je možno použít i rádiových sítí dispečinků dopravců k zabezpečení varování cestujících veřejnosti a podobně.

Mobilních rozhlašovacích prostředků:

- například vozidel s rozhlasovým zařízením, megafonů, mobilních sirén, které mají velký význam při lokálně omezených mimořádných událostech pro řídicí orgány koordinující zásah.

Osobního vyhlášení:

- například hlídkami policie, hasičů a podobně, tento způsob má význam při lokálně omezených mimořádných událostech pro orgány řídicí zásah.

Rozhlasu a televize:

- veřejnoprávní i provozovatelů se soukromou licenci na základě dohod, přičemž pro sjednávání smluvních vztahů lze využít ustanovení celé řady zákonů,
- jejich využití přichází do úvahy zejména při rozsáhlých mimořádných událostech a krizových stavech, řešených na centrální úrovni, mají velký význam pro šíření výstrah a upozornění ČHMÚ na nepříznivé jevy,

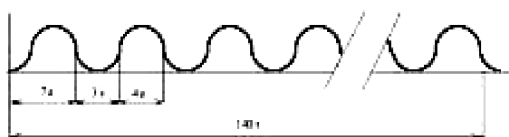
Mobilních telefonů, internetu a dalších technologií:

- i přes svoji modernost a vývojový potenciál mají doplňkovou úlohu k výše uvedeným kanálům, neboť zatím zcela nesplňují požadavek veřejného varování.

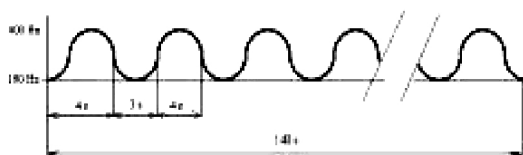
Varovný signál „VŠEOBECNÁ VÝSTRAHA“

Varovný signál je legislativně zakotven vyhláškou MV číslo 380/2002 Sb. Je charakterizován kolísavým tónem v délce 140 sekund, kdy je motor rotační sirény opakovaně na dobu 4 sekundy zapínán a na dobu 3 sekundy vypínán (první sepnutí je zpravidla 7 sekund).

Rotační siréna

Elektronická siréna a MIS

Elektronické sirény a MIS signál vytváří kombinací tónů 180 Hz až 400 Hz elektronickým generováním nebo reprodukcí zvukového souboru.

Varovný signál je možno opakovat až třikrát v intervalech asi tři minuty.

Schématický průběh pro rotační a elektronické sirény je na obrázku.

Na elektronických sirénách a místních informačních systémech s vlastnostmi elektronických sirén je varovný signál ihned po ukončení následován verbální informací podle charakteru mimořádné události:

Tísňové informování a informování obyvatelstva

Obecně je možno informování obyvatelstva chápat jako kontinuální proces s fázemi:

Přípravná (preventivní) fáze:

- spočívá v seznamování obyvatel s možnými zdroji nebezpečí v místě kde žijí a způsoby ochrany proti němu, způsoby varování a tísňového informování a dalšími důležitými skutečnostmi,
- Je důležitá nejen kvůli předávání potřebných znalostí (například formou besed, tiskovin, internetu a podobně), ale také proto, že navazuje komunikační kontakt mezi orgány ochrany obyvatelstva a občany.

Akutní (aktuální) fáze:

- při (reálné) hrozbě nebo po vzniku mimořádné události se provádí tísňové informování,
- Přechází do komunikace orgánů krizového řízení s obyvatelstvem v ohrožení.

Fáze obnovy:

- při odstraňování následků mimořádné události až do navození normálního stavu.

Vzhledem k tomu, že pro varování obyvatelstva v akutní fázi je určen pouze jeden varovný signál, je zřejmé, že pro účinnou ochranu obyvatelstva nestačí pouze vyhlásit varovný signál, ale je potřebné v co nejkratší době po zaznění signálu předat i další informace o zdroji, povaze a rozsahu nebezpečí a nutných opatřeních k ochraně života, zdraví a majetku.

Tísňové informování

Tísňové informace jsou šířeny bezprostředně poté, co bylo provedeno varování prostřednictvím varovného signálu. Hlavním úkolem je informovat o charakteru ohrožení a ochraně proti němu.

Možná definice (vymezení) pojmu **tísňové informování**

Tísňové informování obyvatelstva je komplexní souhrn organizačních, technických a provozních opatření, zabezpečujících bezprostředně po zaznění varovného signálu **předání informací o zdroji**, povaze a rozsahu **nebezpečí a nutných opatřeních** k ochraně života, zdraví a majetku.

Informování obyvatelstva

Informování obyvatelstva organizuje a za obsah informací zodpovídá ten, kdo nařídil varování daného teritoria. Základní informace by měly být předem připraveny. Při přípravě a zejména při praktické realizaci informování obyvatelstva je nutno zvýšenou měrou přihlížet ke specifickým cílovým skupinám, jako jsou obyvatelé na mimořádně ohrožených místech, obyvatelé v místech s vysokou koncentrací osídlení, školy, nemocnice, ústavy a podobně. Teoretickým základem pro kvalitní **tísňové informování** může být zvládnutí základů oboru public relations. Na **tísňové informování** navazuje komunikace s obyvatelstvem v ohrožení, řízení činnosti v rámci zásahu na likvidaci mimořádné události, evakuace nebo ukrytí, nouzové přežití, humanitární pomoc, a to až do odstranění následků mimořádné události.

Provozovatelé hromadných sdělovacích prostředků jsou povinni poskytnout potřebný prostor pro vysílání **tísňových informací**.

Formy **tísňových informací** a možné kanály jejich šíření jsou obdobné, jako u informací varovných. Novou kvalitou v oblasti informování obyvatelstva jsou elektronické sirény a místní informační systémy s vlastnostmi elektronických sirén, které nejen vyhlásí varovný signál, ale jsou schopny předat i **tísňové a jiné důležité informace** a to nejméně čtyřmi principiálními způsoby:

Reprodukcí verbálních informací uložených v paměti zařízení.

Reprodukcí informací z externího zdroje modulace (například z VKV-FM rozhlasového přijímače naladěného na kmitočet stanice se kterou je v dané lokalitě dohovor o **tísňovém informování** obyvatelstva), je-li jím zařízení vybaveno.

Reprodukcí informací sdělovaných vestavěným mikrofonem.

Reprodukcí informací předávaných na zařízení autonomním systémem ovládání (je-li jím zařízení vybaveno) či dalšími způsoby.

Verbální informace:

Jsou asi 20-ti sekundová slovní sdělení na začátku a konci doplněná zvukem gongu.

Jsou reprodukovány bezprostředně po zaznění varovného signálu (doplňují varovnou informaci varovného signálu), někdy mohou být reprodukovány i samostatně (samostatně plní úkol varování obyvatelstva).

Slouží jako součást **tísňového informování** obyvatelstva.

Standard obsahu verbálních informací ukládaných do paměti elektronických sirén:

Verbální informace č. 1 • „Zkouška sirén“

„Zkouška sirén, zkouška sirén, zkouška sirén. Právě proběhla zkouška sirén. Zkouška sirén, zkouška sirén, zkouška sirén“.

Verbální informace č. 2 • „Všeobecná výstraha“

„Všeobecná výstraha, všeobecná výstraha, všeobecná výstraha. Sledujte vysílání Českého rozhlasu, televize a regionálních rozhlasů. Všeobecná výstraha, všeobecná výstraha, všeobecná výstraha.“

Verbální informace č. 3 • „Nebezpečí zátopové vlny“

„Nebezpečí zátopové vlny, nebezpečí zátopové vlny. Ohrožení zátopovou vlnou. Sledujte vysílání Českého rozhlasu, televize a regionálních rozhlasů. Nebezpečí zátopové vlny, nebezpečí zátopové vlny.“

Verbální informace č. 4 • „Chemická havárie“

„Chemická havárie, chemická havárie, chemická havárie. Ohrožení únikem škodlivin. Sledujte vysílání Českého rozhlasu, televize a regionálních rozhlasů. Chemická havárie, chemická havárie, chemická havárie.“

Verbální informace č. 5 • „Radiální havárie“

„Radiální havárie, radiální havárie, radiální havárie. Ohrožení únikem radioaktivních látek. Sledujte vysílání Českého rozhlasu, televize a regionálních rozhlasů. Radiální havárie, radiální havárie, radiální havárie.“

Verbální informace č. 6 • „Konec poplachu „

„Konec poplachu, konec poplachu, konec poplachu. Sledujte vysílání Českého rozhlasu, televize a regionálních rozhlasů. Konec poplachu, konec poplachu, konec poplachu.“

Verbální informace č. 7 • „Požární poplach“

„Požární poplach, požární poplach, požární poplach. Svolání hasičů, svolání hasičů. Byl vyhlášen požární poplach, požární poplach.“

Verbální informace se podle platných standardizačních zásad pojí s průběhy signálů a zkušebního tónu. S varovným signálem Všeobecná výstraha jsou využívány verbální informace číslo 2 až 5. Se signálem Požární poplach se pojí verbální informace číslo 7. Se Zkušebním tónem se pojí verbální informace číslo 1. Tato může být v některých případech reprodukována i samostatně. Verbální informace číslo 6 se vždy používá samostatně.

Činnost obyvatelstva po vyhlášení varovného signálu

Včasné a kvalifikované zahájení realizace ochranných opatření v případech ohrožení obyvatelstva může významným způsobem zamezit poškození zdraví, ztrátám na životech a materiálních škodách. V rozhodující míře je založeno na včasné a správné předání varovných a tísňových informací, postupu a činnosti odpovědných orgánů, ale celková efektivita spočívá i v kvalifikované činnosti obyvatelstva. Tato je zpracována v doporučeních a pokynech pro obyvatelstvo, publikovaných v různých informačních pomůckách, na internetu a v dalších zdrojích. Činnost obyvatelstva realizovaná svépomocí nebo vzájemnou pomocí závisí na typu a rozsahu mimořádné události a místu, kde se občané nacházejí v době jejího vzniku (či vyhlášení). Obecně se jedná o ukrytí, evakuaci a individuální ochranu.

Obecné pokyny občanům pro případ mimořádných událostí:

Respektovat varovné a tísňové informace a ukázněně reagovat na pokyny záchranných složek.

Respektovat a snažit se získávat informace z oficiálních zdrojů (rozhlas, televize, verbální informace z koncových prvků varování, obecní úřad, zaměstnatel,..).

Nerozšiřovat poplašné a neověřené zprávy.

Zbytečně netelefonovat, zejména na čísla tísňového volání.

Uvědomit si, že největší hodnotu má lidský život a zdraví a až potom majetek.

Nepodceňovat vzniklou situaci, nepropadat panice.

Pomáhat zejména dětem, starým, nemocným, smyslově a pohybově handicapovaným příbuzným a lidem v sousedství.

Pokud nejde zjevně o povodeň či zemětřesení, platí následující zásady chování po zaznění sirény:

Okamžitě se ukrýt v nejbližší budově, při cestě automobilem zaparkovat a pak se ukrýt.

Zavřít dveře a okna.

Zapnout rádio nebo televizi či poslouchat zda nejsou předávány informace jinou cestou (místní obecní či závodní rozhlas, sirény, mobilní prostředky záchranných složek).

Psychologické aspekty varování obyvatelstva

Zvuk sirény, pokud se nejedná o její zkoušku, vždy znamená, že se blíží nějaké nebezpečí, které může ohrozit naše zdraví či život nebo naše blízké. To vyvolává velký zátěžový moment pro odpovědnou osobu, která rozhoduje o spuštění varovacího systému. Velitel zásahu, starosta obce, hejtman, generální nebo krajský ředitel HZS či při nebezpečí z prodlení řídící důstojník nebo pracovník OPIS si při rozhodování musí uvědomit, jakou reakci vyvolá u občanů potenciálně ohrožených mimořádnou událostí.

Půjde zejména o strach z přežití, strach a úzkost o osobní bezpečí a také o možnou ztrátu bližních nebo obavu o újmu na jejich zdraví. Vyvolá to i strach ze ztráty cenného a pro osobu významného majetku. Půjde i o obavy z možné evakuace a obtíží s ní spojených.

Z těchto důvodů musí okamžitě po vyhlášení signálu a tísňové informace nastat informační tok vůči obyvatelstvu a organizovaný a cílený postup složek IZS. Informovaný občan, který ví, jak chránit sebe a své blízké a který se může spolehnout na záchranné složky a jejich pomoc, nejen správně reaguje na pokyny záchranářů či řídicích orgánů, ale i snadněji překoná obavy a strach.

Vyrozumění

Možná definice (vymezení) pojmu vyrozumění:

Vyrozumění je komplexní souhrn organizačních, technických a provozních opatření zabezpečujících včasné **předání informací** • **o hrozící** nebo
• **již vzniklé mimořádné události** složkám IZS, orgánům územní samosprávy a státní správy, právníkům osobám a podnikajícím fyzickým osobám podle havarijních nebo krizových plánů.

Organizace vyrozumění probíhá:

- V linii vertikální a horizontální mezi složkami systému vyrozumění.
- V rámci jednotlivých složek (vyrozumění a svolání konkrétních osob).

Pro vyrozumění lze využít širokého spektra komunikačních prostředků:

- Telefonního spojení v pevné i mobilních sítích (včetně jeho různých technických variant - SMS, fax).
- Rádiového spojení v sítích složek IZS a dalších zúčastněných organizací.
- Osobních svolávacích přijímačů (pagerů), používaných v jednotném systému varování a vyrozumění.
- Sirén a MIS pro svolání jednotek požární ochrany sboru dobrovolných hasičů.
- Elektronické pošty, datových přenosů a dalších komunikačních systémů a prostředků.
- V případě rozrušení komunikačních systémů je možno použít i spojek.

Široké spektrum technických řešení na straně jedné umožňuje provádět vyrozumívání v rozsahu potřeb jednotlivých orgánů a organizací, na druhé straně však vzniká řada samostatných, často vzájemně nekompatibilních systémů, ztěžujících šíření potřebných informací. Organizace, technické zabezpečení a praktické provádění vyrozumívání je v pravomoci příslušných orgánů s přihlédnutím k efektivnímu a koordinovanému toku informací v rámci systému vyrozumění. Rámec plánování tvoří například vyhláška č. 328/2001 Sb. ze dne 5. září 2001 a řada dalších norem.

Výrazný vliv na řešení vyrozumění má zavedení cca 15 000 mobilních telefonů (tzv. „krizových mobilních telefonů“). Tyto telefony jsou charakteristické tím, že využívají Kombi SIM Kartu se dvěma telefonními čísly, jedním pro běžné pracovní spojení, druhé pro komunikaci po vyhlášení krizového stavu. Každé číslo má svůj účet, přičemž komunikace na krizovém čísle je po vyhlášení krizového stavu bezplatná. Kladem je, že tyto mobilní telefony zlepšují tok informací zejména k orgánům územní samosprávy, bezpečnostním radám a krizovým štábům různých stupňů a usnadňují komunikaci v rámci nich i mezi nimi.

Dalším přínosem pro tok informací jak při vyrozumění, tak i při praktické koordinaci zásahů, případně při dalších komunikacích složek IZS, je národní radiokomunikační síť Pegas, kterou provozuje Ministerstvo vnitra.

Jednotný systém varování a vyrozumění přispívá k procesům vyrozumění dvěma základními způsoby. Prvním způsobem je svolávání jednotek požární ochrany sboru dobrovolných hasičů prostřednictvím vyhlášení signálu Požární poplach. Druhým způsobem je předávání informací pro vyrozumění na osobní svolávací přijímače, tzv. pagery.

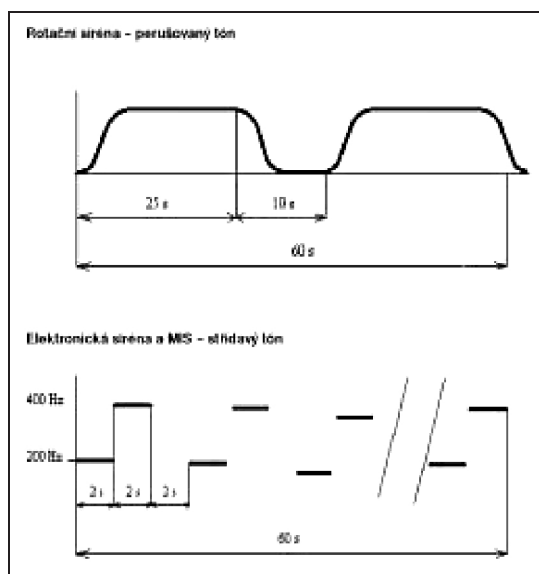
Signál Požární poplach

Tento signál je primárně určen pro svolání jednotek požární ochrany sboru dobrovolných hasičů. Není varovným signálem. Průběh signálu je standardizován vyhláškou MV č. 380/2002 Sb. pro rotační sirény a elektronické koncové prvky (elektronické sirény a místní informační systémy s vlastnostmi elektronických sirén) ve dvou vzájemně odlišných verzích.

Ve verzi pro rotační sirény je signál charakterizován přerušovaným tónem v délce 60 sekund, kdy je motor rotační sirény na dobu 25 sekund napájen, na dobu 10 sekund je napětí vypnuto a poté opět na 25 sekund zapnuto.

Elektronické sirény a MIS signál vytváří střídáním tónů 200 Hz a 400 Hz v intervalu 2 sekundy, vždy s mezerou 2 sekundy. Po ukončení reprodukce je signál doplněn verbální informací „Požární poplach“.

Na elektronických sirénách a místních informačních systémech s vlastnostmi elektronických sirén je průběh signálu doplněn verbální informací číslo 7 „Požární poplach“.

Osobní svolávací přijímače

V rámci systému jsou využívány osobní svolávací přijímače tzv. pagery (typ ADVISOR a SCRIPTOR LX2). JSVV umožňuje předávat zprávy (informace) na více přijímačů současně, tím se proces vyrozumění urychluje, přičemž se šetří přenosová kapacita jiných komunikačních systémů a prostředků. Další využití pagerů může spočívat v posílení šíření informací pro svolání dobrovolných hasičů, jako záloha spojení pro vyrozumění v případě výpadku jiných komunikačních systémů apod. V roce 2005 bylo v systému provozováno asi 1900 pagerů.

KAPITOLA 4

Ukrytí obyvatelstva

Legislativa

Ukrytí obyvatelstva a individuální ochrana jsou řešeny zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů (§7, odst. 2, písm.h, §10, odst. 5, písm. i, §10, odst. 6, §15, odst.2, písm.c a odst.5, §23, odst. 2, písm. d, e, §25, odst. 2, písm f) a vyhláškou MV č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva (část pátá, §§ 15-17, část šestá, §§ 18-22). Konkrétní opatření v této oblasti jsou, v souladu s Vyhláškou MV č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení IZS, zahrnuty do plánů konkrétních činností jako součást havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu.

Jedná se o:

- Plán ukrytí obyvatelstva
- Plán výdeje prostředků individuální ochrany (havarijní plán kraje)
- Plán individuální ochrany (vnější havarijní plán)

Ukrytí obyvatelstva – základní pojmy

Ukrytím se rozumí využití úkrytů civilní ochrany a jiných vhodných prostorů, které se stavebními a jinými doplňkovými úpravami přizpůsobují k ochraně obyvatelstva.

Ukrytí obyvatelstva se při mimořádných událostech zajišťuje v improvizovaných úkrytech a ve stálých úkrytech CO.

Improvizované úkryty

Improvizovaný úkryt (IÚ) je předem vybraný optimálně vyhovující prostor ve vhodných částech bytů, obytných domů, provozních a výrobních objektů, který bude upravován při hrozbě nebo vzniku mimořádných událostí fyzickými a právními osobami pro jejich ochranu a pro ochranu jejich zaměstnanců před účinky mimořádných událostí s využitím vlastních materiálních a finančních zdrojů.

Improvizované úkryty se předem budují k ochraně obyvatelstva před účinky světelného a tepelného záření, pronikavé radiace, kontaminace radioaktivním prachem a proti tlakovým účinkům zbraní hromadného ničení v případě aktuální možnosti vyhlášení stavu ohrožení státu nebo v době válečného stavu.

Vhodné prostory volíme vzhledem ke konkrétním účinkům, které vznikají při výbuchu jaderných zbraní, při haváriích v jaderných energetických zařízeních, při použití otravných látek anebo při úniku průmyslových škodlivin.

Stálé úkryty CO

Stálé úkryty slouží k ukrytí obyvatelstva a tvoří je trvalé ochranné prostory v podzemní části staveb nebo stavby samostatně stojící. Stálé úkryty se dělí na stálé tlakově odolné úkryty, stálé tlakově neodolné úkryty a ochranné systémy podzemních dopravních staveb.

Stálé úkryty CO jsou ochranné stavby, které se budují investičním způsobem v době míru, převážně jako dvouúčelově využívané stavby (tj. stavby využívané v míru jako kina, prodejny, kavárny, šatny, garáže, sklady apod., a v případě vzniku mimořádné události sloužící jako úkryty k ukrytí obyvatelstva).

Stálé úkryty CO byly budovány v letech 1950-1990 (období studené války) ve velkých městech a na územích, která byla předpokládaným cílem možného napadení zbraněmi hromadného ničení. Z tohoto důvodu je jejich rozmístění v ČR nerovnoměrné. Nejvíce úkrytů se budovalo v hlavním městě Praze, v Moravskoslezském, Středočeském a Ústeckém kraji, nejméně v Libereckém a Jihočeském kraji.

- V souvislosti s uvolněním mezinárodního napětí a snížením rizika globální raketo-jaderné války po roce 1990 byla výstavba nových stálých úkrytů CO zastavena a v rámci ekonomických možností byly pouze dokončovány již dříve rozestavěné stavby.

Kapacita úkrytu

Kapacita úkrytu je plánovaný počet osob, pro které je v úkrytu počítáno s příslušným prostorem, s příslušným množstvím vzduchu, s příslušným množstvím vody apod. Je dána součtem míst k sezení a ležení v místnostech pro ukryvané osoby, přičemž místa pro ležení musí tvořit minimálně 20 % z celkového počtu míst v úkrytu.

Plánována kapacita úkrytu může být (v případě, že si to vyžaduje situace) překročena, ale nejvýše o 20 %.

Minimální kapacita stálých úkrytů CO je 50 ukryvaných osob (chráněná pracoviště mohou mít kapacitu i menší). U stálých úkrytů CO, budovaných především v sedmdesátých a osmdesátých letech, je jejich kapacita mnohem větší. Nejčastěji jsou k dispozici stálé úkryty CO pro ukrytí 150 až 900 osob, ale jsou i stálé úkryty CO s kapacitou pro 3000 a více ukryvaných osob.

Provoz objektů pro ochranu obyvatelstva

Provoz objektů pro ochranu obyvatelstva představuje konkrétní způsob využití prostor a zařízení těchto objektů.

Běžným provozem objektů rozumíme (z hlediska potřeb ochrany obyvatelstva) způsob využívání objektu a jeho zařízení, kdy není zaveden ochranný provoz, včetně jeho údržby a opravy jeho zařízení.

Běžný provoz představuje soubor činností a opatření zabezpečujících takový technický stav objektů, aby v případě potřeby bylo možno urychleně přejít na ochranný provoz.

Ochranný provoz představuje soubor činností a opatření k zabezpečení ochrany ukryvaných osob v objektech pro ochranu obyvatelstva. V závislosti na vybavení těchto objektů a na venkovní situaci je možno provozovat následující ochranné provozní režimy:

Provozní režim částečné filtroventilace (ČFV).

Provozní režim filtroventilace (FV).

Provozní režim izolace (I).

Provozní režim regenerace (R).

Provozní režim částečné filtroventilace - provozní režim zajišťující filtraci vzduchu od radioaktivního prachu ze spadu. Při tomto provozním režimu je atmosférický vzduch filtrován pomocí prachových filtrů. Je využíván ve všech stálých úkrytech CO.

Provozní režim filtroventilace - provozní režim zajišťující filtraci vzduchu od radioaktivního prachu ze spadu, od otravných látek a bakteriologických (biologických) prostředků. Tento provozní režim je využíván ve stálých tlakově odolných úkrytech, v ochranných systémech podzemních dopravních staveb (OSM, OSST), v malokapacitních úkrytech a v chráněných pracovištích. Při tomto provozním režimu je atmosférický vzduch filtrován pomocí prachových filtrů (PF) a pomocí soustavy kolektivních (protichemických) filtrů (KF).

Provozní režim izolace - provozní režim zamezující průchodu oxidu uhelnatého přes filtry a rychlému zanesení filtrů vysokými koncentracemi prachu, radioaktivního prachu, otravných látek a bakteriologických (biologických) prostředků. Je zaváděn bezprostředně po kontaminaci, při poruchách zařízení a při přípravě zařízení na jiné provozní režimy. Je využíván ve všech stálých úkrytech CO.

Provozní režim regenerace - provozní režim zajišťující po skončení provozního režimu izolace úpravu vzduchu uvnitř stálého úkrytu CO odstraněním oxidu uhličitého a doplněním kyslíku. Tento provozní režim je využíván ve stálých tlakově odolných úkrytech, v ochranných systémech podzemních dopravních staveb (OSM, OSST), v malokapacitních úkrytech a v chráněných pracovištích, ale pouze v případě, že filtroventilační zařízení (FVZ) těchto úkrytů je vybaveno regeneračním zařízením.

Stálé úkryty

Stálé tlakově neodolné úkryty (STNÚ) jsou zpravidla dvouúčelově využívané prostory stavebních objektů, zabezpečující ochranu osob proti účinkům světelného a tepelného záření, pronikavé radiace a kontaminace radioaktivním prachem.

Stálé tlakově neodolné úkryty zesílené (STNÚ - Z) se budují a zabezpečují ochranu osob stejně jako STNÚ, ale navíc částečně chrání proti tlakovým účinkům zbraní hromadného ničení (navrhují se na ekvivalentní statické zatížení obvodových stěn a stropů od 10 do 25 kPa).

Stálé tlakově odolné úkryty (STOÚ) se budují investičním způsobem převážně jako dvouúčelově využívané prostory stavebních objektů. Zajišťují ochranu ukryvaných osob proti účinkům zbraní hromadného ničení, tj. proti předpokládaným účinkům tlakové vlny po jaderném výbuchu, pronikavé radiaci, kontaminaci radioaktivním prachem (radioaktivnímu zamoření), světelnému záření a tepelnému účinku při požáru a dále proti účinkům otravných látek a bojových biologických (bakteriologických) prostředků a proti elektromagnetickému impulsu EMI (pokud jsou takto zabezpečeny). Budují se ve 3., 4. a 5. třídě odolnosti (odolnost STOÚ vůči přetlaku v čele tlakové vlny - 3. tř. odolnosti 200 kPa, 4. tř. 100 kPa, 5. tř. 50 kPa).

Malokapacitní úkryty (MKÚ) pro 50, 100 a 150 osob - jedná se o zjednodušené STOÚ.

Doba pobytu ukryvaných osob ve stálých úkrytech CO je do 72 hodin. Pro pobyt ukryvaných osob slouží v čisté části stálého úkrytu místnost pro ukryvané osoby, která je vybavena nábytkem pro sezení a ležení ukryvaných osob. Rozměr sedátka je 0,45x0,45 m a rozměr lehátka je 0,55x1,8 m. Na jednu ukryvanou osobu je nutné počítat min. s 0,7 m² podlahové plochy pro dospělé osoby a min. s 1 m² pro děti do 7 let, těhotné ženy a kojící matky.

STNÚ a STOÚ se využívají v případě stavu ohrožení státu a válečného stavu.

Ochranné systémy podzemních dopravních staveb jsou samostatnou kapitolou ochranných staveb CO. Jejich ochranné vlastnosti jsou stejné (nebo např. při ochraně proti tlakové vlně, pronikavé radiaci, světelným a tepelným účinkům zpravidla lepší) jako u STOÚ. Využívají se v případě stavu ohrožení státu, válečného stavu a při mimořádných událostech.

Ochranný systém metra OSM - Pražské metro bylo od roku 1975 budováno dvouúčelově tak, aby vedle využití k hromadné městské dopravě bylo v potřebném rozsahu využito též k ukrytí nebo evakuaci obyvatelstva. Při povodni v roce 2002 došlo ke zničení značné části OSM, který se jako velkokapacitní úkryt nepodařilo obnovit. Řada prvků OSM je však využívána ke zlepšení bezpečnosti cestujících veřejnosti.

Ochranný systém strahovského automobilového tunelu OSST v Praze je v míru využíván pro osobní a nákladní dopravu. V případě potřeby může být využit jako úkryt pro obyvatelstvo a pro důležitý, předem vytypovaný materiál a techniku.

Improvizované úkryty (IÚ)

Návod k výběru vhodných prostor pro IÚ

Proti radioaktivnímu spadu, při úniku nebezpečných škodlivin lehčích vzduchu i proti nebezpečí při nepřátelském leteckém útoku konvenčními zbraněmi je nejlepší ochrana v suterénním nebo sklepním prostoru budov ve středním traktu. Vhodnými prostory jsou sklepy s železobetonovými stropy a silnými obvodovými zdmi s co nejmenší plochou okenních otvorů.

Proti samostatnému úniku nebezpečných škodlivin těžších vzduchu jsou nejvhodnější prostory ve vyšších patrech budov, nejlépe na odvrácené straně budovy od směru místa výronu nebezpečné škodliviny.

Při výběru IÚ je nutné dodržet dobehovou vzdálenost max. 800 m a bezpečnostní vzdálenost od skladů výbušných látek min. 50 m a od skladů s hořlavinami min. 100 m.

Pro každou ukryvanou osobu je potřeba nejméně 1 až 3 m² podlahové plochy v prostoru s filtroventilačním zařízením (FVZ) a 3 až 5 m² podlahové plochy v prostoru bez FVZ. Kapacita IÚ je dána součtem sedících a ležících osob, jinak není omezena. Světlá výška (od podlahy ke

stropu) má být minimálně 2,3 m při dodržení minimální podchodné výšky (od podlahy k nejnižší části stropu nebo potrubí pod stropem) 1,9 m.

Hlavní zásady výběru:

- Obvodové zdi a strop IÚ umístěného v suterénu musí mít minimální tloušťku 45 cm (zděné), 30 cm (železobetonové), výjimečně u panelových domů 15 cm.
- Vchodové dveře se musí otvírat směrem ven z úkrytu.
- IÚ umístěné v bloku budov musí mít minimálně 2 nouzové výlezy.
- Nejvhodnější jsou stavby skeletové (železobetonové nebo ocelové), vhodné jsou i masivní stavby zděné (cihelné nebo kamenné) s velkou únosností stropních konstrukcí

Postupné zesilování ochranných vlastností IÚ

Postupné zesilování ochranných vlastností závisí na druhu IÚ podle toho, proti čemu má chránit ukryvané osoby.

- a) V případě použití otravných látek a při úniku průmyslových nebezpečných škodlivin se jedná hlavně o dokonalé utěsnění všech otvorů.
- b) Při radioaktivním spadu se jedná hlavně o zesilování okenních otvorů sklepních prostor přidáním materiálem (cihly, kameny, pytle s pískem či hlínou, násep hlíny apod.) minimálně na tloušťku obvodového zdiva tak, aby došlo k zeslabení radioaktivního záření.
- c) Před nebezpečím leteckého útoku se proti pádu trosek, střepin a hořících předmětů jedná převážně o “podpírání stropů”, chránění oken a dveří jejich zesilováním.

Doporučení:

Stropy podepírat dřevěnými podélnými nosníky. Klenuté stropy nepodpírat.

- Zhmotnit okna. Všechny okenní otvory IÚ je nutno uzavřít a okenní spáry oblepit lepicí páskou a případně zpevnit zazděním cihlami, kameny nebo pytli s pískem nebo hlínou - možno takto upravit zvenčí.
- Vchodové dveře utěsnit, zesílit prkny a vzpěrami, zajistit proti otevření.
- Zajistit zařízení pro větrání

Při dokonalém utěsnění ochranného prostoru, ve kterém není filtroventilační zařízení, zde nelze setrvat déle než 7 až 11 hodin podle objemu vnitřního prostoru a počtu ukryvaných osob (7 až 11 m³ prostoru na osobu). Pozor! Hrozí nebezpečí otravy vydýchaným oxidem uhličitým!

U sklepních IÚ je vhodné vybudovat nouzový výlez nebo zazděný průlez do sousedního prostoru.

Sebeochrana obyvatelstva ukrytím

Při zaznění sirén – signálu “Všeobecná výstraha” a následné informaci o nebezpečí, které vyžaduje ukrytí - chemická nebo radiační havárie, je třeba vyhledat nejbližší stálý úkryt CO nebo improvizovaný úkryt. Pokud nejsou v dosahu, je třeba se schovat alespoň do nejbližší budovy.

Úkrytí obyvatelstva ve stálých úkrytech a zásady chování v úkrytu

Pokud je v blízkosti bydliště stálý nebo improvizovaný úkryt, mohou občané obdržet informace o možnosti ukrytí u příslušného obecního (obvodního, městského) úřadu nebo u svého zaměstnavatele. Při organizaci ukrytí je nutno dodržovat pokyny orgánů, kteří organizují nebo zajišťují ukrytí. Při odchodu do úkrytu si občané vezmou evakuační zavazadlo a realizují zásady pro opuštění bytu.

Základní zásady chování v úkrytu:

- Chovat se klidně a ukázněně, řídit se úkrytovým řádem a pokyny obsluhy úkrytu.
- Neplýtvat vodou, potravinami a dalšími hodnotami.
- Šetřit vybavení úkrytu, udržovat pořádek a čistotu.
- Nekouřit, nepoužívat otevřený oheň a elektrické vařiče.
- Chovat se ohleduplně k dalším osobám a pomáhat jim.

Územní plánování a stavební řád na úseku ochrany obyvatelstva

Požadavky ochrany obyvatelstva v územním plánování

Při řešení této problematiky se vychází především ze zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) a vyhlášky č.380/2001 Sb. k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva. Zákon č. 50/1976 Sb. končí platnost 31.12.2007 Nový stavební zákon č. 183/2006 Sb. (sbírka zákonů č. 63 z 11.5.2006) účinnost od 1.1.2007.

Tento zákon např. stanovuje, že územní plánovací dokumentaci tvoří:

- Územní plán velkého územního celku.
- Územní plán obce.
- Regulační plán.

Územní plán velkého územního celku

Do tohoto plánu se zapracovává návrh území speciálních zájmů pro potřeby evakuace obyvatelstva a jeho ubytování, nouzového zásobování obyvatelstva vodou, ochrany před vlivy nebezpečných látek skladovaných na území a ochrany před důsledky možného teroristického útoku na objekty, jejichž poškození může způsobit mimořádnou událost.

Územní plán obce

Do textové a grafické části územního plánu obce se zapracovává návrh ploch pro potřeby:

- ochrany území před průchodem průlomové vlny vzniklé zvláštní povodní,
- zón havarijního plánování,
- ukrytí obyvatelstva v důsledku mimořádné události,
- evakuace obyvatelstva a jeho ubytování,
- skladování materiálu civilní ochrany a humanitární pomoci,
- vyvezení a uskladnění nebezpečných látek mimo současně zastavěná území a zastavitelná území obce,
- záchranných, likvidačních a obnovovacích prací pro odstranění nebo snížení škodlivých účinků kontaminace, vzniklých při mimořádné události,
- ochrany před vlivy nebezpečných látek skladovaných v území,
- nouzového zásobování obyvatelstva vodou a elektrickou energií.

Regulační plán

Zpracovává se pro část území obce nebo pro celé území obce a mimo jiné stanovuje využití jednotlivých pozemků. Podle přílohy č. 2 Vyhlášky Ministerstva pro místní rozvoj č. 135/2001 Sb., o územně plánovacích podkladech a územně plánovací dokumentaci obsahuje regulační plán doložku civilní ochrany (dále jen doložka).

Je nutné, aby orgány státní správy, chránící zájmy státu na úseku ochrany obyvatelstva (hasičské záchranné sbory krajů a obecní úřady), doložku nejen vyžadovaly, ale aby současně byly při jejím zpracování zadavateli a přeneseně zpracovateli na vyžádání nápomocni.

Doložka CO

Doložka má být chápána jako zmapování daného území pro potřeby ochrany obyvatelstva.

Podklady pro zpracování doložky mohou poskytnout orgány, zajišťující přípravu na mimořádné události, na provádění záchranných a likvidačních prací a ochranu obyvatelstva, a to:

Hasičské záchranné sbory krajů a jejich územní odbory

Obecní úřady.

Nejdůležitějším zdrojem informací pro zpracovatele doložek bude "Havarijní plán kraje". Tento plán je závazným dokumentem pro všechny obce, správní úřady, právnické a fyzické osoby, nacházející se na území kraje.

Požadavky civilní ochrany k regulačnímu plánu jsou vymezeny ustanovením § 21 Vyhlášky MV č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva (dále jen vyhláška). Dotčený orgán státní správy uplatňuje své stanovisko (§126 stavebního zákona) k zpracování doložky k návrhu zadání regulačního plánu.

Doložka se člení na:

- Textovou část.
- Grafickou část.
- Textová část doložky

Stanoví požadavky na využití pozemků pro:

- Opatření vztahující se k umístění stálých a improvizovaných úkrytů. Ubytování evakuovaného obyvatelstva. Skladování materiálu civilní ochrany. Zdravotnické zabezpečení obyvatelstva.
- Ochranu před vlivy nebezpečných látek skladovaných na území. Umístění nově navrhovaných objektů zvláštního významu. Nouzové zásobování obyvatelstva vodou.
- Záchranné, likvidační a obnovovací práce pro odstranění nebo snížení škodlivých účinků kontaminací, vniklých při mimořádné události. Zřízení humanitární základny. Požární nádrže a místa odběru vody k hašení požárů.

Grafická část doložky

Obsahuje podle potřeby znázornění pozemků a objektů, obsažených v textové části.

Doložka civilní ochrany představuje významnou samostatnou část regulačního plánu obce, přispívající k ochraně jejího obyvatelstva. Obsah doložky civilní ochrany je stanoven vyhláškou a musí být dodržen. Věcná náplň obsahu doložky civilní ochrany však nebude u obcí stejná, ale bude závislá na základní charakteristice území dané obce, která musí být zpracovateli doložky známá ještě před jejím zpracováním.

Pokud budou obecní úřady jako orgány státní správy na úseku ochrany obyvatelstva využívat doložku civilní ochrany při plnění úkolů ochrany obyvatelstva a návazně orgány obce v rozhodovacím procesu k řešení mimořádných událostí, stanou se doložky civilní ochrany významným preventivním a informačním zdrojem k zabezpečení úkolů ochrany obyvatelstva.

Stavebně technické požadavky na stavby civilní ochrany

Stavebně technické požadavky na stavby civilní ochrany a stavby dotčené požadavky civilní ochrany zahrnují požadavky na:

- Stálé úkryty.
- Ochranné systémy podzemních dopravních staveb.

- Stavby financované s využitím prostředků státního rozpočtu, stavby škol a školských zařízení, ubytovny a stavby pro poskytování zdravotní nebo sociální péče z hlediska jejich využitelnosti jako improvizované úkryty.
- Stavby pro průmyslovou výrobu a skladování.
- Stále úkryty se navrhují především jako zcela zapuštěné, s dvouúčelovým využitím, do míst velké koncentrace obyvatelstva s trvalým nebo přechodným pobytem v dosažitelné vzdálenosti do 500 m od těchto míst, v důležitých provozech, ve školských, zdravotnických, sociálních a dalších zařízeních, minimálně 100 m od zásobníků prchavých látek a plynů s toxickými účinky, které by mohly ohrozit bezpečnost ukrývaného obyvatelstva, a mimo záplavovou oblast. Součástí návrhu jsou i požadavky na jejich provoz a údržbu, protiseismická opatření, vzduchotechnická a kyslíková zařízení, elektrická vzduchová soustrojí a k nim příslušející sklady pohonných hmot a olejů, zásobování pitnou a užitkovou vodou a zdravotně technická zařízení.
- Improvizované úkryty se navrhují v souladu s plánem ukrytí v dosažitelných vzdálenostech k zabezpečení ukrytí obyvatelstva, jemuž nelze poskytnout stále úkryty.
- Velkokapacitní sklady nebezpečných látek, například ve stavbách pro průmyslovou výrobu a skladování, se umísťují za hranice vymezeného zastavitelného území obce.

Posuzování stavební dokumentace

V souladu se zákonem č. 239/2000 Sb. je HZS kraje dotčeným orgánem v územním a stavebním řízení z hlediska ochrany obyvatelstva. V rámci stavebního řízení se stává účastníkem tohoto stavebního řízení, tj. kromě jiného se vyjadřuje ke stavební dokumentaci z hlediska potřeb ochrany obyvatelstva, např. ve vztahu k objektům pro ochranu obyvatelstva.

Účast orgánů HZS na stavebním řízení:

Jako stavebník, v případě výstavby staveb CO.

Jako osoba mající vlastnická či jiná práva k pozemkům a stavbám na nich.

Jako osoba mající vlastnická či jiná práva k sousedním pozemkům a stavbám na nich.

Kapitola 5

Způsob a rozsah individuální ochrany obyvatelstva ČR

Legislativa

V současné době je problematika individuální ochrany obsažena ve dvou legislativních aktech, které jsou závazné pro orgány řešící ochranu obyvatelstva ČR v podmínkách mimořádných událostí jak v době míru, tak za stavu ohrožení státu a válečného stavu.

Prvním z nich je „Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015“, kde je v kapitole 2 - Současný stav konstatováno:

„Jako doplňující opatření k evakuaci a ukrytí v období válečného stavu mohou být použity prostředky individuální ochrany. Tvoří je dětské ochranné vaky, dětské ochranné kazajky, ochranné masky pro děti a dospělou populaci, včetně ochranných filtrů. Jsou výhradně určeny k ochraně před toxickými, radiačními a infekčními účiny bojových otravných, radioaktivních a biologických látek. Jejich okamžité použití k ochraně obyvatelstva při bezprostředním nevojenském ohrožení, včetně teroristických útoků, je však nereálné“.

V kapitole 3 – Koncepce v odstavci d) Základní organizační a technická opatření ochrany obyvatelstva je uvedeno:

„Ochrana dýchacích cest a povrchu těla bude prováděna improvizovaným způsobem s využitím prostředků dostupných v domácnostech, na pracovištích apod. V zónách havarijního plánování jaderných elektráren budou využity ochranné roušky“.

Zvláštnosti organizačních a technických opatření ochrany obyvatelstva za válečného stavu:

„Pro děti a mládež do 18 let, respektive do ukončení úplného středního vzdělání nebo úplného středního odborného vzdělání v souvislém denním studiu, a pro jejich doprovod a pro zdravotnická, sociální nebo obdobná zařízení budou péčí státu doplněny prostředky individuální ochrany systémem hospodářských opatření pro krizové stavy. Ostatnímu obyvatelstvu budou vytvořeny podmínky k nákupu prostředků individuální ochrany ve specializovaných prodejnách. V rámci regulačních opatření budou stanoveny jejich maximální prodejní ceny.

Druhým dokumentem je „VYHLÁŠKA 380/2002 Sb.“ k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva. V páté části vyhlášky jsou uvedeny zásady postupu při poskytování úkrytů a způsob a rozsah kolektivní a individuální ochrany obyvatelstva. Problematiku individuální ochrany řeší § 17, ve kterém je uvedeno:

Způsob a rozsah individuální ochrany

- (1) K individuální ochraně obyvatelstva před účinky nebezpečných škodlivin při mimořádných událostech se využívají prostředky improvizované ochrany dýchacích cest, očí a povrchu těla. Jedná se o jednoduché pomůcky, které si občané připravují svépomocí z dostupných prostředků a které omezeným způsobem nahrazují prostředky individuální ochrany.
- (2) Při stavu ohrožení státu a válečném stavu se provádí výdej prostředků individuální ochrany pro vybrané kategorie osob
 - a) dětské ochranné vaky pro děti do 1,5 roku,
 - b) dětské ochranné kazajky pro děti od 1,5 do 6 let,
 - c) dětské ochranné masky pro děti od 1,5 do 18 let,
 - d) ochranné masky pro osoby umístěné ve zdravotnických a sociálních zařízeních,
 - e) ochranné masky pro doprovod osob uvedených v písmenech a) až d).

- (3) K zabezpečení výdeje prostředků individuální ochrany se stanovuje jejich množství a struktura podle počtu dětí neumístěných ve školských zařízeních a podle projektované kapacity školských zařízení a lůžkové kapacity zdravotnických, sociálních a obdobných zařízení se zálohou 10 %.
- (4) K zabezpečení výdeje prostředků individuální ochrany se provádí
- výběr a příprava prostorů pro uskladnění,
 - příprava personálu zabezpečujícího v zařízeních civilní ochrany výdej prostředků individuální ochrany pro výdejní střediska a skupin výdeje prostředků individuální ochrany (§ 2 odst. 9) k distribuci těchto prostředků obyvatelstvu,
 - evidence prostředků individuální ochrany a jejich výdej.

Základní pojmy užívané v individuální ochraně

Soubor organizačních a materiálních opatření, jejichž cílem je chránit jednotlivce proti zasažení radioaktivními, biologickými nebo toxickými látkami. Bezprostřední ochranu osob zajišťují prostředky individuální ochrany (dále jen „PIO“).

Pro pochopení možností použití prostředků individuální ochrany a jejich některých technických parametrů jsou v této kapitole uvedeny a vysvětleny (definovány) základní pojmy, které se v oblasti PIO nejčastěji používají:

Ochrana filtrační - ochrana dýchacích orgánů pomocí filtrace vdechovaného vzduchu od škodlivin (tj. ochranná maska + ochranný filtr).

Ochrana izolační - ochrana dýchacích orgánů vdechováním vzduchu nebo kyslíku z izolovaného zdroje (izolační přístroje, dýchací přístroje).

! ZAPAMATUJ SI !

Podmínkou použití filtrační ochrany je - koncentrace kyslíku ve vdechovaném vzduchu alespoň 17 obj. % a koncentrace škodliviny nepřesahuje 0,5 obj. %. V případě, že tato podmínka není splněna, tj. ve vdechovaném vzduchu je méně než 17 obj.% kyslíku a nebo více než 0,5 obj.% škodliviny (případně obě hodnoty přesahují povolenou mez), není možné k ochraně dýchacích cest použít ochranu filtrační, ale výhradně ochranu izolační.

! ZAPAMATUJ SI !

Prostředky individuální ochrany a jejich použití

Členění prostředků ochrany dýchacích orgánů podle Zprávy evropské komise pro normalizaci CR 529

Ochranné prostředky
dýchacích orgánů

Závislé na okolním ovzduší
Filtrační dýchací přístroje

Nezávislé na okolním ovzduší
Izolační dýchací přístroje

Filtrační dýchací přístroje, při kterých vdechovaný vzduch prochází přes filtr, který odstraňuje škodliviny, rozdělují následovně:

Filtrační dýchací přístroje

Proti částicím

- Filtr proti částicím + lícnicová část
- Filtrační polomaska proti částicím

Proti plynům
a parám

- Protiplynový filtr + lícnicová část
- Filtrační polomaska proti plynům a parám

Proti částicím,
plynům a parám

- Kombinovaný filtr + lícnicová část
- Filtrační polomaska proti částicím, plynům a parám

Izolační dýchací přístroje zajišťují ochranu při nedostatku kyslíku a znečištěném ovzduší, tzn., že jsou nezávislé na okolním ovzduší. Podle již uvedené zprávy evropské komise se člení na:

Dýchací izolační přístroje

Hadicové izolační s
přívodem čistého vzduchu

- Bez nuceného přívodu vzduchu (vzduch je dodáván pouze silou plic)
- S ventilátorem na ruční pohon
- S ventilátorem na motorový pohon

Hadicové izolační s
přívodem tlakového vzduchu

- S nepřetržitým proudem vzduchu
- S plicní automatikou
- S plicní automatikou a s přetlakem

Autonomní dýchací
přístroje (viz ČSN EN 133)

- a) S otevřeným okruhem:
 - Se stlačeným vzduchem s plicní automatikou
 - Se stlačeným vzduchem, typ s přetlakovou plicní automatikou
- b) S uzavřeným okruhem:
 - Se stlačeným kyslíkem
 - S kapalným kyslíkem
 - S generovaným kyslíkem

Funkční členění

Z hlediska funkčního jsou PIO rozděleny na:

- prostředky ochrany horních cest dýchacích,
- prostředky ochrany povrchu těla.

Uživatelské členění

Z hlediska uživatelského na:

- vojenské • vševojskové a speciální,
- civilní
 - pro dospělé obyvatelstvo,
 - pro děti: - od narození do 1,5 roku, (dětské ochranné vaky)
 - od 1,5 roku do 6 let, (dětské ochranné kazajky)
 - od 1,5 let do 18 let, (dětské ochranné masky)

Dětské prostředky individuální ochrany

Zabezpečení dětí prostředky individuální ochrany byla v Československu věnována vždy náležitě velká pozornost. Jak bylo výše uvedeno, již v 30. letech byly vyvíjeny a vyráběny prostředky pro děti - kojenecké vaky a ochranné masky. Na tuto tradici bylo navázáno v 50. a zejména v 60. a 70. letech, kdy bylo vyvinuto několik typů PIO pro nejmenší děti, tj. od narození do 18 měsíců - dětské vaky a ochranné kazajky a ochranné masky pro děti.

Dětské ochranné vaky

Dětské vaky jsou určeny k ochraně dýchacích cest a povrchu těla dětí od narození do 18 měsíců. Chrání celý organismus dětí proti účinkům radioaktivního prachu, otravných látek a bakteriologických (biologických) prostředků. Jejich využití se předpokládá pro první období zamoření prostoru do doby, než je dítě umístěné do vaku přeneseno do chráněného prostoru vybaveného filtroventilačním zařízením, případně evakuováno do nezamořeného prostoru.

Dětský ochranný vak DV - 65

Zde bylo využito jako konstrukčního filtračního elementu difúzního filtru. Difúzní filtr byl konstruován tak, aby na jedné straně propouštěl do vnitřního prostoru vaku filtrovaný vzduch zbavený BOL a na straně druhé propouštěl oxid uhličitý a vodní páru z vnitřního prostoru do vnějšího. Difúze zde probíhá na základě koncentračních gradientů (rozdílů koncentrace látek ve vnitřním a vnějším prostředí).

Dětský vak DV-65 je určen pro děti ve věku do 18 měsíců. Vak je vyroben z pogumovaného textilu a je opatřen jedním difúzním filtrem, průhledem a manipulační rukavicí. Napíná se na kovovou kostru, k níž je možno připojit popruh na přenášení vaku na zádech. Difúzní filtr brání průniku Ra-prachu, BOL a BBP do vnitřní části vaku, ale ponechává volný průchod kyslíku směrem dovnitř a vydechovaného oxidu uhličitého CO₂ s vodními parami směrem ven.

Dětský ochranný vak DV - 65

Dětský ochranný vak DV - 75

Dětský vak DV - 75 je určen pro děti ve věku do 18 měsíců. Vak je vyroben z pogumovaného textilu, je vybaven 2 difúzními filtry, má 2 manipulační rukavice, uvnitř vaku jsou dvě kapsy na zásobu plen a kojeneckou láhev, dva průzory a propojovací zařízení pro podávání stravy zvnějšku do kojenecké láhve umístěné uvnitř. V příslušenství vaku je zásobní láhev opatřená uzávěrem s injekční jehlou chráněnou pryžovým obalem, kojenecká láhev s dudlíkem, nosný popruh a čepička na hlavičku dítěte. Před použitím je nutné strhnout krycí ochranné fólie z difúzních filtrů. V příslušenství DV je dále tvarované prostěradlo, které je možné napnout na kostru vaku a slouží potom jako postýlka pro uložení dítěte v úkrytu případně v evakuačním prostoru.

Dětský ochranný vak DV - 75

Dětské ochranné kazajky

Dětské kazajky (DK) jsou určeny pro ochranu dětí ve věku od 18 měsíců do 3 až 4 let. Chrání dýchací orgány a horní část těla dítěte proti účinkům radioaktivních i otravných látek a BBP. Jsou vhodné zvláště pro děti nesnášející ochrannou masku a pro děti s onemocněním dýchacích cest.

Vývoj konstrukce dětských kazajek prošel obdobnou cestou jako vývoj dětských vaků. První DK byly jednoduché konstrukce, kde filtroventilace (nucené proudění filtrovaného) vzduchu byla řešena ručním dmychadlem s připevněným malým ochranným filtrem. Každé dítě s nasazenou DK tak bylo odkázáno na neustálou obsluhu jedné dospělé osoby, která dítěti do podkazajkového prostoru dmýchala filtrovaný vzduch. V 80. letech se ve světě objevily první kazajky s filtroventilační jednotkou (FVJ), která je konstruována tak, že obsahuje ventilátor poháněný mikromotorkem a malý ochranný filtr. Elektrický mikromotorek je přitom napájen bateriovými články. Mezi prvními zeměmi na světě, které vyvinuly a začaly vyrábět dětské ochranné kazajky s FVJ, bylo tehdejší Československo.

V současné době jsou ve vybavení CO dva typy dětských kazajek - DK-62 a DK-88.

Dětská kazajka DK-62

Je určena pro děti ve věku od 18 měsíců do 3-4 let (dle vzrůstu). Je zhotovena z pogumovaného textilu žluté barvy. Má hlavovou kuklu opatřenou průzorem z plexiskla, část kryjící tělo až do pasu dítěte a rukávy pevně spojené s bezprstými rukavicemi. Ventilová komora s vdechovacím ventilkem je na hrudní části. Do kazajky se vhání vzduch přes filtr MOF připojený k dmychadlu vrapovanou hadicí.

Dětská kazajka DK-62

Dětská kazajka DK-88

Je určena pro děti ve věku od 18 měsíců do 3-4 let (dle vzrůstu). Oděvní část sahající do pasu dítěte je vyrobena z polyamidové pogumované tkaniny a je opatřena filtroventilační jednotkou a pouzdrům na zdroje. Vzduch k dýchání je nasáván ventilátorkem přes filtr typu MOF, který je umístěn na nástavci na hlavové kukle. Jako zdroj proudu slouží 6 monočláneků typu R-14 nebo LR-14. DK-88 tak nevyžaduje trvalou obsluhu dospělé osoby, je nutný pouze trvalý dozor. V případě poruchy ventilátoru nebo vybití baterií lze použít ručního dmyhadla - pryžového měchu s vrapovanou hadicí a speciální manžetou, která se přetahuje přes spodní okraj filtru MOF. Kazajka je vybavena systémem pití, umožňujícím dítěti přijímat tekutiny v zamořeném prostředí.

Dětské ochranné masky

Dětské masky jsou určeny pro větší děti ve věku od 18 měsíců do cca 10 let. Ve spojení s ochranným filtrem chrání obličej a dýchací cesty proti radioaktivním i otravným látkám a BBP.

V současnosti HZS ČR disponuje dvěma typy dětských ochranných masek - DM-1 a CM-3/3 h.

Dětská maska DM-1

Je obličejová maska se šestipáskovým upínacím systémem, kulatými zorníky, její lícnice je pevně spojena s vrapovanou hadicí a opatřena uzavazovacími tkanicemi. Ochranná maska DM-1 je k dispozici ve 3 velikostech označených čísly 0, 1 a 2. Velikost 0 je určena pro děti ve věku od 18 měsíců do 3 let (dětských kazajek je velmi málo), velikosti 1 a 2 jsou určeny pro děti ve věku 3 až 10-12 let.

Ochranná maska CM-3/3h

Je totožná s ochrannou maskou typu CM-3, velikost č. 3, ale komplet masky je přizpůsoben pro použití dětí s větším obličejem ve stáří do 12 let s tím, že je doplněn vrapovanou hadicí z důvodů uvedených v předchozí kapitole.

Prostředky individuální ochrany pro dospělé

V následujících kapitolách jsou popsány prostředky individuální ochrany dýchacích cest pro dospělé, kterými disponuje HZS ČR.

Ochranné roušky

Jsou jednoúčelovým prostředkem k ochraně proti radioaktivnímu prachu. Částečně chrání i proti BBP. Nechrání však před působením otravných látek ani průmyslovými škodlivinami. Jsou improvizovaným prostředkem pro ochranu dýchacích cest před radioaktivním prachem v oblastech radioaktivní kontaminace

Ve vybavení HZS ČR je pouze jeden typ - **ochranná rouška OR-1**.

Skládá se z přední části lícnice, podbradníku, těsnění a zadní upínací části. V lícnici jsou kruhové otvory (zorníky), do kterých je vlepěna průhledná fólie. Ve spodní části lícnice je mezi dvěma textilními vrstvami vložena textilní filtrační vložka hnědé barvy. Je schopna zachycovat prachové částice.

Ochranná rouška OR-1

K zadní upínací části jsou přišity upínací pásky. Ochranná rouška OR-1 je k dispozici ve 4 velikostech: 0 (nejmenší pro děti od 9 měsíců), 1, 2 a 3.

Ochranné masky pro dospělé

Ochranné masky v kompletaci s příslušným ochranným filtrem slouží k ochraně dýchacích orgánů v případech, že koncentrace kyslíku ve vdechovaném vzduchu je alespoň 17 % a koncentrace škodliviny nepřesahuje 0,5 obj. %. Hlavní součástí ochranných masek jsou pryžová lícnice a oddělitelný filtr. Účelem lícnice je překrýt a dokonale utěsnit obličej chráněné osoby proti okolní atmosféře a zajistit možnost normálního dýchání přes připojený ochranný filtr.

Správná velikost ochranné masky se orientačně určuje měřidlem - faciometrem.

Ochranná maska CM-3

Je obličejová maska s páskovým upínacím systémem, kulatými zorníky, do nichž je možné vložit speciální brýlové vložky. Bakelitová ventilová komora obsahuje zdvojený vydechovací ventil a ventil vdechovací. Ve spodní části ventilové komory je hrdlo pro našroubování filtru MOF. Vyráběna byla ve čtyřech velikostech – 3 (nejmenší), 4, 5 a 6.

Ochranná maska CM-3

Ochranná maska CM-4

Je obličejová maska s pětispávkovým upínacím systémem, panoramatickými zorníky, do nichž lze vkládat speciální brýlové vložky. Lícnice dále obsahuje průzvučnou membránu, která zvyšuje srozumitelnost mluveného slova a to i při použití technických spojovacích prostředků a ventilovou komoru vyrobenou z mechanicky odolného sklolaminátu. Na šroubení ventilové komory se připojuje filtr MOF. Lícnice OM má na okraji těsnící manžetovou linii a je doplněna pevně zabudovanou polomaskou. Vyrábí se ve třech velikostech - 3 (nejmenší), 4 a 5.

Ochranná maska CM-4

Ochranná maska CM-5

Ochranná maska CM-5 byla do vybavení zavedena v roce 1997 a je tak poslední a nejmodernější OM určená k ochraně dospělého obyvatelstva ČR.

Na první pohled se maska vyznačuje velkoplošným panoramatickým zorníkem z plošného polymethylmetakrylátu, který se později předpokládá nahradit polykarbonátem. Plastová armovací objímka stažená dvěma šroubky je zhotovena ze silamidu. Pryžová lícnice v barvě černé může být zhotovena z přírodního kaučuku nebo z butylkaučuku. Upínací systém je pryžotextilní, ale výrobce jej komerčně nabízí též v provedení celopryžovém. Masku má širokou, anatomicky tvarovanou těsnicí manžetu, která zvyšuje těsnost a komfort při dlouhodobém nošení. Vysokou srozumitelnost hovoru s nasazenou maskou zajišťuje účinná průzvučná vložka s membránou.

Ochranná maska CM-6

Dosud není zavedena v systému ochrany obyvatelstva.

Filtry k ochranným maskám

Filtry k ochranným maskám, kterými disponuje HZS ČR, jsou výměnnou součástí soupravy. Zabraňují průniku radioaktivních i otravných látek a BBP do vnitřní části ochranné masky. Nechrání však před oxidem uhelnatým a ochranu proti některým průmyslovým škodlivinám poskytují jen po určitou kratší dobu. Při haváriích spojených s únikem průmyslových škodlivin (PŠ) nebo při zamoření prostoru oxidem uhelnatým se zaměňují příslušnými filtry průmyslového typu.

Filtry nesmějí být používány v prostředí s vysokým obsahem škodlivin (nad 2 %) a v prostředí, kde obsah kyslíku ve vzduchu poklesne pod 17 %. V těchto případech je nutno použít izolační přístroje (vzduchové nebo kyslíkové).

Filtry řady MOF

Filtry typu MOF jsou „univerzální filtry“ používané v CO. Byly vyvinuty typy MOF (někdy MOF-1), MOF-2, MOF-4, MOF-5 a MOF-6M. Jednotlivé typy lze zaměňovat. Jsou válcovitého tvaru, na horním dně je filtr opatřen závitovým hrdlem uzavřeným šroubovací krytkou z PE s pryžovým těsněním. Vstupní otvor na spodním dně je uzavřen speciální zátkou z PE. Pouzdro filtru MOF-1 je vyrobeno ze slabého hlubokotažného ocelového plechu, pouzdro u typů MOF-2, MOF-4, MOF-5 a MOF-6M je vyrobeno z hliníkohořčíkové slitiny. Pouzdra MOF-2 až 5 jsou natřeny khaki barvou, pouzdro MOF-6 je stříbrněšedé. Uvnitř filtru je aerosolová vložka a sypaný sorbent.

Ochranné vlastnosti filtrů typu MOF:

Radioaktivní prachově částice zachycují dlouhodobě.

Proti aerosolům a parám otravných látek chrání při běžných koncentracích déle než 3 hodiny.

Choroboplodné zárodky zachycují dlouhodobě.

Filtr MOF-6M navíc chrání před organickými a anorganickými látkami, amoniakem a oxidem siřičitým. Je to průmyslový filtr klasifikovaný jako A2B2E2K2P3. Tento filtr je možné objednat i se závitem dle ČSN EN 148-1, je RD 40 x 1/7^{''''}.

Improvizovaná ochrana

Prostředky improvizované ochrany osob v chemicky, radioaktivně a biologicky zamořeném prostředí:

Dýchací cesty chránit navlhčenou rouškou přes nos a ústa (kapesníky, ručníky, šály a podobnými textiliemi).

Hlavu, včetně čela, uší, krku a vlasů, chránit pokrývkou (kapucí, čepicí, kloboukem, šálou, kuklou, plastovou taškou či velkým sáčkem - pozor na udušení!).

Oči chránit brýlemi s přiléhajícími obroučkami (lyžařskými, motoristickými), průhledným plastem.

Povrch těla chránit nepromokavou kombinézou, pláštěm do deště, pláštěnkou, plastovým pončem.

Nohy chránit vysokými koženými botami, holínkami, plastovými návleky na běžnou obuv.

Ruce chránit gumovými nebo koženými rukavicemi, plastovými sáčky.

Po opuštění zamořeného prostoru odložit před vchodem do bytovacích prostorů ochranné prostředky a svrchní oděv do plastového pytle a zavázat jej. Pokud je to možné, vysprchovat se, nebo se alespoň důkladně omýt a převléknou se. V případě příznaků poškození zdraví vyhledat lékařskou pomoc.

Není-li k dispozici komplet ochranná maska - ochranný filtr je možné si svépomocí připravit improvizovaný prostředek ochrany dýchacích cest chránící před radioaktivním prachem a bakteriologickými (biologickými) prostředky. Obdobně lze připravit i prostředek ochrany povrchu těla, u kterého lze dosáhnout i určitých ochranných vlastností nejen před výše jmenovanými skupinami látek, ale i před soudobými otravnými látkami.

Základním principem improvizované ochrany je využití vhodných oděvních součástí, které jsou k dispozici v každé domácnosti a pomocí kterých je možné chránit jak dýchací cesty, tak celý povrch těla. Při použití této ochrany je třeba dbát následujících zásad:

Celý povrch musí být zakryt, žádné místo nesmí zůstat nepokryté.

Všechny ochranné prostředky je nutno co nejlépe utěsnit.

K dosažení vyšších ochranných účinků kombinovat více ochranných prostředků nebo použít oděvu v několika vrstvách.

Ochrana hlavy

K ochraně hlavy se doporučuje použít čepice, šátky a šály, přes které je vhodné převléci kapuci, případně nasadit ochranné přilby (motocyklové, pracovní ochranné přilby, cyklistické, lyžařské atd.), které takto chrání i před padajícími předměty.

Ochrana obličeje a očí

Ochraně obličeje a očí je nutno věnovat největší pozornost. Jedná se zde o kombinaci ochrany povrchu těla s ochranou dýchacích cest. Zvláštní pozornost je proto nutné věnovat ochraně úst a nosu, které jsou vstupní branou dýchacích cest. Nejvhodnějším způsobem je překrytí úst a nosu složeným kusem flanelové látky či froté ručníkem, mírně navlhčeným ve vodě či ve vodném roztoku sody nebo kyseliny citrónové, a upevněným v zátylku převázaným šátkem či šálou.

K improvizované ochraně očí jsou nejvhodnějším prostředkem brýle uzavřeného typu (potápěčské, plavecké, lyžařské a motocyklové, u kterých je nutné přelepit větrací průduchy lepicí páskou). V případě, že nejsou takové brýle k dispozici, lze oči jednoduchým způsobem chránit přetažením průhledného igelitového sáčku přes hlavu a jeho stažením tkanicí či gumou v úrovni lícních kostí.

Ochrana trupu

Obecně platí zásada, že každý druh oděvu poskytuje určitou míru ochrany, přičemž větší počet vrstev zvyšuje koeficient ochrany.

K ochraně trupu jsou nejvhodnější následující druhy oděvů:

- Dlouhé zimní kabáty.
- Bundy.
- Kalhoty.
- Kombinézy.
- Šustřákové sportovní soupravy.

Použité ochranné oděvy je nutné dostatečně utěsnit u krku, rukávů a nohavic. U krku lze k utěsnění použít šálu nebo šátek, který omotáme přes zvednutý límec. Bundu je nutné utěsnit v pase, nejlépe pomocí opasku či řemene. Netěsné zapínání a různé nežádoucí trhliny v oděvu je nutné přelepit lepicí páskou. Ke všem ochranným oděvům je vhodné použít pláštěnku nebo plášť do deště. Tyto se utěsňují pouze u krku, pokud jsou z pogumované nebo vrstvené tkaniny musí být pogumovaná strana zvenčí. V případě, že nemáme pláštěnku k dispozici, můžeme ji nahradit příkrývkou, dekou či plachtou, kterou přehodíme přes hlavu a zabalíme se do ní.

Ochrana rukou a nohou

Velmi dobrým ochranným prostředkem rukou jsou pryžové rukavice. Ochranný účinek je tím větší, čím je materiál silnější. Vhodnější jsou rukavice delší, neboť chrání zápěstí a částečně i předloktí.

Rukávy přesahující přes okraj rukavic, pokud nejsou ukončeny nápletem nebo pryží, převážeme u okrajů řemínkem nebo provázkem. Jestliže by mezi rukavicí a rukávem vzniklo nechráněné místo, musíme zápěstí ovinout šálou, šátkem, igelitem apod.

Nemáme-li k dispozici žádné rukavice, ovineme si ruce látkou, šátkem apod., aby byly alespoň krátkodobě chráněny a nepřišly do přímého styku se škodlivými látkami.

Pro ochranu nohou jsou nejvhodnější pryžové a kožené holínky, kozačky, kožené vysoké boty. K ochraně nohou je nutno zabezpečit, aby mezi nohavicí a botou nezůstalo nechráněné místo. Nohavici přesahující přes botu u dolního okraje převážeme provázkem nebo řemínkem. Nepřesahuje-li nohavice přes boty ovineme nechráněné místo kusem látky, šátkem apod. Při použití nízkých bot je vhodné zhotovit návleky z igelitových sáčků či tašek.

Určení improvizované ochrany

Improvizovaná ochrana dýchacích cest a povrchu těla je určena:

K přesunu obyvatelstva do stálých úkrytů.

K úniku ze zamořeného území.

K překonání zamořeného prostoru.

K ochraně v ochranném prostoru jednoduchého typu (OPJT).

K evakuaci obyvatelstva.

Je třeba mít na vědomí, že nemůže zcela nahradit individuální ochranu pomocí speciálních prostředků individuální ochrany (ochranné masky s filtry, speciální ochranné oděvy atd.). Její použití je časově omezeno. V daném okamžiku, je-li správně použita, může ale ochránit zdraví a zachránit životy velkému počtu obyvatelstva.

Kapitola 6

Evakuace

Legislativa

Evakuace obyvatelstva je řešena zákonem č.239/ 2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů (§ 7, odst.7, písm.f, §10, odst.5, písm.f, §15,odst. 2, písm.c, §16, písm.b, §24, odst.1, písm.b) a vyhláškou č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva (část čtvrtá, §§ 12-14). Konkrétní opatření v této oblasti jsou, v souladu s vyhláškou č.328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení IZS, zahrnuty do plánů konkrétních činností jako součást havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu.

Jedná se o:

- Plán evakuace obyvatelstva (havarijní plán kraje)
- Plán evakuace osob (vnější havarijní plánu)

Vyhláška č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru v § 33 Požární evakuační plán, upravuje postup při evakuaci osob, zvířat a materiálu z objektů zasažených nebo ohrožených požárem.

Základní pojmy

Evakuace je jedním z nejúčinnějších a nejrozšířenějších opatření, která se používají při ochraně obyvatelstva před případnými následky hrozících nebo vzniklých mimořádných událostí. Evakuace se provádí na základě předpokladu dlouhodobého či zásadního zhoršení životních podmínek vlivem přírodní katastrofy nebo i průmyslové havárie (radiační, chemické). Evakuační opatření se ve velké míře používají v době, kdy krizová situace teprve hrozí, nebo je v počátečních fázích.

Rozsah evakuačních opatření

Z hlediska rozsahu evakuačních opatření ji lze rozdělit na:

- Evakuaci zahrnující evakuační opatření pro obyvatelstvo (osazenstvo) jedné obytné nebo jiné budovy nebo malého počtu obytných budov, administrativních a správních budov, technologických provozů nebo celků. K provedení této evakuace jsou používány především požární evakuační plány a další dokumentace, která s nimi souvisí.
- Evakuaci zahrnující evakuační opatření pro obyvatelstvo části urbanistického celku, či celého urbanistického celku nebo se provádí pro větší územní prostor.

Doba trvání evakuace

Podle doby trvání se mohou evakuační opatření dělit na:

Krátkodobá, kdy hrozící krizová situace nevyžaduje dlouhodobé opuštění domova. Pro evakuované obyvatelstvo se nezabezpečuje náhradní ubytování. Opatření k zajištění nouzového přežití obyvatelstva se provádějí v omezeném rozsahu (zásobování teplými nápoji, dekami apod.).

Dlouhodobá, kdy krizová situace vyžaduje dlouhodobý, více než 24 hodinový pobyt mimo místo trvalého pobytu obyvatelstva. Pro evakuované obyvatelstvo, postižené ztrátou trvalého bydliště v evakuační zóně, které nemá možnost vlastního ubytování (u příbuzných, chaty či chalupy), se zabezpečuje náhradní ubytování a v potřebném rozsahu organizuje opatření k zajištění nouzového přežití obyvatelstva a k zajištění základních životních potřeb. Obvykle by byla realizována po vyhlášení některého z krizových stavů

Způsob realizace evakuace

Z hlediska způsobu realizace se evakuace obyvatelstva dělí na:

- Evakuaci samovolnou, kdy evakuace není řízena a obyvatelstvo při krizové situaci, ať hrozící, či nastalé, jedná dle vlastního uvážení s cílem ubytovat se ve vlastních zařízeních, u příbuzných apod. Představitelé orgánů odpovědných za evakuaci a orgánů pověřených řízením evakuace se snaží získat kontrolu nad průběhem samovolné evakuace a snaží se ji pokud možno usměrňovat tak, aby v nových místech ubytování evakuovaní neohrozili své zdraví a život a aby při přesunech nepřekáželi při provádění záchranných a likvidačních prací.
- Evakuaci řízenou, kdy představitelé orgánů zodpovědných za řízení evakuace tento proces řídí a ovlivňují. Evakuované osoby se přemísťují vlastními dopravními prostředky, pěšky nebo dopravními prostředky hromadné přepravy, zajištěnými orgány pověřenými řízením evakuace.

Orgány pro řízení evakuace

- Pracovní skupina krizového štábu
- Evakuační středisko
- Přijímací středisko

Pracovní skupina krizového štábu

Zajišťuje zejména:

- Řízení průběhu evakuace
- Koordinaci přepravy z míst shromažďování do evakuačních středisek
- Řízení přepravy z nástupních stanic hromadné přepravy do přijímacích středisek a dále do cílových míst přemístění
- Dopravní prostředky a jejich přerozdělování mezi evakuačními středisky
- Řízení nouzového zásobování pro obyvatelstvo
- Koordinaci činnosti evakuačních středisek a přijímacích středisek
- Spolupráci s orgány veřejné správy a se zdravotnickými a humanitárními organizacemi
- Dokumentování průběhu celé evakuace

Evakuační středisko

Zajišťuje zejména:

- Řízení přepravy z míst shromažďování do evakuačního střediska
- Vedení evidence a příjmu evakuovaných osob a poskytování pomoci při slučování rodin
- Přerozdělování evakuovaných osob do přijímacích středisek
- Podávání základních informací evakuovaným
- Zdravotnickou pomoc
- Nocleh a ubytování pro evakuované, kteří se zdrží déle než 12 hodin
- Udržování veřejného pořádku

Přijímací středisko

Zajišťuje:

- Příjem evakuovaných osob
- Přerozdělení evakuovaných do cílových míst nouzového ubytování
- Zdravotnickou pomoc
- Podávání základních informací evakuovaným

Řízení evakuace je složitý operační proces, kde se na tvorbě zásadních rozhodnutí podílí větší počet subjektů. Při tom jde o organizované a bezpečné zajištění přesunu velkého počtu osob z ohrožených do neohrožených míst při dodržení časových limitů, ale i pořádku, zdravotnického zabezpečení nezbytného zásobování a dalších opatření.

Evakuace má i psychologické aspekty. Jedná se jak o evakuované, tak i o obyvatelstvo v příjmových místech. Mohou vznikat obavy z nouzového ubytování, strach o opuštěné obydlí atd. Je nutné dávat přesné a úplné informace obyvatelstvu o tom, co ho čeká, na co se má připravit. Informace v průběhu evakuace jsou rovněž nezbytným předpokladem k zamezení vzniku paniky.

Způsob provádění evakuace

Evakuací se zabezpečuje přemístění osob, zvířat, předmětů kulturní hodnoty, technického zařízení, případně strojů a materiálu k zachování nutné výroby a nebezpečných látek z míst ohrožených mimořádnou událostí.

Evakuace se provádí z míst ohrožených mimořádnou událostí do míst, která zajišťují pro evakuované obyvatelstvo náhradní ubytování a stravování, pro zvířata ustájení a pro věci uskladnění.

Evakuace se vztahuje na všechny osoby v místech ohrožených MU s výjimkou osob, které se budou podílet na záchranných pracích, na řízení evakuace nebo budou vykonávat jinou neodkladnou činnost; přednostně se plánuje pro následující skupiny obyvatelstva:

- a) děti do 15 let,
- b) pacienti ve zdravotnických zařízeních,
- c) osoby umístěné v sociálních zařízeních,
- d) osoby zdravotně postižené,
- e) doprovod osob uvedených v písmenech a) až d).

Plánování evakuace

Evakuace se plánuje:

1. Pro řešení mimořádné události, které vyžadují vyhlášení třetího nebo zvláštního stupně poplachu; zvláštnosti provádění evakuace v rámci povodňové ochrany jsou uvedeny v příloze č. 3 vyhlášky.
2. Ze zón havarijního plánování jaderných zařízení nebo pracovišť s velmi významnými zdroji ionizujícího záření; zvláštnosti provádění evakuačních opatření v okolí jaderných zařízení jsou uvedeny v příloze č. 4 vyhlášky č. 380/2002 Sb.
3. Ze zón havarijního plánování objektů nebo zařízení s nebezpečnými chemickými látkami, při hrozbě možného ozbrojeného konfliktu v území vyčleněného pro potřeby operační přípravy, přepokládané bojové činnosti a dalších zájmových prostorů ozbrojených sil v souladu s potřebami zajištění obrany státu. Opuštění míst ohrožených MU se plánuje do 48 hodin a u velké sídelní a průmyslové aglomerace až do 72 hodin od vyhlášení evakuace.

Plánování evakuačních opatření zahrnuje:

Stanovení evakuačních prostorů a pořadí jejich evakuace, vymezení evakuačních tras s dostatečnou propustností vozidel, stanovení potřeby a zajištění dopravních prostředků, zabezpečení činnosti evakuačních a přijímacích středisek, stanovení míst nouzového ubytování a vytvoření podmínek pro ubytování evakuovaného obyvatelstva.

Zajištění propustnosti evakuačních tras, regulaci pohybu obyvatelstva při evakuaci a provedení uzávěry evakuovaného prostoru.

Stanovení, přípravu a zajištění označení míst shromažďování, stanovení postupu při evakuaci ohroženého prostoru a kontrolu opuštění obydlí, zajištění ostrahy evakuovaného prostoru.

Přípravu podkladů pro provedení příjmu evakuovaných osob, upřesnění potřeby nouzového ubytování, přípravu podkladů pro rozdělování evakuovaného obyvatelstva v evakuačních střediscích k přepravě do přijímacích středisek.

Přípravu na řízení dopravy s využitím grafikonu přepravy, založenou na analýze evakuačních tras a z ní vyplývající kapacitě.

Přípravu dokumentace pro příjem evakuovaných osob v přijímacích střediscích, pro přerozdělení evakuovaných osob a jejich přepravu do obcí přijímacích evakuované osoby.

Zajištění nouzového ubytování a přípravu dokumentace pro příjem evakuovaných osob v místech nouzového ubytování.

Přípravu postupů pro evakuaci a umístění hospodářského zvířectva, strojů, předmětů kulturní hodnoty, technických zařízení a materiálu k zachování nutné výroby.

Přípravu postupu informování osob.

Psychologickou přípravu osob před a v průběhu evakuace a při dlouhodobém pobytu v náhradním ubytovacím zařízení.

Zabezpečení dokumentace přijatých rozhodnutí a opatření realizovaných v průběhu celé evakuace.

Zabezpečení evakuace

Pořádkové zabezpečení evakuace zajišťuje zpracovatel evakuačního plánu v součinnosti s příslušným orgánem veřejné správy. Zahrnuje zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti v průběhu celé evakuace.

Dopravní zabezpečení evakuace zajišťuje zpracovatel evakuačního plánu v součinnosti s příslušným orgánem veřejné správy. U organizované hromadné přepravy osob zabezpečuje zásobování pohonnými hmotami.

Zdravotnické zabezpečení evakuace, jež v první řadě zahrnuje zabezpečení poskytování předlékařské zdravotnické pomoci, převozu do zdravotnických zařízení a zabezpečení hygienickoepidemiologických opatření, zajišťuje zpracovatel evakuačního plánu v součinnosti s příslušným orgánem veřejné správy.

Zabezpečení ubytování, zásobování a distribuci zásob zajišťuje zpracovatel evakuačního plánu na základě uzavřených smluv nebo na základě mimořádných pravomocí. Zahrnuje v první řadě zabezpečení nouzového stravování a zásobování pitnou vodou, potravinami a nouzovými příděly předmětů, nezbytných k přežití.

Zpracovatel evakuačního plánu zajišťuje mediální zabezpečení evakuace, které zahrnuje zejména zabezpečení varování obyvatelstva, vydání návodů pro chování obyvatelstva a následné předání potřebných tísňových informací.

Doporučená opatření pro opuštění domácnosti (bytu, domu) v případě evakuace

Uzavřít přívod vody a plynu, při povodni vypnout přívod elektrické energie, při ostatních mimořádných událostech vypnout elektrické spotřebiče s výjimkou ledniček, mrazniček a obdobných spotřebičů, uhasit otevřený oheň v topidlech.

Je-li evakuace nařízena v případě povodně, zabezpečit předměty, které by mohla voda odnést, chemické prostředky a další nebezpečné látky, je-li evakuace v případě radiální havárie, zakrýt zdroje vody, potraviny, krmivo pro hospodářské zvířectvo a další místa.

Malá domácí zvířata je možno odnést (zejména v přepravních schránkách), ostatní zvířata zabezpečit, předzásobit vodou a potravou a připravit k případné evakuaci.

Malým dětem vložit do kapsy oděvu cedulku se jménem a adresou.

Připravit evakuační zavazadlo.

Uzavřít okna a zabezpečit další možné přístupy, uzamknout byt (dům).

Ověřit činnost sousedů a podle potřeby jim pomoci.

Dostavit se na určené evakuační středisko.

V případě využití vlastního vozidla postupovat podle platných pokynů řídicích orgánů.

Evakuační zavazadlo

Připravuje se pro případ opuštění bytu v důsledku vzniku mimořádné události nebo nařízené evakuace. Jako evakuační zavazadlo poslouží běžné lehké cestovní zavazadlo (např. krosna, batoh, cestovní taška nebo kufr), celková váha evakuačního zavazadla do 25 kg pro dospělé, do 10 kg pro děti do 15 let (nejlépe zavěsitelné na ramena), opatřené jmenovkou majitele.

Doporučený obsah evakuačního zavazadla :

- osobní doklady (občanský průkaz, cestovní pas, rodný list, řidičský průkaz, vojenskou knížku, průkaz pojištěnce, oddací list, výuční list, vysvědčení o maturitní zkoušce, diplom, rozhodnutí o přiznání starobního důchodu, pojišťovací smlouvy, technický průkaz silničního motorového - přípojného vozidla, osvědčení o registraci vozidla, doklad o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, popř. dohodu o pojištění vozidla /havarijní pojištění/, apod., včetně dokladů nezletilých rodinných příslušníků), psací potřeby a dopisní obálky se známkami;
- léky a zdravotní pomůcky (osobní léky, obvazy a další vybavení běžné lékárníčky), příp. brýle ke čtení;
- cennosti (peníze, vkladní knížky, cenné papíry, smlouvy o stavebním spoření, penzijním a životním připojištění, platební karty apod.);
- sezónní oblečení (náhradní oděv, prádlo, obuv, pláštěnka);
- přiměřená zásoba prostředků osobní hygieny a hygienických potřeb;
- spací pytel (přikrývky), karimatku nebo nafukovací lehátko,
- jídelní nádobí, potřeby na šití, kapesní nůž, otvírač na konzervy;
- základní (trvanlivé) potraviny na 2 - 3 dny, včetně nápojů;

Obecně je doporučována zásoba, složená převážně z trvanlivých potravin, obsahujících standardní, pro zdravou výživu nezbytné látky. Jedná se např. o cukr, med, těstoviny, rýži, ovesné vločky, krupici, suchary, balený chléb, kondenzované mléko, tavený sýr, hotové pokrmy a instantní potraviny (polévky, bramborová kaše apod.), masové konzervy, rybí konzervy, konzervovanou zeleninu, konzervované ovoce, trvanlivé uzeniny a luštěniny, kávu rozpustnou. K pití se doporučují minerální vody v plastových lahvích a další takto balené nápoje. Dále je třeba počítat s dietní stravou, stravou pro kojence a malé děti.

- kapesní svítilnu + náhradní baterie, svíčky, zapalovač nebo zápalky;
- mobilní telefon + nabíječku, popř. náhradní baterii,
- doporučuje se přenosný rozhlasový přijímač + náhradní baterie, píšťalka, předměty pro vyplnění dlouhé chvíle (např. stolní společenská hra, knížka).

(Pro případ evakuace osoby s jejím domácím zvířetem - zdravotní průkaz domácího zvířete a vhodný obal nebo jiné zabezpečení pro převoz.)

Zvláštnosti provádění evakuace

V rámci povodňové ochrany

Plánování evakuace ze záplavových území ohrožených přirozenými a zvláštními povodněmi vychází z hydrologických výpočtů, analýzy povodňového ohrožení, z dostupných podkladů správců povodí a správců vodních toků o pravděpodobné hranici území ohroženého přirozenými povodněmi a zvláštními povodněmi. Dotčený územně příslušný vodoprávní úřad, který záplavová území stanovuje, předává mapovou dokumentaci těchto území dotčeným stavebním úřadům a Ministerstvu životního prostředí.

Evakuace se při přirozených a zvláštních povodních zahajuje na základě rozhodnutí územně příslušných povodňových orgánů, v případě vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu na povodni ohroženém území, na základě rozhodnutí příslušného orgánu veřejné správy. Evakuace se provádí podle zpracovaných povodňových nebo havarijních plánů.

Při plánování evakuace je třeba respektovat rozdílné působení dvou základních typů povodňového ohrožení a vycházet z podkladů příslušných povodňových plánů územního celku a Plánu ochrany území pod vodním dílem před zvláštní povodní.

Při ohrožení přirozenými povodněmi se evakuace provádí z prostorů ohrožených záplavami na základě rozhodnutí územně příslušného povodňového orgánu (povodňových komisí) v závislosti na vyhodnocení aktuální povodňové situace a s ohledem na stav ochranných hrází vodního toku a skutečném ohrožení obyvatelstva.

Při bezprostředním ohrožení bezpečnosti vodních děl a vývoji směřujícímu k narušení jejich funkce a vzniku zvláštní povodně varují vlastníci vodních děl po vodním toku níže položené povodňové orgány, HZS ČR a v případě nebezpečí z prodlení i bezprostředně ohrožené subjekty.

Při ohrožení zvláštní povodní, při dosažení kritických hodnot sledovaných jevů a pokud hrozí bezprostřední havárie vodního díla doprovázená nebezpečím vzniku průlomové vlny, se provádí okamžitá evakuace ihned po varování obyvatelstva a nařízení evakuace všemi dostupnými prostředky do předem stanovených prostorů. Evakuace se plánuje s důrazem na rychlost a komplexnost přemístění obyvatelstva a zaměstnanců s ohledem na předpokládanou dobu příchodu průlomové vlny.

V případě bezprostřední hrozby nebo vzniku mimořádné situace na vodním díle, která vyžaduje záchranné povodňové práce, se evakuace provádí z tohoto území na základě rozhodnutí územně příslušného krizového štábu.

V okolí jaderných zařízení

V zónách havarijního plánování jaderných zařízení se provádí evakuace plošná, která zahrnuje evakuaci obyvatelstva části či celého urbanistického celku, případně většího územního celku. Rozhodnutí o provedení evakuace přísluší představitelům státní správy a samosprávy. Tito představitelé jsou odpovědní za účelnost a úspěšné provedení evakuace.

Příprava plošné evakuace okolí jaderných elektráren musí vycházet jak z analýzy rizik, tak i z předepsané dokumentace, identifikující působení daného ohrožení (vnitřních havarijních plánů jaderných elektráren a vnějších havarijních plánů) a musí respektovat následující (obecné) zásady, dále upřesněné zněním příslušných plánů:

Při reálném nebezpečí vzniku radiační havárie určeného stupně se provádí přímá evakuace (tj. evakuace provedená bez předchozího ukrytí evakuovaných osob) z pětikilometrového pásma okolo jaderné elektrárny. Skutečný rozsah evakuace závisí na rozhodnutí krizového štábu kraje, vydaného na základě doporučení Státního úřadu pro jadernou bezpečnost s přihlédnutím k aktuálním meteorologickým a dalším souvisejícím podmínkám.

Po vzniku radiační havárie určeného stupně (v časně fázi havárie) se provádí přímá evakuace pětikilometrového pásma okolo jaderné elektrárny a kruhové výseče zahrnující pět sektorů po 22,5° z pásma pěti až deseti kilometrů od jaderné elektrárny Dukovany a z pásma pěti až třinácti kilometrů od jaderné elektrárny Temelín ve směru větru od zdroje úniku.

Po vzniku radiační havárie určeného stupně (ve střední fázi havárie) se provádí z ohroženého území evakuace s ukrytím (tj. evakuace provedená po předchozím ukrytí evakuovaných osob a po snížení prvotního nebezpečí).

Pro provedení evakuace v zónách havarijního plánování jaderných zařízení se zpracovává Plán evakuace obyvatelstva, který představuje soubor vybraných informací a připravených postupů jednání, které slouží k provedení plošné evakuace obyvatelstva. Plánuje se zejména evakuace dlouhodobá, ale plán lze přiměřeně využít pro evakuaci krátkodobou.

O přijetí vhodných opatření k ochraně obyvatelstva rozhodují týmy odborníků v souladu s předpokládanou a později zjištěnou radiační situací na základě výsledků měření.

Za válečného stavu

Evakuace se plánuje z území vyčleněného pro potřeby operační přípravy, předpokládané bojové činnosti a dalších zájmových prostorů ozbrojených sil v souladu s potřebami zajištění obrany státu. Provádí se na základě rozhodnutí kompetentních vojenských nebo civilních orgánů.

Byla by využita dokumentace Plánu evakuace obyvatelstva v havarijních plánech upravená s ohledem na určené evakuační zóny a příjmová území. Přednostně se plánuje evakuace určených skupin obyvatelstva (děti do 15 let, pacienti ve zdravotnických zařízeních, osoby umístěné v sociálních a obdobných zařízeních, osoby zdravotně postižené a potřebný počet doprovodu uvedených skupin). Tato evakuace se vztahuje na všechny osoby mimo vojska, civilních osob zapojených do plnění úkolů civilní ochrany za válečného stavu a dalších osob, určených ke střežení vyevakovaného prostoru, budov a zařízení nebo vykonávajících jinou neodkladnou činnost (zabezpečení nepřetržitých provozů atd.).

Kapitola 7

Nouzové přežití obyvatelstva, humanitární pomoc

Legislativa

Nouzové přežití a humanitární pomoc jsou řešeny zákonem č.239/ 2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů (§ 7, odst.2, písm. i, §10, odst. 5, písm f a g, §15, odst.2, písm. f, §16, písm. c, a Nařízením vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právními osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva, ve znění nařízení vlády č.527/2002 Sb (§§5-6). Konkrétní opatření v této oblasti jsou, v souladu s Vyhláškou MV č.328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení IZS, zahrnuty do plánů konkrétních činností jako součást havarijního plánu kraje.

Jedná se o:

- Plán nouzového přežití

Nouzové přežití

Nouzové přežití obyvatelstva je součástí hlavních opatření ochrany obyvatelstva při krizových situacích, kterými jsou zejména živelní pohromy, technologické havárie, epidemie, bojová činnost a jiné. Zpravidla by mu předcházela dlouhodobá evakuace obyvatelstva z ohrožených prostorů.

Opatření k zabezpečení nouzového přežití obyvatelstva po provedené evakuaci budou plněna v prostorech, odlišných od původních bydlišť postižených osob, a to s využitím sídlištní aglomerace prostorů nebo s použitím nouzového ubytování na vyhrazených pozemcích ve stanech, přístřešcích, mobilních objektech apod.

V případě vzniku specifických krizí (např. při nedostatku potravin, rozsáhlém ohrožení zdraví lidí, zdravotním ohrožení zvířat, životu nebezpečném znečištění zdrojů pitné vody, půdy, rozsáhlých poruchách energetických sítí apod.) by opatření nouzového přežití byla plněna i bez provedení evakuace. To znamená, že by byla plněna v původních prostorech bydlišť s ubytováním občanů ve vlastních bytech, domech, při jejich nouzovém ubytování ve veřejných objektech, po případě ve stanech a přístřešcích.

Vytvoření předpokladů ke splnění úkolů nouzového přežití obyvatelstva se dosahuje realizací systému opatření, přijatých a zabezpečených před vznikem krizové situace nebo i v jejím průběhu, zaměřených k ubytování obyvatelstva, jeho zásobování potravinami, pitnou vodou a na poskytování základních služeb.

Opatření k nouzovému přežití obyvatelstva budou zahajována 1 - 2 dny po vzniku krizové situace (od zahájení aktivace nouzového systému). Do této doby se na záchraně občanů budou podílet obce místními opatřeními a sami občané vlastním předzásobením.

Opatření nouzového přežití budou zabezpečována nepřetržitě po dobu, po kterou situace postiženého obyvatelstva bude vyžadovat plnění mimořádných opatření k zachování jeho zdraví, života a životních potřeb.

Realizace opatření nouzového přežití bude zpravidla ukončena návratem postiženého obyvatelstva do sídlištních aglomerací původních bydlišť a obnovením funkce infrastruktury v nich, nebo situací, kdy v prostorech, do kterých byly osoby evakuací přemístěny, bude stávající infrastruktura schopna zabezpečovat potřeby původního i evakuovaného obyvatelstva a mimořádná opatření již nebudou nutná, případně přesídlením postiženého obyvatelstva do nových sídlišť.

System opatření k zabezpečení nouzového přežití obyvatelstva

Bude zpravidla tvořit:

- Nouzové ubytování.
- Nouzové zásobování základními potravinami.
- Nouzové zdroje pitné vody
- Nouzové zásobování pitnou vodou
- Nouzové základní služby obyvatelstvu.
- Nouzové dodávky energií.
- Organizování humanitární pomoci
- Řízení a koordinace, informační systém

Nouzové ubytování

Bude zpravidla zahrnovat organizaci a poskytování nouzového ubytování v předem stanovených a smluvně dohodnutých veřejných i soukromých objektech, vytipování prozatímních zařízení a umístování osob ve stanových táborech, v prozatímních přístřešcích, úkrytech, v pojízdných zařízeních a vedení přehledu o ubytovaných.

Příklady norem pro nouzové ubytování:

Stanový tábor - plošná výměra celková - 13 m² (ideální 45 m²) na 1 osobu, zastřešená 4m²/osoba.

- 50 l užitkové vody na osobu/den, 2-3 l pitné vody na osobu/den
- 1 WC na 20 osob
- 3 výdejní místa stravy na 1000 osob

Náhradní objekt - podlahová plocha 3-4m², prostor 5m³ na jednu osobu

Nouzové zásobování základními potravinami.

K nouzovému zásobování základními potravinami může být využívána funkční část distribuční sítě nebo smluvně dohodnuté subjekty. Částečně lze využít humanitární pomoc. K zabezpečení stravování mohou být využívána především stálá stravovací zařízení, mobilní stravovací zařízení a hromadné výdejny stravy.

Nouzové stravování předpokládá určitou redukci množství a složení stravy, pitné vody i výběru jídel, ale příprava dietní stravy musí být zabezpečena. Minimální přísun energie 1 500 Kcal /6276 KJ, optimální 2 200 Kcal/9024 KJ.

Nouzové zdroje pitné vody

Pro účely nouzového zásobování vodou se přednostně využívají zdroje podzemních vod. Zdroje povrchových vod se do seznamu zdrojů nouzového zásobování vodou zařazují jen výjimečně. Nouzové zdroje vody se dělí do tří skupin, zdroje mimořádného významu, vybrané zdroje a ostatní jímací objekty.

Nouzové zásobování pitnou vodou

Je zajišťováno službou nouzového zásobování pitnou vodou zřizovanou Ministerstvem zemědělství na bázi vodárenských podniků. Nouzové zásobování vodou zajišťují orgány krizového řízení pro postižené obyvatelstvo do obnovení funkce běžného zásobování pitnou vodou. Patří sem i dodávky balené pitné vody ze systému nouzového zásobování základními potravinami a humanitární pomoci. Nouzové zásobování vodou se zahajuje do pěti hodin po vyhlášení krizového stavu. První dva dny je doporučena dodávka 5 litrů na osobu a den a třetí a další dny 10 – 15 litrů na osobu a den.

Nouzové základní služby obyvatelstvu

K okamžitému a hromadnému uspokojení základních denních potřeb postižených občanů budou zahrnovat:

- Informování obyvatelstva
- Zásobování nezbytnými prostředky denní potřeby
- Zdravotnické služby
- Poštovní, finanční, sociální, dopravní a další služby obslužnosti
- Pohřební služby
- Veterinární služby

Nouzové dodávky energií

Jedná se o zabezpečení dodávek všech potřebných energií, jako elektrické energie, plynu, tepla, pohonných hmot včetně zabezpečení náhradních zdrojů energií.

Materiál nouzového přežití

V souladu s Konceptí ochrany obyvatelstva se vytváří zásoby k zabezpečení nouzového přežití. Rozdělení je následující:

- 6 záchranných praporů Armády České republiky má v materiálních základnách humanitární pomoci komplety pro 2700 (2250) osob, tj. 450 u jednoho záchranného praporu. Obsahuje ženíjní, výstrojní, proviantní, stavebně ubytovací a zdravotnický materiál,
- 5 skladů Základny logistiky v působnosti MV-GŘ HZS má soupravy pro celkem 750 osob (á 150). Obsahuje ženíjní, výstrojní, proviantní, stavebně ubytovací a zdravotnický materiál,
- u územních odborů HZS krajů jsou uloženy soupravy pro 50 osob
- u požárních stanic HZS krajů jsou uloženy soupravy pro 20 osob
- u HZS krajů (postupně se doplňuje) jsou k dispozici mobilní kontejnery nouzového přežití.

Kontejner nouzového přežití.

Je určen k nouzovému ubytování a stravování minimálně 25 osob na dobu 24 hodin. Jeho konstrukce umožňuje zabezpečit přepravu samotného kontejneru v závěsu. Lze ho uvést dvěma osobami z přepravního stavu do provozního do 1 hodiny. Je vybaven elektrickým rozvodem o napětí 230 V a 12/24 V, osvětlením vnitřního a venkovního prostoru, vytápěním a možností ohřevu a výdeje stravy. Kontejnery jsou vzájemně propojitelné do jednoho většího celku. Je využíván i k dlouhodobějším zásahům složek IZS v terénu, kde řeší základní hygienické potřeby a možnost přípravy jednoduché stravy (např. technopárty).

Humanitární pomoc postiženému obyvatelstvu

Humanitární pomoc je souhrn opatření v materiální, duchovní, zdravotní, sociální a právní oblasti, které poskytují jednotlivci, skupiny, spolky, státní i nestátní organizace ve prospěch obyvatelstva, postiženého následky mimořádných událostí.

Zahraniční humanitární pomoc

Úkoly v oblasti poskytování humanitární pomoci do zahraničí plní Ministerstvo vnitra v součinnosti s Ministerstvem zahraničních věcí. Formy pomoci jsou především materiální pomoc, finanční pomoc, pomoc formou vyslání expertů, vyslání záchranného týmu, nebo kombinace uvedených forem pomoci. Přeprava humanitární pomoci do zahraničí je realizována v závislosti na vzdálenosti na kterou je poskytována (silniční do 1000km, letecká obvykle do 2500km).

Vnitřní humanitární pomoc

Humanitární pomoc je poskytována bezplatně orgány státní správy a orgány územních samosprávných celků, právníckými osobami, podnikajícími fyzickými osobami, nevládními organizacemi, neziskovými organizacemi a sdruženími občanů, skupinami osob a jednotlivci na základě výzev nebo z vlastní iniciativy formou nabídek.

Přehled nabídek a požadavků na humanitární pomoc vedou státní orgány, orgány územních samosprávných celků a humanitární organizace.

Sbírkový pro humanitární pomoc organizují humanitární organizace na základě aktuálních požadavků z postižených oblastí.

Nakládání s humanitární pomocí se zajišťuje tak, aby nedošlo k jejímu zneužití či znehodnocení. Bezodkladně se řeší místo určení, způsob doručení adresátům a výdej příjemcům humanitární pomoci.

Obsah humanitární pomoci:

- věcné prostředky (základní předměty pro postižené obyvatelstvo)
- finanční prostředky sloužící nejčastěji k nákupu základních předmětů
- duchovní (náboženská) a psychologická pomoc
- poradenská pomoc (např. pojištění, nakládání s vysoušeči...)

Zásady postupu HZS krajů při organizování a koordinaci přijetí darů movitých věcí, nabídnutých tuzemskými dárci v rámci humanitární pomoci

Byly stanoveny Pokynem GR HZS a obsahují:

Zabezpečení přepravy movitých darů

- K přepravě mohou být využity dopravní prostředky dárců či příjemců, vlastní prostředky HZS, prostředky ostatních složek IZS, humanitárních organizací a právníckých a podnikajících fyzických osob.

Zabezpečení skladování humanitární pomoci

- K bezúplatnému skladování jsou využívány zejména sklady HZS ČR, složek IZS, organizačních složek státu, sklady humanitárních organizací.

Postup HZS kraje při zprostředkování humanitární pomoci při známém dárci a příjemci

- HZS kraje doporučí dárci komu, případně v jakém pořadí a množství movitý dar předat a předá mu potřebné informace k předání. Stanoví způsob přepravy.

Postup HZS kraje při zprostředkování humanitární pomoci při známém dárci a neznámém příjemci (nebyl vznesen požadavek)

- HZS kraje řeší dočasné skladování movitého daru, pokud dárci věc nevrátí nebo odloží předání na pozdější dobu. Zveřejní nabídku movitého daru. V případě nepotřebnosti nabídne jeho využití některé z humanitárních organizací

Duchovní (náboženská) pomoc

Cílem náboženské pomoci je poskytování duchovní služby a náboženské posily člověku v mimořádných situacích. Provádí ji duchovní personál. Jde nejen o pomoc raněným a umírajícím, ale i o pomoc personálu, provádějícímu záchranné práce.

Při poskytování náboženské pomoci je vhodné vytvořit vazby mezi státními a církevními orgány a organizacemi a respektovat následující skutečnosti:

Formy a způsoby realizace náboženské pomoci zpracovávat do havarijních plánů.

Poskytovat informace zástupci církvi; vytvářet pracovní kontakty mezi státními orgány a nevládními a církevními organizacemi jak v období klidu, tak při řešení mimořádné události.

Začleňovat zástupce nevládních a církevních organizací do krizových štábů a tím vytvářet podmínky pro účinnou spolupráci.

Umožnit církvím poskytovat náboženskou pomoc v místech mimořádné události; personál

nevládních organizací provádí tuto pomoc na základě uzavřené smlouvy s orgány státní správy a samosprávy. Je proškolen, poučen a vybaven potřebnými dokumenty.

Psychologická pomoc

Pomoc v této oblasti potřebují nejen postižení obyvatelé, ale i záchranáři, kteří pomoc realizují. Psychologickou pomoc spolurealizují Psychologická služba HZS ČR, církve, nevládní organizace a občanská sdružení. Jsou vytvářeny psychosociální intervenční týmy (PIT, NPIT) v rámci krajů. Jejich cílem je psychologická pomoc obyvatelstvu postiženému mimořádnou událostí, poskytovat psychologickou pomoc obětem mimořádných událostí, jejich příbuzným a blízkým. Základní složkou jsou profesionální psychologové HZS ČR a s nimi spolupracující síť dobrovolných pracovníků.

Úkoly a činnosti humanitárních, církevních a charitativních organizací

Humanitární, církevní a charitativní organizace jsou schopny v případě potřeby plnit následující úkoly a činnosti při pomoci obyvatelstvu postiženému mimořádnou situací:

Pořádat sbírky humanitární pomoci v jeho prospěch.

Provádět a organizovat dopravu materiální pomoci na místo určení.

Poskytovat pomoc při záchranných pracích v postižených oblastech:

- psychologického působení formou mezi postiženým obyvatelstvem (ranění, šokování, osoby bez přístřeší, bez majetku a osoby, které ztratily blízkého člověka),
- působit mezi záchrannými jednotkami (duševní psychologická podpora),
- působit proti asociálnímu chování obyvatelstva (krádeže, výsměch, odmítání pomoci a jiné).

Pomáhat při výdeji prostředků individuální ochrany ve výdejních střediscích, při ukrytí osob v úkrytech, při evakuaci osob v evakuačních a přijímacích střediscích, nástupních a výstupních stanicích a v místech nouzového ubytování.

Pomáhat při realizaci nouzového zásobování, při uklidňování obyvatelstva v případě vzniku složitostí v zásobování, podílet se na potlačování negativních jevů.

Pomáhat při nouzovém ubytování, při sjednocování rodin v místech nouzového ubytování a provádět duchovní a psychologickou pomoc v místech nouzového ubytování.

Za přesně stanovených podmínek pomáhat při:

- výdeji a rozdělování materiální pomoci postiženým,
- přípravě stravy pro postižené a záchranáře,
- zabezpečení nouzového ubytování pro postižené.

Na základě vypracovaných a předem schválených havarijních plánů území pracovat v krizových štábech krajů, okresů, měst a obcí.

Aktuálně informovat o potřebách humanitární pomoci na postiženém území, spolupracovat s médii, případně působit mezi obyvatelstvem.

Realizovat pracovní výpomoci na postiženém území.

Organizovat dobrovolnické činnosti.

V součinnosti se státními orgány se spolupodílet na pohřbívání mrtvých, jejich identifikaci, materiální, duchovní a psychologické pomoci pozůstalým.

- zprovoznění vybraných objektů,
- zajištění vybraných služeb,
- vytvoření pomocného personálu organizací CO.

Kapitola 8

Zařízení civilní ochrany

Legislativa

Zařízení civilní ochrany jsou řešena zákonem č.239/ 2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů (§ 7, odst.7, písm.j, §15, odst.3, §23, odst.3 a Vyhláškou MV č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva (část první, §§ 1-3).

Zařízení civilní ochrany bez právní subjektivity

Zařízení civilní ochrany bez právní subjektivity (dále jen „zařízení CO“) je tvořeno personálem (§ 2 vyhlášky č. 380/2002 Sb.) a věcnými prostředky (Příloha č. 1 k vyhlášce č. 380/2002 Sb.) a dělí se na zařízení CO pro:

- Zajištění evakuace.
- Zajištění nouzového přežití a organizované humanitární pomoci.
- Nouzové zásobování vodou.
- Poskytování první pomoci.
- Provádění prací spojených s vyprošťováním osob a k odstraňování následků mimořádných událostí.
- Zjišťování a označování nebezpečných oblastí.
- Zabezpečení dekontaminace terénu.
- Zabezpečení dekontaminace osob a oděvů.
- Zabezpečení věcných prostředků.
- Zabezpečení ukrytí osob ve stálých úkrytech.
- Zabezpečení výdeje prostředků individuální ochrany.

Obec, jiná právnická nebo podnikající fyzická osoba může být, po kladném stanovisku HZS kraje, zřizovatelem zařízení CO.

Postup při zřizování zařízení CO

Zřizovatel může požádat HZS kraje o vyjádření k účelnosti zřízení zařízení CO formou žádosti, v níž uvede:

Obec - název, identifikační číslo obce jako právnické osoby, adresu sídla obecního úřadu, městského úřadu nebo magistrátu, kontaktní osobu a adresu objektu, v němž má být zařízení CO zřízeno.

Jiná právnická osoba - obchodní firmu nebo název, identifikační číslo, sídlo a adresu provozovny, v níž má být zařízení CO zřízeno; není-li zapsána v obchodním rejstříku, v žádosti dále uvede předmět podnikání (činnosti) a jméno a příjmení člena statutárního orgánu.

Podnikající fyzická osoba - obchodní firmu nebo jméno a příjmení, místo podnikání, identifikační číslo a adresu provozovny, v níž má být zařízení CO zřízeno; není-li zapsána v obchodním rejstříku, v žádosti dále uvede předmět podnikání (činnosti). V žádosti se dále uvedou zdroje možných rizik vzniku mimořádných událostí a další skutečnosti, využitelné při posuzování účelnosti zřízení zařízení CO.

HZS kraje zašle zřizovateli vyjádření do 30 dnů ode dne doručení žádosti a uvede v něm, pro jaký účel je vhodné zařízení civilní ochrany zřídit z hlediska potřeb zabezpečení úkolů, vyplývajících z vnějšího havarijního plánu nebo havarijního plánu kraje a doporučí personální složení zařízení CO.

Postup HZS kraje před zřízením zařízení CO

HZS kraje před vyjádřením k účelnosti zřízení zařízení CO posoudí:

Území kraje z hlediska analýzy vzniku mimořádných událostí ve vazbě na potřeby ochrany obyvatelstva podle havarijních plánů a v případě příznaků hrozby ozbrojeného konfliktu také v souladu s plánem obrany (§ 2 nařízení vlády č. 51/2004 Sb., o plánování obrany státu).

Rozmístění základních a ostatních složek IZS na území kraje, které plní úkoly ochrany obyvatelstva. Možnosti jednotek požární ochrany k plnění úkolů na úseku civilní ochrany a ochrany obyvatelstva. Vhodnost výběru stabilních objektů pro činnost zařízení CO, a to zejména pro evakuaci, nouzové přežití a dekontaminaci.

HZS kraje ve vyjádření účelu doporučí vhodnost zřizování zařízení CO pro plnění úkolů dle havarijních plánů a pro případ hrozby ozbrojeného konfliktu.

Postup HZS kraje po zřízením zařízení CO

HZS kraje po zřízením zařízení CO:

- Uzavře dohodu o plánované pomoci na vyžádání se zřizovatelem zařízení CO podle příslušných předpisů, pokud se nejedná o jednotku požární ochrany pověřenou plněním úkolů zařízení CO.
- Zahrne zařízení CO do poplachového plánu IZS.
- Projedná se zřizovatelem zařízení CO způsob odborné přípravy personálu zařízení CO v souladu s § 3 vyhlášky a na základě Katalogu kurzů personálu zařízení CO, který vydává MV-generální ředitelství HZS ČR.
- Projedná se zřizovatelem zařízení CO doplnění věcnými prostředky v souladu s přílohou č. 1 vyhlášky č. 380/2002 Sb. a interním předpisem, stanovujícím zásady hospodaření s materiálem.
- Spolupracuje s občanskými sdruženími působícími na úseku požární ochrany, civilní ochrany ochrany obyvatelstva při vyhledávání jejich členů pro plnění úkolů v zařízeních CO (např. SHČMS, ČČK).
- Projedná se zřizovatelem zařízení CO možnosti doplnění personálu zařízení CO členy občanských sdružení, působících na úseku požární ochrany a nezařazených do jednotek požární ochrany (např. SH ČMS), členy dalších občanských sdružení vybraných na základě dobrovolného závazku plnit úkoly v zařízeních CO (např. ČČK).
- Zavede evidenci o každém zařízení CO na základě údajů získaných od zřizovatele ve formě evidenčního listu.
- Provádí průběžně aktualizaci údajů o všech zařízeních CO a u zařízení CO, s kterými má uzavřenou dohodu o plánované pomoci na vyžádání, provádí upřesnění o jejich stavu vždy k 30. červnu a k 31. prosinci kalendářního roku.

Odborná příprava personálu

Za odborně připraveného je považován velitel, zdravotník, chemik, laborant, průzkumník a dozimetrista, který absolvoval nejméně 16 hodin teoretické přípravy zpravidla ve vzdělávacím zařízení HZS ČR a 4 hodiny praktické přípravy v objektu zřizovatele zařízení CO a který jednou za 2 roky tuto přípravu ve stejném rozsahu opakuje. Pomocník, obsluha, řidič, pozorovatel, směrník, nosič, člen zabezpečující dekontaminaci a člen výdeje prostředků individuální ochrany je považován za odborně připraveného po absolvování praktické přípravy v rozsahu 4 hodin za 2 roky.

Odborná příprava se zaměřuje na objasnění místa a úlohy zařízení CO při vzniku mimořádné události, na součinnost se složkami IZS a na plnění úkolů, vyplývajících z funkce s důrazem na opatření ochrany obyvatelstva (ukrytí, evakuace, nouzové přežití, výdej prostředků individuální ochrany, poskytování první pomoci, dekontaminace, vyprošťování, průzkum).

Organizační zabezpečení odborné přípravy personálu

Teoretická příprava velitelů, zdravotníků, chemiků, laborantů, průzkumníků a dozimetristů po ustanovení do funkce v zařízení CO probíhá v těchto vzdělávacích zařízeních HZS ČR:

Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč pro Pardubický, Královéhradecký a Liberecký kraj.

Vzdělávací zařízení HZS Plzeňského kraje v Třemošně pro Plzeňský, Karlovarský a Ústecký kraj.

Vzdělávací zařízení HZS Středočeského kraje v Kamenici pro hlavní město Prahu, Středočeský a Jihočeský kraj.

Vzdělávací zařízení HZS Jihomoravského kraje v Tišnově pro Jihomoravský kraj a kraj Vysočina.

Vzdělávací zařízení HZS Olomouckého kraje v Olomouci pro Olomoucký, Moravskoslezský a Zlínský kraj.

HZS kraje může po dohodě se zřizovatelem zařízení CO zabezpečit další teoretickou přípravu (vždy po 2 letech) i v jiných objektech HZS ČR, popř. i v objektech zřizovatele zařízení CO.

HZS kraje zasílá požadavky zřizovatelů zařízení CO na provedení teoretické přípravy souhrnně za kraj příslušnému vzdělávacímu zařízení HZS ČR do 31.10. na první pololetí následujícího roku a do 30. 4. na druhé pololetí běžného roku.

Po absolvování teoretické přípravy personálu zařízení CO doporučí HZS kraje zřizovateli zařízení CO obsahové zaměření a místo provedení praktické přípravy. Za praktickou přípravu se považuje také účast na prověřovacích a taktických cvičeních.

Druhy zařízení CO a jejich úloha

Zařízení pro zajištění evakuace tvoří:

- Obsluha evakuačního střediska složená z velitele, nejméně 2 pomocníků a dále osob vykonávajících doprovod v počtu potřebném podle organizace dopravy.
- Obsluha přijímacího střediska složená z velitele, nejméně 2 pomocníků a osob zabezpečujících péči o evakuované v místě ubytování.

Zařízení pro zajištění nouzového přežití a organizované humanitární pomoci tvoří:

- Obsluha zařízení pro nouzové ubytování a stravování složená podle charakteru a velikosti zařízení.
- Skupina humanitární pomoci složená z velitele a 2 až 4 pomocníků.
- Zařízení pro nouzové zásobování vodou tvoří obsluha v počtu osob podle rozsahu zabezpečovaných úkolů.
- Zařízení pro poskytování první pomoci tvoří zdravotnické družstvo složené z velitele a nejméně 3 zdravotníků.

Zařízení pro provádění prací spojených s vyprošťováním osob a k odstraňování následků mimořádných událostí tvoří:

- Vyprošťovací družstvo složené z velitele a nejméně 4 pomocníků.
- Obsluha strojů, složená ze 2 členů.

Zařízení pro zjišťování a označování nebezpečných oblastí tvoří:

- Průzkumná hlídka, složená z velitele, 3 průzkumníků a řidiče.
- Skupina analytického zjišťování, vedená velitelem skupiny, která zahrnuje:
 - hlídku radiačního a chemického průzkumu složenou ze 3 průzkumníků a řidiče,
 - hlídku laboratorní kontroly složenou z chemika-analytika a laboranta-dozimetristy.
- Hlídka dozimetrické kontroly, složená z velitele a 2 dozimetristů.
- Obsluha stacionárního hlásiče úrovně radiace, tvořená 1 členem.

- Povodňová hlídka, složená ze 2 členů-pozorovatelů.

Zařízení pro zabezpečení dekontaminace terénu tvoří:

- Hlídka strojní speciální očisty složená z velitele, 1 člena a řidiče.
- Družstvo ruční speciální očisty složené z velitele, nejméně 2 členů a řidiče.

Zařízení pro zabezpečení dekontaminace osob a oděvů tvoří:

- Skupina zabezpečující provoz stálé umývárny složená z velitele, nejméně 2 dozimetristů, chemiků, 2 členů-obsluhy svlékárny, 2 členů-obsluhy sprchové části, 2 členů-obsluhy oblékárny, 2 zdravotníků, 2 směrníků, 2 členů-obsluhy dodávek vody a 2 členů, vydávajících náhradní oděvy.
- Skupina pro dekontaminaci oděvů, složená z velitele, nejméně 2 dozimetristů-chemiků, 10 členů obsluhy a 8 nosičů oděvů.

Zařízení pro zabezpečení dekontaminace věcných prostředků tvoří:

- Skupina složená z velitele, 2 dozimetristů-chemiků, 5 členů-obsluhy, 2 členů-pomocné obsluhy, 2 členů obsluhy dodávek vody a 2 směrníků.

Zařízení pro zabezpečení ukrytí osob ve stálých úkrytech tvoří:

- Krytové družstvo složené z velitele, obsluhy filtroventilačního zařízení, zdravotníků a pomocníků v počtu podle kapacity úkrytu.

Zařízení pro zabezpečení výdeje prostředků individuální ochrany tvoří:

- Skupina výdeje prostředků individuální ochrany, složená z velitele a nejméně 2 členů.

Další síly a prostředky předurčené k plnění úkolů ochrany obyvatelstva

Jedná se o:

- Jednotky požární ochrany, zejména jednotky sboru dobrovolných hasičů obcí
- Humanitární jednotky ČČK
- Humanitární a charitativní organizace
- Záchrané prapory AČR
- Osoby poskytující osobní a věcnou pomoc

Jednotky sboru dobrovolných hasičů obcí

Plní úkoly na úseku civilní ochrany a ochrany obyvatel na základě zákona č.133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, (§ 70, odst.5). Vyhláška č.247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany stanoví v Hlavě 6, §§ 30 a 31 rozsah těchto úkolů následovně:

- Zdolávají požáry
- Provádí záchrané a likvidační práce
- Podílí se na evakuaci obyvatel
- Podílí se na označování oblastí s výskytem nebezpečných látek
- Podílí se na varování obyvatelstva
- Podílí se na dekontaminaci postižených obyvatel nebo majetku
- Podílí se na humanitární pomoci obyvatelstvu a zajištění podmínek pro nouzové přežití

Výchozí předpoklady zapojení JSDHO:

Téměř každá obec má zřízenou jednotku požární ochrany s místní (JPO V) nebo územní působností (JPO II a III). Obec ji zřizuje i financuje.

Početní stav členů JSDHO se zvyšuje o potřebný počet členů je-li tato jednotka současně zařízením CO (Vyhláška č.247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, příloha č.4,

odkaz 5)

- - JPO V - rozšíření počtu členů
- - JPO II a III - rozšíření počtu družstev

Nároky na zdravotní způsobilost či fyzickou zdatnost nebudou v některých případech (evakuace, humanitární pomoc, podíl na dalších činnostech) tak vysoké jako u příslušníků provádějících přímý zásah. Je možnost zařazovat dosud nezařazené členy dobrovolných občanských sdružení do JPO, zejména z řad starších mužů a z řad žen.

Je zaveden systém aktivace JSDHO a systém jejich odborné přípravy.

JSDHO disponují základní technikou a prostředky, které lze bez větších nákladů doplnit věcnými prostředky ze skladů Základny logistiky MV-GŘHZS či skladů HZS krajů

V souladu se stávajícím plošným pokrytím území JPO, lze bez dalších změn dořešit i plošné pokrytí v oblasti ochrany obyvatelstva

JSDHO jako součást IZS působí při mimořádných událostech či nevojenských krizových situacích (plnění úkolů ochrany obyvatelstva) i za válečného stavu (plnění úkolů civilní ochrany).

Při všech mimořádných událostech a krizových stavech budou plnit tyto úkoly ochrany obyvatelstva:

- zjišťování varování obyvatelstva
- zajišťování evakuace obyvatel
- provádění prací spojených s vyprošťováním osob a k odstraňování následků mimořádné události
- dekontaminace postižených obyvatel a oděvů
- dekontaminace techniky a věcných prostředků
- dekontaminace terénu
- zajištění humanitární pomoci obyvatelstvu a podmínek pro nouzové přežití

Za válečného stavu budou plnit tyto úkoly civilní ochrany:

- označování oblastí s výskytem nebezpečných látek
- zabezpečení ukrytí osob ve stálých či improvizovaných úkrytech
- zabezpečení výdeje prostředků individuální ochrany

Humanitární jednotky ČČK

Činnost těchto jednotek je zaměřena na:

- první pomoc, lékařskou a ošetrovatelskou péči
- pomoc při evakuaci
- pomoc při nouzovém stravování, ošacení a ubytování
- pomoc při prevenci šíření epidemií
- sociální péče a vyhledávací služby
- humanitární pomoc
- psychologickou pomoc

Mechanismy napojení humanitárních jednotek ČČK jsou realizovány na základě plánované pomoci na vyžádání (§21, zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů). Uvedené jednotky jsou zařazeny do poplachového plánu IZS.

Humanitární a charitativní organizace

Jejich činnost je zaměřena na poskytování humanitární pomoci a psychologické pomoci (podrobněji v kapitole „Nouzové přežití, humanitární pomoc“)

Záchranné prapory AČR

6 záchranných praporů je předurčeno výlučně k plnění úkolů v oblasti IZS a ochrany obyvatelstva. Jejich činnost se řídí vnitřními resortními předpisy AČR

Osoby poskytující osobní a věcnou pomoc

Jejich, ve většině případů, vysoce odborná či specifická činnost je realizována na základě plánované pomoci na vyžádání (§21, zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů). Uvedené právnické, podnikající fyzické nebo i fyzické osoby jsou zařazeny do poplachového plánu IZS.

Kapitola 9

Ochrana obyvatelstva při mimořádných událostech

Mimořádná událost

Ačkoliv mají občané našeho státu právo na zdravý a bezpečný život a přiměřenou ochranu svého majetku, přesto je řada situací, kdy je toto právo narušeno. Je úkolem všech orgánů státní správy a územní samosprávy, napříč vertikálními strukturami i napříč jednotlivými resorty, aby činily příslušná opatření k eliminaci, či alespoň zmírnění dopadů nejrůznějších negativních jevů.

Všude tam, kde se vyrábějí, skladují, přepravují nebo jako surovina pro další zpracování používají chemické látky, může dojít k jejich úniku, různě závažnému, s různými doprovodnými negativními jevy a s různými následky na obyvatelstvo. Tyto situace mohou nastat vinou technologických havárií, nehod v silniční a železniční dopravě nebo vinou lidí (například chybnou obsluhou), často pak souběhem subjektivních a objektivních chyb a selhání. Zatím jen těžko odhadnutelné nebezpečí hrozí z neudržovaných a nepovolených skládek průmyslového odpadu, zejména chemického.

Další velká skupina ohrožení vyplývá z povodní, ať už z povodní přirozených, vzniklých jako následek nepříznivých meteorologických jevů (přívalové nebo dlouho trvající deště, silná oteplení spojená s táním velkého množství sněhových a ledových hmot, zejména jsou-li spojena s deštěm) nebo povodní zvláštních, vzniklých jako následek havárie vodních děl.

Poznatky ze světa i z naší republiky, jak z let minulých, tak i nedávné minulosti ukazují na reálnost obav. Negativním fenoménem současnosti je opětovný celosvětový nárůst terorizmu s hrozbou jen těžko předvídatelných následků. Rizika uváděných jevů jsou různě velká, jejich velikost se mění v čase i v místě, ale jsou vždy nezanedbatelná.

Ke zmírnění dopadů mimořádných událostí na obyvatelstvo lze využít tato opatření:

- Zřízení a provozování systému varování a tísňového informování obyvatelstva a vyzkoušení orgánů krizového řízení a složek IZS.
- Včasné, rychlé a správné předávání informací o reálně hrozící nebo již vzniklé mimořádné události.
- Příprava a použití prostředků ochrany dýchacích cest a povrchu těla, zejména improvizovaných.
- Plánování a organizace evakuace ohroženého obyvatelstva do bezpečných oblastí.
- Využití vhodných prostorů k ukrytí.
- Zdravotnická pomoc všech stupňů a hygienická opatření k prevenci a likvidaci epidemií a dalšího zdravotního ohrožení.
- Prevence a likvidace požárů.
- Vyprošťování zavalených osob.
- Zabezpečení zásobování vodou, potravinami, energií, hygienickými a desinfekčními prostředky.
- Humanitární a další formy pomoci.
- Zabezpečení veřejného pořádku a bezpečnosti, regulace dopravních opatření.
- Záchrana majetku, hospodářského a domácího zvířectva.
- Odstraňování následků mimořádných událostí.
- Další opatření podle konkrétní situace.

Legislativa

Podle zákona 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, se rozumí pod pojmem mimořádná událost škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činnostmi člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.

Mimořádná událost, při níž je vyhlášen krizový stav (stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu, válečný stav), se nazývá krizovou situací.

Rozlišují se dva základní typy mimořádných událostí:

1. Přírodní (živelní pohroma) představuje následky geofyzikálních procesů v litosféře (zemské kůře), biosféře (zemském povrchu), hydrosféře (mořích a jezerech) nebo atmosféře (ovzduší). Je definována jako velké, zpravidla náhle a nečekaně se objevující neštěstí, zkáza, zpusťování či škoda způsobená živlem. Živlem se rozumí prudký, neovladatelný přírodní jev či přírodní síla, která má zpravidla ničivé a zhoubné účinky. Vedle pojmu „živelní pohroma“ se objevuje rovněž termín „přírodní katastrofa“.
2. Civilizační (antropogenní katastrofa, havárie) vzniká činnostmi člověka a představuje nežádoucí provozní příhodu (nehodu, hromadné neštěstí), při níž dochází k poškození strojů, budov, různých provozních, technologických, skladovacích a dalších zařízení, vozidel, letadel, lodí a dalších prostředků. Odborná literatura dále uvádí pojmy „průmyslová havárie“, „provozní havárie“, „technická havárie“ aj. Patří sem i terorismus a válka.

Ochrana obyvatelstva při živelních pohromách

Povodně

Legislativa

Základní právní normou je zákon č.254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Rozlišuje ochranu před přirozenými povodněmi a ochranu před zvláštními povodněmi.

Charakteristika povodní

Přirozená povodeň je zvýšení hladiny vody, která se následně rozlije po zemském povrchu. Sezónní zvyšování vnitrozemských vod, vzednutí vod během bouřek, nebo přetečení odvodňovacích či kanalizačních systémů ve městech způsobených hustým deštěm může vést k povodním, jestliže půda, vegetace, atmosféra nebo člověkem vyrobená zařízení nemohou pojmout či absorbovat přebytek vody.

V ČR vznikají povodně táním sněhu, dlouhotrvajícími dešti, nebo tvorbou ledových bariér při rozmrzání vodních toků. Časté jsou i přívalové povodně.

Zvláštní povodeň může nastat při stavbě nebo provozu vodního díla v následujících případech:

Narušením vzdouvacího tělesa (hráze vodního díla)

Poruchou hradic konstrukce bezpečnostních a výpustných zařízení vodních děl (při neřízeném odtoku vody z nádrže)

Nouzovým řešením kritických situací z hlediska bezpečnosti vodního díla (mimořádné vypouštění vody z nádrže)

Stupně povodňové aktivity (SPA)

Ke zvládnutí povodní jsou vyhlášovány následující stupně povodňové aktivity:

I. stupeň povodňové aktivity (SPA) - stav bdělosti

Nastává při nebezpečí přirozené povodně, je aktivována hlásná a hlídková služba. Na vodních dílech je vyhlášen při dosažení mezních hodnot sledovaných jevů

II. stupeň povodňové aktivity (SPA) - stav pohotovosti

Vyhlašuje jej příslušný povodňový orgán přerůstá-li nebezpečí povodně v povodeň nebo jsou překročeny mezní hodnoty na vodním díle.

III. stupeň povodňové aktivity (SPA) - stav ohrožení

Vyhlašuje jej příslušný povodňový orgán při nebezpečí škod většího rozsahu, ohrožení životů, zdraví a majetku v zaplaveném území a to jak v případě přirozené tak i zvláštní povodně.

Ochrana obyvatelstva při přirozené a zvláštní povodni

Ochranu dělíme na preventivní opatření, bezprostřední ochranu a opatření po povodni.

Prevence

Zahrnuje zpracování povodňových plánů, stanovování zátopových území, příprava účastníků povodňové ochrany a obyvatelstva. Patří zde i regulace výstavby objektů v zátopových územích, zalesňování svahů, výstavba retenčních kanálů a nádrží, úpravy na vodním toku.

Bezprostřední ochrana

Činnost je řízena povodňovými orgány (povodňové komise) a regulována povodňovými plány. Všichni občané žijící na území ohrožených povodněmi mají přístup k informacím, jak postupovat v různých situacích spojených s jednotlivými stupni povodňové aktivity, zejména po vyhlášení II. a III. SPA.

Při druhém stupni povodňové aktivity se aktivují účastníci ochrany před povodněmi, uvádějí se do pohotovosti prostředky na zabezpečovací práce, provádějí se opatření ke zmírnění průběhu povodně podle povodňového plánu. Pro obyvatelstvo to reprezentuje zejména:

Zajistit si poslech hromadných informačních prostředků

Připravit těsnicí materiál na utěsnění nízko položených míst domu a ucpávky kanalizace (pytle s pískem, těsnicí fólie, těsnicí desky a další stavební materiál).

Informovat se o způsobu a místě případné evakuace.

Další postup podle předávaných tísňových informací.

Při třetím stupni povodňové aktivity se provádějí zabezpečovací a záchranné práce a evakuace. Pro obyvatelstvo to reprezentuje zejména:

Připravit evakuační zavazadlo pro celou rodinu, popřípadě vozidlo

Přemístit cenný nábytek, potraviny a nebezpečné látky do vyšších pater

Připravit vyvedení hospodářských zvířat

Připravit rodinu a domácí zvířata k evakuaci

Odstranit nebo řádně zajistit snadno odplavitelný materiál

Při zaplavování domu odpojit přívod elektrického proudu, uzavřít hlavní přívod plynu a vody

Při nedostatku času se okamžitě přesunout na místo (vyvýšené), které nebude zatopeno.

Při evakuaci dodržovat zásady pro opuštění bytu či domu (zabezpečit dům či byt - dveře, okna, vypnout hlavní přívod elektrického proudu, uzavřít hlavní přívod plynu a vody, vzít evakuační zavazadla pro celou rodinu a vozidlo a přesunout se do prostoru shromaždiště.

Zásady činnosti obyvatelstva po povodni (po návratu do domu či bytu)

Nechat si zkontrolovat obydlí (statika, obyvatelnost, rozvody energií, stav kanalizace a rozvodů vody)

Podle pokynů hygienika likvidovat vodou zasažené potraviny, polní plodiny, uhynulé domácí zvířectvo

Informovat se o místech humanitární pomoci z důvodu získání pitné vody, potravin, oblečení, hygienických prostředků, potřebného nářadí či přístrojů, včetně vysoušečů

Informovat se o místech pomoci při obnově postiženého území z důvodu možné finanční pomoci, poskytování sociálních dávek apod.

Při obnově studní a zdrojů pitné vody se řídit pokyny odborníků a zabezpečit vyčištění studny a odčerpání znečištěné vody, chemické ošetření vody ve studni, laboratorní prověření kvality vody

Kontaktovat pojišťovnu ohledně náhrady škody a ohlásit pojistnou událost pojišťovně, vyhotovit soupis škod, příp. ji zdokumentovat (foto, účty, svědectví, znalecké posudky)

Pokud je to možné účastnit se likvidace následků povodně v obci

Sesuvy půdy

Legislativa

Základní právní normou je obecně zákon č.239/2001 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Charakteristika sesuvů půdy

K sesuvům půdy dojde, když se poruší stabilita svahu, a to v důsledku přírodních procesů nebo v důsledku lidské činnosti. Sklon svahu náchylného k sesuvu bývá zpravidla větší než 22 stupňů. Zvláštním případem sesuvu půdy je sněhová lavina.

Klasifikace sesuvů půdy

- Pomalé sesuvy - rychlost je několik desítek cm za rok, nezpůsobují náhlé škody, ale mohou se změnit v rychlejší (příznaky - ohýbají se stromy během svého růstu)
- Středně rychlé sesuvy - rychlost v m za hodinu nebo za den. Je to většina sesuvů, lze přijímat účinná opatření k ochraně obyvatelstva
- Rychlé sesuvy desítky kilometrů za hodinu, není dostatek času na únik nebo evakuaci. Patří mezi ně přivalové proudy (bahnité, kamenité) a laviny

Ochrana obyvatelstva při sesuvu půdy

Ochranu dělíme na preventivní opatření a bezprostřední ochranu.

Prevence

Zachycení a odvedení povrchové vody, umělá úprava terénu (kotvení svahů, stavba pilotů, opěrných stěn, výsadba vhodné zeleně), podle možností vyčerpání vody ze studní na ohroženém území.

Bezprostřední ochrana

- Varování v případě nebezpečí
- Evakuace

Příčiny vzniku a charakteristika lavin

Kritický úhel pro vznik laviny je 22-25 stupňů, lavinovitě jsou hladké travnaté plochy

Rychlost lavin 25-36 km/h (mokrý sníh), 50-70 km/h (uleželý sníh), 120-360 km/h (prachový sníh)

Ochrana spočívá především v prevenci prováděné Horskou službou. Obyvatelstvo by se mělo vyhýbat nebezpečným místům a respektovat pokyny Horské služby.

Atmosférické poruchy

Legislativa

Základní právní normou je obecně zákon č.239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů , ve znění pozdějších předpisů.

Charakteristika atmosférických poruch

Některé prvky počasí mohou ohrozit životy, zdraví a majetek obyvatelstva. Patří sem např. sucho, extrémní chlad či vedro, přílišné dešťové či sněhové srážky a silný vítr.

Beaufortova stupnice síly větru

Rozlišuje druhy větru podle rychlosti od vánku po orkán. Obsahuje 12 stupňů, přičemž poslední 4 stupně (9.-12.) mohou způsobovat škody a ohrožovat zdraví i život. Jde o vichřici (rychlost 18,3-21,5 m/s), silnou vichřici (rychlost 21,6-25,1 m/s), mohutnou vichřici (25,2 - 29 m/s) a orkán (nad 29 m/s). Nad 20 m/s začíná vítr dělat škody, silná vichřice láme a vyvrací stromy, mohutná vichřice způsobuje velké škody v lese i na domech a sráží chodce. Člověk se udrží na nohou do 36 m/s. Při rychlosti 44 m/s může být člověk nesen vzduchem.

K nejčastějším atmosférickým poruchám v ČR, mimo dešťů, patří vichřice a sněhové kalamity.

Ochrana obyvatelstva při vichřici a orkánu

Príslušnými orgány zabezpečit předpovědní a hláskou službu, varování a informování obyvatelstva. V případě postižení území zabezpečit poskytnutí zdravotnické pomoci a nouzového ubytování pro osoby bez přístřeší. Řešit likvidaci následků mimořádné události.

Obyvatelstvem sledovat zprávy v hromadných informačních prostředcích. Opustit venkovní místa, kde hrozí pády stromů, předmětů ze střeš apod. Zavít okenice, popř. zatlouct. Ukryt se ve sklepních prostorech a při dostatku času provést úpravy k zesílení jejich ochranných vlastností.

Ochrana obyvatelstva při sněhové kalamitě

Príslušnými orgány zabezpečit předpovědní a hláskou službu a informování obyvatelstva. Zabezpečit nouzové přežití obyvatelstva v obytných budovách odříznutých od standardního zásobování nebo osob ve vozidlech na neprůjezdných komunikacích.

Obyvatelstvem sledovat zprávy v hromadných informačních prostředcích. Podle možností se podílet na odstraňování následků kalamity v obci.

Zemětřesení

Legislativa

Základní právní normou je obecně zákon č.239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů , ve znění pozdějších předpisů.

Charakteristika zemětřesení

Zemětřesení je produktem procesů v zemské kůře. Vzniká náhlým uvolněním mechanické energie v zemském nitru. Jako zlomový proces se začíná rozvíjet v bodě, který nazýváme hypocentrum. Svislý průmět hypocentra na zemský povrch se nazývá epicentrum. Ohnisko či ohnisková oblast je oblast, kde v průběhu zemětřesení dochází k nevratným deformacím. Vně ohniska se zemětřesení projevuje převážně seizmickými vlnami, tj, kmity, které se šíří zemským tělesem. Na zemském povrchu jsou pozorovány krátkodobé rychlé pohyby, které trvají několik vteřin až desítky vteřin. V případě velmi silných zemětřesení se šíří seizmické vlny i několik hodin.

V případě, že zemětřesení vznikne pod mořským dnem může vyvolat katastrofu v podobě ničivých přílivových vln zvaných tsunami.

Pro určení intenzity zemětřesení se používá řada stupnic, z nichž nejznámější je Richterova škála nebo také místní magnituda zemětřesení. Představuje jediné číslo, kterým se popisuje velikost (síla) zemětřesení.

I. Mikro – méně než 2,0, nepocíitelné mikrozemětřesení (cca 8000 denně)

II. Velmi malé – 2,0-2,9, většinou nepocíitelné, ale zaznamenané (cca 1000 denně)

III. Malé – 3,0-3,9, často pocíitelné, nezpůsobuje škody (cca 50000 za rok)

IV. Slabé – 4,0-4,9, citelné třesení věcí v domě, nevýznamné škody (cca 6000 za rok)

V. Střední – 5,0-5,9, u správně postavených budov jen drobné škody, u ostatních větší škody v malé oblasti (cca 800 za rok)

VI. Silné – 6,0-6,9, může ničit až do vzdálenosti 100 km od epicentra (cca 120 za rok)

VII. Velké – 7,0-7,9, vážné škody ve velkých oblastech (cca 18 za rok)

VIII. Velmi velké – 8,0 a více, vážné škody i do vzdálenosti stovek km od epicentra (cca 1 za rok).

Pozn.: citováno z. „http://cs.wikipedia.org/wiki/Richterova_stupnice“

Ochrana obyvatelstva při zemětřesení

Vzhledem k nepředvídatelnosti vzniku zemětřesení lze uvažovat o opatřeních při jeho vzniku. Preventivní opatření v ČR nejsou realizována, i když je uplatňována technická norma ČSN 73 0036 i metodiky na určování seizmického ohrožení.

V případě postižení zemětřesením v zahraničí je potřebné:

Zůstat klidný, nepropadat panice.

Mimo budovu se přesunout na zcela volné prostranství a vyloučit zasažení padajícími předměty.

V budově raději zůstat, přitisknout se k nosné stěně nebo se schovat pod silné pevné povrchy (deska stolu a zárubeň dveří), nestát u okna.

V autě zastavit na volném prostranství.

Nevstupovat do výtahu, na schodiště a neskákat z okna, dokud nebude jasné, kudy uniknout z objektu.

Ochrana obyvatelstva při mimořádných událostech, způsobených člověkem

Požáry

Legislativa

Základní právní normou je zákon č.133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.

Charakteristika požárů

Požár je možné charakterizovat jako nežádoucí, neovládané a zpravidla již neovladatelné hoření. V řadě případů vzniká z nedbalosti, neopatrnosti nebo úmyslu člověka. Požár je často druhotným účinkem některých dalších mimořádných událostí, nehod, havárií či technických poruch. Požáry vzniklé působením přírodních živlů jako např. bleskem, samovznícením při vysokých teplotách (lesní požáry) jsou v ČR méně časté než ty, které způsobí člověk.

Ochrana obyvatelstva při požárech

Ochranu dělíme na preventivní opatření a opatření v případě požáru.

Prevence

Vychází ze základních povinností fyzických osob počínat si tak, aby nedošlo ke vzniku požáru, zejména při používání tepelných, elektrických, plynových či jiných spotřebičů a komínů, při skladování a používání hořlavých nebo požárně nebezpečných látek, manipulaci s nimi nebo s otevřeným ohněm. Důležité je plnit a dodržovat zákazy týkající se požární ochrany na vyznačených místech a dodržovat podmínky nebo návody vztahující se k požární bezpečnosti výrobků nebo činností.

Postup v případě požáru

Každá fyzická osoba je povinna (pokud tím neohrozí sama sebe) :

Provést nutná opatření pro záchranu ohrožených osob

Uhasit požár je-li to možné nebo provést opatření k zamezení jeho šíření

Poskytnout osobní pomoc jednotce požární ochrany na výzvu velitele zásahu, velitele jednotky požární ochrany nebo starosty obce.

Zvláštní opatření k ochraně obyvatelstva je nutné přijímat v případě lesních požárů (rozsáhlých lesních požárů). Jedná se o následující opatření:

Zamezení šíření ohně zejména směrem k obytným budovám nacházejících se v prostoru nebo v blízkosti lesního požáru.

Varování a informování potenciálně ohroženého obyvatelstva

Včasně vyvedení (evakuace) obyvatelstva, hospodářských a domácích zvířat, zabezpečení jejich nouzového přežití.

Poskytování zdravotnické pomoci

Lokalizace a likvidace požáru

Obdobná opatření by byla přijímána i v případě jiných rozsáhlých požárů (obytné bloky, velké budovy, zemědělské plochy).

Epidemie

Legislativa

Základní právní normou je zákon č.258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů.

Charakteristika epidemie

Epidemie je časově a místně ohraničený výskyt infekční nemoci.

Ochrana obyvatelstva při epidemii

Základní opatření:

Poskytování informací obyvatelstvu

Vyhlášení karantény (zvýšený zdravotnický a hygienický dozor, uzavření území, asanační opatření, řízené vstupy a výstupy do a z oblasti karantény- regulace pohybu osob)

Profylaxe (konkrétní ochrana před určitou nemocí), podávání antibiotik, léků a další zdravotnická pomoc

Improvizovaná ochrana dýchacích cest, povrchu těla nebo očí podle druhu a způsobu šíření nemoci

Desinfekce (odstraňování a ničení choroboplodných zárodků), desinsekce (odhmyzování) a deratizace (hubení hlodavců), dodržování pravidel hygieny

Zajištění nouzového přežití obyvatelstva v oblasti karantény

Epizootie

Legislativa

Základní právní normou je zákon č.166/1999 Sb., o veterinární péči a změně souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Charakteristika epizootie

Epizootie je hromadná nákaza zvířat na velké území.

Ochrana obyvatelstva při epizootii

Základní opatření:

Poskytování informací obyvatelstvu

Zvýšený zdravotnický, hygienický a veterinární dozor, uzavření území, asanační opatření, řízené vstupy a výstupy do a z oblasti karantény- regulace pohybu osob

Profylaxe (konkrétní ochrana před určitou nemocí), podávání antibiotik, léků a další veterinární pomoc pro zvířata, popř.zdravotnická pomoc pro osoby pokud je nemoc přenosná na člověka

Improvizovaná ochrana dýchacích cest, povrchu těla nebo očí podle druhu a způsobu šíření nákazy

Desinfekce (odstraňování a ničení choroboplodných zárodků), desinsekce (odhmyzování) a deratizace (hubení hlodavců), dodržování pravidel hygieny

Zajištění nouzového přežití obyvatelstva v oblasti karantény

Utracení nakažených zvířat nebo zvířat podezřelých z nákazy

Havárie s únikem nebezpečných látek

Legislativa

Základní právní normou je zákon č.353/1999 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky (zákon o prevenci závažných havárií), ve znění pozdějších předpisů.

Charakteristika

Havárie s únikem nebezpečných látek je mimořádná, částečně nebo zcela neovladatelná, časově a prostorově ohraničená událost, která vznikla nebo jejíž vznik bezprostředně hrozí v souvislosti s užíváním objektu nebo zařízení, v němž je nebezpečná látka vyráběna, zpracovávána, používána, přepravována nebo skladována, a která vede k bezprostřednímu nebo následnému závažnému poškození nebo ohrožení života a zdraví občanů, hospodářských zvířat, životního prostředí nebo ke škodě na majetku.

Úniky nebezpečných látek jsou kontrolované nebo nekontrolované.

Ke kontrolovaným únikům patří vypouštění kapalných odpadů do vodních toků, přičemž jejichž množství je regulováno tak, aby nedošlo k ohrožení zdraví či životního prostředí.

Nekontrolované úniky jsou mimořádnou událostí, protože dochází k ohrožení zdraví, životů a životního prostředí. Tyto úniky se často vyskytují v triádě exploze-požár - únik látky.

Ohrožení člověka

Největší ohrožení pro člověka představuje únik plynů nebo par látek, které jsou hořlavé, výbušné, jedovaté nebo jinak zdraví škodlivé. V ČR patří mezi látky, které přicházejí do úvahy, zejména amoniak, chlór, sirouhlík, sirovodík, formaldehyd, kyanovodík, sulfan, fosgen, fluorovodík, chlorovodík, oxid uhelnatý a další

Nejčastější způsob vniknutí toxické (jedovaté) látky do organismu je vdechnutí. Další způsoby jsou vstřebávání kůží, vstup zažívacím traktem, ale také očními spojivkami, zvukovody

nebo prokrveným prostorem pod jazykem. V podmínkách havárií spojených s explozí či požárem je možný způsob vniknutí otevřenými ranami nebo popáleninami.

Důležitým faktorem ovlivňujícím způsob ochrany obyvatelstva je i způsob šíření nebezpečných látek. Ten závisí, vedle dalších vlastností, na jejich molekulové hmotnosti zda je vyšší nebo nižší než molekulová hmotnost vzduchu, která je 29. Plynné látky s molekulovou hmotností nad 29 (těžší než vzduch) se budou držet při zemi nebo vnikat do sklepních prostorů. Těchto nebezpečných látek je většina a i některé látky lehčí než vzduch (např. čpavek) vytváří bezprostředně po havárii mlhu, která se rovněž drží při zemi.

Zásady chování obyvatelstva při havárii s únikem nebezpečných látek

Činnost obyvatelstva lze obecně specifikovat zejména podle místa, kde se nachází v době havárie. Obecně lze uvést, že při úniku látky těžší než vzduch je základní ochrannou činností zejména improvizovaná individuální ochrana a ukrytí ve vyšších patrech budov.

Na volném prostranství:

- nepřibližovat se k místu havárie,
- vyhledat úkryt ve vyšších patrech nejbližších budov,
- není-li poblíž žádný úkryt, co nejrychleji ohrožené místo opustit s ohledem na směr větru,
- podle možností použít prostředky improvizované ochrany očí, dýchacích cest a povrchu těla, minimálně zakrýt dýchací cesta kapesníkem či textilií nejlépe navlhčenou

V bytech (v uzavřených prostorách, zaměstnání, veřejných budovách,...):

- budovu neopouštět,
- podle možností se dostat do vyšších podlaží, do místností odvrácených od místa havárie, nikdy nesestupovat do míst pod úroveň terénu,
- zamezit proudění vzduchu (uzavřít okna, dveře, vypnout ventilaci a klimatizaci, utěsnit skuliny okolo oken a dveří lepící páskou, plastovými materiály, textilem a podobně),

V dopravních prostředcích:

- uzavřít okna a další otvory, vypnout ventilaci, topení, klimatizaci,
- v prostředcích hromadné přepravy osob použít prostředky improvizované ochrany očí a dýchacích cest, minimálně zakrýt dýchací cesty kapesníkem či textilií nejlépe navlhčenou
- v osobním automobilu podle situace buď co nejrychleji opustit ohrožené místo, použít prostředky improvizované ochrany očí a dýchacích cest, nebo vyhledat úkryt ve vyšších patrech nejbližších budov.

Základní opatření přijímaná a koordinovaná orgány veřejné správy (orgány krizového řízení):

- varování obyvatelstva a vyznění odpovědných orgánů
- poskytování tísňových informací s důrazem na způsoby improvizované ochrany a ukrytí
- evakuace obyvatelstva (při dlouhodobém zamoření)
- zabezpečení nouzového přežití evakuovaných
- dekontaminace osob, objektů, dopravních prostředků, terénu
- monitorování situace
- regulace pohybu osob a dopravních prostředků
- zdravotnická pomoc
- opatření k ochraně hospodářských zvířat

- regulace distribuce a používání potravin, krmiv a vody, opatření při úmrtí osob v zamořeném území
- zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti

Ropné havárie

Havárie s únikem ropných látek (ropné havárie) jsou mimořádné situace doprovázené únikem produktů zpracování ropy, jako jsou různé druhy benzínů, olejů, nafty, mazutu apod. Svoji podstatou tedy patří mezi ostatní chemické havárie, avšak jsou z nich vyčleňovány ze dvou hlavních důvodů. Prvním je skutečnost, že bezprostředně neohrožují osoby - pokud ovšem nejsou doprovázeny požárem či výbuchem - ale mají dalekosáhlý vliv na životní prostředí. Tyto látky jsou minimálně rozpustné ve vodě a pronikají do spodních vod. Vzhledem k tomu, že jsou lehčí než voda, rozšiřují se po hladině na rozsáhlých vodních plochách, zamezují přístupu vzdušného kyslíku do vody a tím narušují procesy ve vodních ekosystémech. Druhým důvodem je jejich velký počet. Odborná literatura uvádí, že podíl ropných havárií na všech haváriích s únikem nebezpečných látek ve světě činí 70 až 90 %.

Označování nebezpečných látek v dopravě

V silniční a železniční přepravě nebezpečných látek se používají oranžové výstražné tabulky, které mají 2 pole - horní a dolní. V horním poli je 2 nebo 3 místné číslo, které se nazývá kód nebezpečnosti (rizikovosti) neboli Kemlerův kód. Dolní čtyřmístné číslo je tzv. identifikační kód - UN kód. Podle něj se pozná o jakou látku jde.

Havárie jaderných zařízení

Charakteristika a biologické účinky ionizujícího záření

Jako radioaktivní látky označujeme látky, které obsahují nestabilní izotopy prvků. Jádra těchto prvků se přeměňují v jádra jiných izotopů a přitom emitují (vysílají) ionizující záření, především ve formě fotonů (záření gama), částic beta, částic alfa, případně neutronů. Často, avšak méně správně, bývá toto záření označováno jako radioaktivní záření.

Při vnějším (zevním) ozáření je nejnebezpečnější záření gama. Při ozáření z povrchové kontaminace záření beta a při vnitřní kontaminaci záření alfa. K vnitřní kontaminaci může dojít především inhalací (vdechováním) nebo ingescí (požitím) radioaktivních látek.

Zdravotní poškození vznikající následkem ozáření lze rozdělit podle tří hledisek:

1. Na následky somatické (projevují se přímo u ozářeného jedince) a následky genetické (projevují se až v dalších generacích).
2. Na následky časný (projevují se v průběhu dnů, týdnů, resp. měsíců) a následky pozdní (projevují se až po letech).
3. Na následky:
 - a) deterministické (zákonité, nenahodilé) projevující se vždy, ale až při překročení určité prahové dávky. Prahová dávka celotělového ozáření pro akutní postradiační syndrom (tzv. nemoc z ozáření) má hodnotu cca 1 Sv. Pokud tato hodnota není překročena, je vyloučeno, aby ozářená osoba onemocněla nemocí z ozáření,
 - b) stochastické (nahodilé), které nemají žádnou prahovou dávku a mají pravděpodobnostní charakter. Stochastická poškození se projeví jen u části osob z významného statistického souboru, tj. mají pro jednotlivce pouze určitý koeficient pravděpodobnosti. U stochastických účinků nelze u žádného jednotlivce nikdy exaktně rozhodnout, zda k onemocnění konkrétní osoby došlo či nedošlo v důsledku ozáření, lze hovořit jen o určité míře pravděpodobnosti.

Při hodnocení stochastických účinků se vychází z následujících koeficientů rizika.

Koeficient rizika radiačně indukované fatální (smrtelné) rakoviny se v současné době odhaduje na $50 \cdot 10^{-6} \text{ mSv}^{-1}$, tj. při ozáření miliónu osob, každé dávkou 1 mSv, zemře v důsledku ozáření zhruba 50 osob na rakovinu. Rakovina nevzniká bezprostředně, ale až po několikaletém období latence (např. u plicních nádorů po 10 až 40 letech). V každé generaci osob na území ČR (10 milionů osob) se vyskytuje asi 100 tisíc radiačně indukovaných případů fatální rakoviny způsobené ozářením ze všech přírodních i umělých zdrojů. Celkový výskyt rakoviny veškerého původu je asi dvacetkrát vyšší, činí asi 2 milióny osob, tj. každý pátý člověk umírá na rakovinu nejrůznějšího původu. Někteří autoři udávají tento počet ještě vyšší.

Koeficient rizika nefatální (neusmrcující) rakoviny je odhadnut na cca $10 \cdot 10^{-6} \text{ mSv}^{-1}$, koeficient rizika genetických následků pro první dvě generace se odhaduje na cca $13 \cdot 10^{-6} \text{ mSv}^{-1}$.

Porovnání dávek či předpokládaných dávek spjatých s určitými činnostmi ukazuje např., že následky černobylské havárie na obyvatelstvo ČR nebo celoživotní následky normálního provozu jaderné elektrárny v ČR jsou co do zdravotních poškození způsobených ozářením zhruba srovnatelné s následky každoročně způsobovanými rentgenovými, radioterapeutickými a obdobnými lékařskými diagnostickými výkony či s následky způsobenými ozářením z běžného přírodního pozadí za několik měsíců života člověka.

Radiačních nehody a havárie, rozdělení, charakteristiky, radiologická zbraň

Únik radioaktivních látek nebo ionizujícího záření do životního prostředí, který nevede k ohrožení obyvatelstva, nazýváme radiační nehoda. Pokud by únik radioaktivních látek byl tak velký, že by se jeho následky mohly dotýkat zdraví obyvatelstva v okolí místa úniku, hovoříme o radiační havárii. Při radiační havárii se provádějí mimořádná opatření na ochranu zdraví obyvatelstva.

K nejvýznamnějším radiačním nehodám patří radiační události v místech, kde se vyskytují zdroje ionizujícího záření (radioaktivní zářiče). Příkladem mohou být pracoviště, kde se radionuklidy používají k výzkumné a laboratorní činnosti, k ozařování (defektoskopická pracoviště průmyslových podniků, radioterapeutická pracoviště nemocnic apod.). Potenciální nebezpečí vniká i při dopravě zářičů, např. při vzniku dopravní nehody. Tyto nehody jsou likvidovány silami vlastníků zářiče (držitelů povolení k nakládání se zdroji ionizujícího záření vydaného Státním úřadem pro jadernou bezpečnost /SÚJB/), silami Hasičského záchranného sboru ČR a silami určených složek SÚJB). V případě, že by rozsah události byl větší, tj. jednalo by se nikoliv jen o radiační nehodu, nýbrž o radiační havárii, pak opatření k ochraně obyvatelstva na místě organizuje velitel zásahu, v případě rozsáhlejších a deletrvajících opatření tato zavádějí a koordinují orgány krizového řízení.

Pro obyvatelstvo žijící v tzv. zónách havarijního plánování v okolí jaderných elektráren je důležitá znalost činnosti a způsobů ochrany v případě radiační havárie.

Jaderný reaktor, ochranné bariéry, radioaktivní únik; možnosti vzniku radiační havárie v jaderné elektrárně

Nejvýznamnějšími zdroji elektrické energie v České republice jsou tepelné elektrárny spalující uhlí, jaderná elektrárna v Dukovanech na jižní Moravě a jaderná elektrárna v Temelíně v jižních Čechách.

Princip fungování jaderné elektrárny.

Jádra některých atomů se mohou po srážce s volnými neutrony rozpadnout na dvě nebo více částí. Tento proces nazýváme štěpná reakce.

Jedním z radionuklidů, který se dá poměrně snadno štěpit, je uran 235. V jaderném reaktoru se proto zpravidla používá jako jaderné palivo uran 238 obohacený uranem 235. Toto palivo se používá i v reaktorech typu VVER, které jsou provozovány v ČR. Tablety obohaceného uranu, palivové články, se umísťují v palivových proutcích, jejichž sestava tvoří palivovou kazetu.

Při štěpné reakci probíhající v tzv. aktivní zóně reaktoru se jádro uranu 235 rozpadne zpravidla na dvě středně těžká jádra, tzv. štěpné produkty, Při tom se uvolní energie, která dosud vázala částice jádra (protony a neutrony). Při každém štěpení se uvolní 2 až 3 neutrony, které mohou

štěpit další jádro uranu. Pravděpodobnost, že nastane rozštěpení dalšího jádra, je tím větší, čím menší je rychlost neutronů. Proto jsou v reaktoru materiály, které slouží ke zpomalení rychlých neutronů, tzv. moderátory. Moderátorem v elektrárnách v ČR s reaktory typu VVER (vodo-vodní-energetický-reaktor, tj vodou chlazený a moderovaný) je voda.

Při štěpení uranu ^{235}U se štěpné produkty od sebe rozletí velkou rychlostí a zabrzdí se na velmi krátké dráze o okolní atomy. Kinetická energie štěpných produktů se tak mění na energii tepelnou a jaderné palivo se silně ohřívá. Teplota uvnitř palivového proutku dosahuje více než $1200\text{ }^{\circ}\text{C}$.

U reaktorů typu VVER je vznikající teplo odváděno chladicí vodou, která proudí kolem palivových proutků do parogenerátorů, tzv. primární okruh. V parogenerátorech se tvoří pára pro pohon turbogenerátoru. Nadbytečné teplo je pomocí kondenzátorů odváděno chladicím okruhem do chladicích věží, v tzv. sekundárním okruhu..

Aby štěpná reakce byla ovladatelná a nerozběhla se neřízeně, je nutno regulovat počet neutronů v reaktoru. Používají se k tomu tzv. absorbátory, které pohlcují neutrony. Používá se kyselina boritá přidaná do chladicí vody a pohyblivé regulační tyče obsahující bór. Zvýšením jejich množství v aktivní zóně dochází ke snižování počtu štěpení, a tím ke snižování výkonu reaktoru.

Vzniklé štěpné produkty (zhruba 300 různých radionuklidů) jsou radioaktivní a mají poločasy rozpadu obvykle od zlomků sekund do desítek let. Další radioaktivní jádra vznikají záchytem neutronů. Ze štěpného paliva tak vznikají transurany a ve všech látkách a materiálech v dosahu neutronů stovky dalších radionuklidů.

Dlouhodobé provozování reaktoru a postupná výměna paliva vede k celkové stabilizaci jaderného inventáře reaktoru, tj. ke stabilizaci radionuklidového složení a aktivity jednotlivých radionuklidů v aktivní zóně reaktoru. Aktivita jednotlivých radionuklidů v aktivní zóně reaktoru v jaderné elektrárně Dukovany je za provozu řádově 10^{16} až 10^{19} Bq a celková aktivita jaderného inventáře zhruba 10^{21} Bq. Po odstavení reaktoru se aktivita snižuje a radionuklidové složení se mění v závislosti na různých poločasech přeměny jednotlivých radionuklidů.

Zajištění jaderné a radiační bezpečnosti jaderných elektráren

Umístování, projektování, výstavbě a bezpečnému provozu jaderných elektráren v ČR i jejich vyřazování z provozu je věnována velká pozornost. Základem bezpečného provozu jaderné elektrárny je projekt jejího bezpečného technického řešení a výstavby a soubor bezpečnostních požadavků na její provoz. Zajištění těchto bezpečnostních požadavků je soustavně a náročně kontrolováno orgány státního odborného dozoru (Státní úřad pro jadernou bezpečnost).

Na jadernou a radiační bezpečnost jaderných elektráren je kladen vysoký důraz i celosvětově. Snad žádný jiný obor lidské činnosti nemá tak přísně vymezená pravidla bezpečnosti jako oblast jaderné energetiky a oblast využívání radioaktivních materiálů. Většina států světa, a stejně tak i Česká republika, má ve svých právních předpisech a bezpečnostních návodech zakotvena doporučení a pravidla vydávaná Mezinárodní agenturou pro atomovou energii ve Vídni, a řídí se jimi. Tato doporučení jsou formulována na základě kvalifikovaných rozborů a doporučení skupin nejlepších světových odborníků.

Z jaderné elektrárny jsou za normálního provozu plánovaně vypouštěny některé radioaktivní látky, a to do ovzduší a povrchových vodotečí. Jejich množství je však limitováno a regulováno tak, aby nemohlo dojít k poškození zdraví lidí ani životního prostředí. Limity výpustí schvalují orgány státního dozoru.

Určitým problémem spjatým s provozem jaderných elektráren je skladování nebo přepracování vyhořelého jaderného paliva. Z negativních ekologických faktorů je možno citovat např. skutečnost, že v důsledku výpustí do povrchových vodotečí dochází k mírnému oteplování povrchových vod v části toku řeky pod elektrárnou, a tím i k negativnímu dopadu na zde žijící flóru a faunu.

Z hlediska technického řešení brání nekontrolovanému úniku radioaktivních látek z jaderné elektrárny systém pěti ochranných bariér. První bariéru tvoří keramický obal palivového článku.

Druhou tvoří obal palivového proutku ze speciální slitiny s vysokým bodem tání, třetí nádoba reaktoru, čtvrtou betonová šachta a betonové stínění kolem reaktoru (tzv. tlaková bariéra) a pátou je tzv. kontejnment, technické zařízení sloužící ke spolehlivému udržení radioaktivních látek v reaktorové budově při jejich úniku z reaktoru.

Únik radioaktivních látek z jaderné elektrárny je možný např. při poruše primárního okruhu, tj. při ztrátě chladiva aktivní zóny. V reaktoru (i v počátečním období po jeho odstavení) vzniká z radioaktivních přeměn teplo (tzv. zbytkové), které je tak velké, že při ztrátě chladicího média může dojít k porušení hermetičnosti paliva, popřípadě i k tavení aktivní zóny. Radionuklidy pak uniknou do hermetické obálky reaktoru. Avšak teprve netěsností nebo porušením poslední ochranné bariéry může dojít k nekontrolovanému úniku do okolí.

I když jsou větší poruchy hermetičnosti paliva a primárního okruhu vysoce nepravděpodobné, pokud přece jen nastanou, je jejich výsledkem především vážné zamoření vnitřních prostor jaderné elektrárny.

Šíření radionuklidů, které by unikly z elektrárny, je závislé na výšce jejich úniku, výšce jejich tepelného vznosu, sedimentační rychlosti radioaktivních částic a meteorologické situaci, zejména na podmínkách určujících vodorovné (vertikální a horizontální) proudění vzduchu. Šíření uniklých radionuklidů ovlivňují i další činitele, např. déšť, reliéf terénu, atd. Nejsnažší je šíření vzácných plynů, které vytvoří radioaktivní oblak unášený a rozptýlovaný vzdušnými proudy.

Během posledních desetiletí se podařilo uvést v život účinný mezinárodní dozor prostřednictvím MAAE (Mezinárodní agentury pro atomovou energii se sídlem ve Vídni), který nemá v jiných oborech rizikové lidské činnosti obdobu.

K rychlému a srozumitelnému předání zprávy o vzniku radiační havárie a stupni její závažnosti pro potřeby MAAE, okolních států a odborné veřejnosti zavedla MAAE sedmistupňovou mezinárodní stupnici hodnocení a posuzování radiačních událostí, která se označuje se zkratkou INES (International Nuclear Event Scale).

Nultý stupeň představuje jakoukoliv mimořádnou událost v jaderné elektrárně, při níž nejsou překročeny provozní limity a podmínky stanovené pro radiační bezpečnost. První až třetí stupeň představují radiační nehody, které prakticky neohrožují okolí a nevyžadují žádná zvláštní opatření na ochranu lidí mimo elektrárnu. Čtvrtý až pátý stupeň představují radiační havárie, při jejichž vzniku jsou zpravidla nezbytná i jistá opatření v okolí elektrárny a které mají vážný dopad na další provoz elektrárny. Šestý a sedmý stupeň přísluší těm radiačním haváriím, při nichž je zcela nezbytné organizovat opatření k ochraně obyvatelstva v okolí elektrárny; tyto havárie mají zpravidla i velmi těžký dopad na elektrárnu.

V žádné na světě provozované jaderné elektrárně nemůže dojít k jadernému výbuchu. Při havárii v jaderné elektrárně nikdy nemohou vzniknout rozsáhlé tepelné, světelné a tlakové účinky s dopadem na okolí elektrárny, které by se podobaly výbuchu jaderné zbraně. Při radiační havárii může dojít pouze k nedostatečně kontrolovanému nebo nekontrolovanému úniku radioaktivních látek do ovzduší nebo do povodí řek spojených s provozem elektrárny.

Projekt a technické řešení jaderných elektráren v ČR, dodržování stanovených podmínek provozu a odborná, zdravotní i psychická způsobilost personálu elektrárny možnost vzniku radiační havárie v podstatě vylučují. Proto je vznik radiační havárie v jaderné elektrárně v ČR velmi málo pravděpodobný.

V roce 1986 došlo v jaderné elektrárně v Černobylu (Ukrajina) k největší radiační havárii v historii lidstva. Jaderné reaktory provozované v ČR (typ VVER) jsou jiné konstrukce než reaktory RBMK v černobylské elektrárně. Ve světě je provozováno asi 200 reaktorů pracujících na stejném principu jako mají reaktory v Dukovanech a Temelíně a ani u jednoho z nich nedošlo k radiační havárii. Také nelze předpokládat, že by při provozu jaderné elektrárny v Dukovanech či Temelíně personál mnohonásobně, vědomě a tak hrubě porušil předpisy pro bezpečný provoz elektrárny, jako se stalo v Černobylu. Proto je radiační havárie v českých jaderných elektrárnách mnohem méně pravděpodobná. Pokud by k radiační havárii přece jen došlo, měla by díky jinému technickému řešení

elektrárny podstatně jiný průběh, a v důsledku toho i daleko méně rozsáhlé a daleko méně závažné následky než havárie černobylská.

Přestože únik radioaktivních látek v množství, které by ohrozilo zdraví obyvatelstva, je z českých jaderných elektráren jen velmi málo pravděpodobný, je nutné připravit se i na situaci, že by k němu skutečně došlo. Každé nebezpečí, na něž jsme připraveni, je menší. Soustava bezpečnostních požadavků pro provoz jaderné elektrárny proto vyžaduje, aby pro jadernou elektrárnu a pro její okolí byly zpracovány havarijní plány. Tyto plány řeší, jak postupovat v případě, že by k radiační havárii došlo.

Opatření k ochraně zdraví lidí při radiační havárii v jaderné elektrárně

Žádná jaderná elektrárna nesmí být uvedena do provozu, dokud pro ni není zpracován **vnitřní** havarijní plán a zabezpečena jeho případná realizace.

Vedle havarijního plánu pro vlastní elektrárnu musí být zpracovány i plány na ochranu obyvatelstva, tzv. vnější havarijní plány. Tyto plány se zpracovávají pro okolí jaderné elektrárny, ležící v zóně havarijního plánování.

Všichni občané žijící v zónách havarijního plánování kolem jaderných elektráren pravidelně dostávají instruktážní „Příručku pro ochranu obyvatel v případě radiační havárie“.

V případě jaderné elektrárny v Dukovanech sahá zóna havarijního plánování do vzdálenosti 20 km kolem elektrárny. Pro jadernou elektrárnu Temelín je stanovena zóna o poloměru 13 km.

Vnější havarijní plány obsahují ve smyslu mezinárodních doporučení zejména následující opatření k ochraně zdraví obyvatelstva při radiační havárii: vyrozumění a varování, monitorování radiační situace, ukrytí, jódovou profylaxi, evakuaci, regulaci pohybu osob, dozimetrickou kontrolu a dekontaminaci, regulaci používání potravin, pitné vody a jejich zdrojů a zdravotní péči.

Jednotlivé druhy opatření k ochraně zdraví obyvatelstva mají různý význam v různé době po havárii. Proto se některá z nich plánují či uvažují v únikové, resp. předúnikové fázi radiační havárie, jiná ve fázi poúnikové (představuje ji období od několika dnů až po několik týdnů po vzniku radiační havárie).

Nejdůležitějšími opatřeními na ochranu zdraví lidí v únikové, resp. předúnikové fázi radiační havárie jsou: varování obyvatelstva, ukrytí obyvatelstva v budovách, jódová profylaxe a evakuace osob.

V jaderné elektrárně, v jejím okolí i po celém území ČR se soustavně provádí a vyhodnocuje měření radioaktivity. Provádí se takzvané monitorování radiační situace. V případě radiační havárie umožňuje monitorování účelně rozhodovat o potřebě provádět opatření na ochranu zdraví lidí a životního prostředí.

Varování obyvatelstva.

Obyvatelstvo je v případě radiační havárie upozorněno na vznik havarijního stavu v jaderné elektrárně sirénami pomocí signálu „Všeobecná výstraha“. Tento signál vyžaduje od osob nacházejících se v zóně havarijního plánování okamžité ukrytí v budovách a zapnutí televizních a rozhlasových přijímačů. Prostřednictvím televizního a rozhlasového vysílání občané obdrží informace o vzniku havarijního stavu na jaderné elektrárně a pokyny pro provedení ochranných opatření, tj. pro ukrytí, jódovou profylaxi, evakuaci a další činnost.

Ukrytí.

Ukrytí obyvatelstva v budovách podstatně snižuje přímé ozáření osob ionizujícím (radioaktivním) zářením a možnost vdechování radioaktivních látek. Ukrytí obyvatelstva se plánuje a při radiační havárii provádí v celé zóně havarijního plánování ihned po varování sirénami. Při ochraně obyvatelstva ukrytím má největší význam ukrytí ve vlastních bytech a různých společenských budovách. Obyvatelé musí zůstat ukryti po dobu, která je jim oznámena ve sdělovacích prostředcích.

Jódová profylaxe.

Mezi radioaktivní prvky, které by mohly uniknout z jaderné elektrárny při radiační havárii patří i radioaktivní izotopy jódu. Vdechovaný jód se usazuje ve štítné žláze osob. Usazování radioaktivního jódu lze zabránit tím, že štítnou žlázu nasatíme normálním, neradioaktivním jódem. Proto má každý občan, žijící v zóně havarijního plánování, k dispozici tablety jodidu draselného, které musí po varování o vzniku radiační havárie požit v množství uvedeném v televizní a rozhlasové relaci.

Evakuace.

Evakuací rozumíme neprodlené rychlé přemístění osob z ohrožené oblasti do míst ležících mimo zónu havarijního plánování. Evakuace při radiační havárii se plánuje jen z obcí, v nichž by ukrytí a jódová profylaxe nemusely být dostatečně účinným opatřením na ochranu zdraví. Evakuace se plánuje z obcí nacházejících se ve vzdálenosti do 10 km od elektrárny. Při radiační havárii se provádí z území do 5 až 10 km od elektrárny. Pokyny pro ukrytí, jódovou profylaxi a evakuaci jsou podrobně uvedeny v „Příručce pro ochranu obyvatel v případě radiační havárie“. V období poúnikové fáze havárie se na základě výsledků monitorování radiační situace evakuování buď vracejí do svých obcí, anebo se podrobují přesídlení.

Přesídlení obyvatelstva

Je dlouhodobé opatření, které se předem neplánuje a nepřipravuje. Jeho smyslem je zabránit pobytu obyvatelstva v nepřijatelně zamořených oblastech. Podle potřeby může dojít i k přesídlení obyvatelstva, které nebylo v časně fázi havárie evakuováno.

Regulace pohybu osob.

Úkolem regulace pohybu osob na ohroženém území je zabránit vstupu osob do ohroženého prostoru, zajistit průjezdnost komunikací pro monitorovací skupiny, pro evakuaci obyvatelstva a přesuny sil a prostředků provádějících záchranné a likvidační práce, snížit ozáření a radioaktivní kontaminaci osob, zabezpečit ochranu majetku a celkově racionálně usměrnit dopravu a přepravu osob v ohrožené oblasti. Regulace je organizována jednotkami Policie ČR, které jsou později doplněny i vojenskými jednotkami.

Na výjezdech ze zóny havarijního plánování se plánují, zajišťují a případně realizují regulační místa, kde by se mj. prováděla dozimetrická kontrola osob, vozidel a materiálů vyvážených ze zóny havarijního plánování. V blízkosti regulačních míst se zřizují místa pro provádění dekontaminace. Jde zpravidla o veřejné či podnikové umývárny nebo sprchárny a o místa speciální čistoty budovaná polním způsobem vojenskými záchrannými útvary.

Regulace používání potravin, vody a krmiv

Spočívá v zákazu spotřeby všech potravin a krmiv na ohroženém území s výjimkou vhodně skladovaných a chráněných proti radioaktivní kontaminaci. Zajišťuje se náhradní zásobování. Zákaz požívání vody a jejího používání k potravinářským účelům a k napájení hospodářských zvířat je vydáván pro neupravenou vodu odebranou z nechráněných vodních zdrojů a pro dešťovou vodu.

Podle charakteru vzniklé radiační situace se organizují, zavádějí a odvolávají další odpovídající zemědělská, vodohospodářská, veterinární a zásobovací opatření. Relativní význam těchto opatření stoupá s dobou uplynulou od havárie, tj. tato opatření se zvažují zejména v poúnikové fázi radiační havárie.

Zdravotní péče

Při radiační havárii spočívá v komplexu léčebně preventivních, hygienických a protiepidemických opatření. K jejímu zajištění se zpracovávají územní traumatologické plány.

Na plánování a provádění opatření k ochraně obyvatelstva se podílejí orgány státní správy a samosprávy měst a obcí, složky integrovaného záchranného systému (zejména hasičského záchranného sboru) a další orgány a organizace.

Důležitým faktorem k zajištění ochrany lidí při radiační havárii je havarijní připravenost. Opatření k ochraně obyvatelstva uvedená v havarijních plánech musí být zabezpečena povoláními

a odborně zdatnými osobami, materiálem a technikou. Postupy při řešení havarijních situací je nutno pravidelně nacvičovat, procvičovat a prověřovat.

Nejvýznamnějšími orgány podílejícími se na zpracování vnějšího havarijního plánu a na zajištění havarijní připravenosti jsou:

Státní úřad pro jadernou bezpečnost (SÚJB), na jehož bázi je mj. vytvořeno Koordinační krizové centrum pro radiační havárie a Ústředí radiační monitorovací sítě ČR (ÚRMS ČR).

Provozovatel jaderné elektrárny.

Ústřední krizový štáb a krizové štáby ministerstev.

Hejtmani, krajské úřady a krajská ředitelství hasičských záchranných sborů.

Starostové a obecní úřady.

Složky integrovaného záchranného systému (zejména hasičský záchranný sbor ČR, zdravotnická záchranná služba a Policie ČR; dále pak vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, ostatních ozbrojených, bezpečnostních a záchranných sborů, orgány ochrany veřejného zdraví, odborná zdravotnická zařízení, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zařízení civilní ochrany a podle možností a potřeb i neziskové organizace a sdružení občanů).

Teroristické akce

Objasnění pojmu „terorismus“

Pravděpodobný původ slova teror je z latiny a je odvozeno od slova terreo = strašiti, naháněti strach, děsiti, vylekati. Slovo teror - terorismus bylo v anglické literatuře použito již v roce 1528. Anglické terror je česky teror a lze je nahradit slovem záškodnictví. Za francouzské revoluce 1789 dostalo slovo terorismus jasný politický význam.

V zásadě rozeznáváme terorismus domácí a mezinárodní. Domácí terorismus zahrnuje skupiny nebo jednotlivce jejichž činnost směřuje na základní prvky vlády nebo obyvatelstvo bez cizího záměru. Mezinárodní terorismus zahrnuje skupiny nebo jednotlivce jejichž činnost je založena na působení na cizím území nebo je směřována na občany žijící v zahraničí.

Terorismus má vždy mnoho příčin a motivací. Obecně je teror vždy způsob primárně ideologické manipulace a sekundárně obchodních spekulací s organizovanou skupinou lidí, s cílem radikální změny, ovládnutí nebo zničení určitého společenského systému. Terorismus je použití síly nebo násilí proti osobám nebo majetku pro účely zastrasování, donucování nebo výkupného. Teroristé často užívají výhružky a vytvářejí obavu mezi veřejností, pokoušejí se přesvědčit občany, že jejich vláda je bezmocná vůči terorismu, a tím dostat okamžitou publicitu.

Definice:

- Evropská definice Trevi: Terorismus je použití násilí nebo vyhrožování použitím násilí soudržnou skupinou násilnických osob (ne vojáků) za účelem dosažení politických zisků. (1977)
- Stručná mezinárodní definice: Terorismus je ekvivalentem válečných zločinů v období míru.
- Německý spolkový úřad 1985: Terorismus je průběžný proces boje za politické cíle, jichž se dosahuje metodou násilných útoků na životy a majetek třetích osob, zvláště pak krutými zločiny (vražda, zabití, vydírání, únos, žhářství, pumové atentáty) nebo jinými násilnými akty, které slouží k přípravě podobných zločinů.
- Odborně vědecký - akademický názor: Terorismus je metoda vzbuzování strachu prostřednictvím opakovaných násilných aktů, vykonávaných tajnými nebo polotajnými jednotlivci, skupinami či státními orgány z kriminálních nebo politických důvodů, přičemž na rozdíl od atentátů nejsou přímé oběti násilí pravým terčem teroru. Okamžité lidské oběti násilných aktů jsou obvykle buď vybrány náhodně z cílové veřejnosti, nebo záměrně a slouží k předání zprávy. Komunikační procesy mezi

teroristy, obětí a hlavním terčem, založené na násilí a šíření strachu, jsou využívány k manipulaci hlavního terče (veřejnosti) tím, že se z nich stávají terče teroru, požadavků nebo upoutání pozornosti, v závislosti na tom, zda jde o zastrašování, násilné donucování nebo šíření propagandy.

- Definice terorismu EU (evropský zatykač): Za teroristické se považují úmyslné činy páchané jednotlivci nebo skupinami proti jedné nebo více zemím, nebo jejich institucím, nebo jejich obyvatelům, s cílem je ohrozit, vážně poškodit, nebo dokonce zničit jejich politické, ekonomické nebo sociální struktury.

Terorismus je dnes celosvětový problém. Růst z něho vyplývajících rizik nutí instituce, organizace a státy spojovat síly a spolupracovat v boji proti tomuto zlu. Globální spolupráce v boji proti terorismu je dnes životní nutností. To platí i pro Českou republiku.

Teroristické útoky na počátku 21. století ukazují, že teroristé již nepůsobí lokálně, nýbrž globálně a koordinovaně. Terorismu ve spojení s extrémistickými ideologiemi, v kombinaci se šířením jaderných, radiologických, chemických a biologických látek vytváří hrozbu strategického významu. Teroristé používají asymetrickou strategii, tzn. vyhýbají se přímému střetu, útočí na území protivníků, které si sami definovali. Za objekt svého útoku si vybírají především civilní cíle.

Cílem teroristů je upozornit na sebe, zastrašit a uškodit tak, aby to otráslo veřejným míněním v postižené zemi. Proto se zaměřují na místa, kde mohou zasáhnout co nejvíce osob (hustě zalidněná velká města, turistická centra) nebo způsobit co největší škody a to nejen materiální, ale i kulturní, historické apod.

V současné době dochází k posunu od klasického terorismu k novým formám, jejichž nebezpečnost je řádově vyšší. Je to dáno možnostmi zneužití kvalitativně nových prostředků a zbraní, včetně zbraní hromadného ničení. V této souvislosti se hovoří o tzv. superterorismu.

Zneužití zbraní hromadného ničení při teroristických útocích má reálný základ. Je podporován rostoucí dostupností know-how, technologií, materiálů dvojího užití (pro civilní i bojové účely) a mobilitou vědců zejména z oblastí bývalého Sovětského svazu (např. účast 2 ruských vědců na přípravě útoku sarinem na tokijské metro sektou Óm šinrikjó). Toto tvrzení podporuje vyjádření expertů, kteří kalkulují, že pro operace velkého rozsahu proti civilnímu obyvatelstvu mohou náklady na ztráty činit 2000 dolarů na km² při použití konvenčních zbraní, 800 dolarů při použití jaderných zbraní, 600 dolarů při použití chemických zbraní (nervově paralytických látek) a 1 dolar při použití biologických prostředků.

Hlavní orgány České republiky, odpovědné za boj proti terorismu:

Policie ČR:

Odbory obecné kriminality: Zabývají se zejména problematikou výbuchů, činností extremistických skupin a jejich možným napojením na teroristické organizace.

Ochranná služba: Zajišťuje ochranu osob, diplomatických objektů, objektů zvláštního významu, provádí hygienicko-toxikologickou ochranu, zabezpečuje ve spolupráci s dalšími součástmi Policie ČR pyrotechnickou a technickou ochranu.

Útvar rychlého nasazení: Má za úkol provádění služebních zákroků proti teroristům, únoscům osob, dopravních prostředků, nebezpečným pachatelům organizované trestné činnosti a pachatelům zvláště nebezpečných úmyslných trestných činů, zejména při jejich zadržení.

Odbor mezinárodní policejní spolupráce Policejního prezidia ČR - Interpol Praha: Zprostředkovává a koordinuje vyřizování požadavků Policie ČR na operativní spolupráci a výměnu informací se zahraničními organizacemi Interpolu. Zajišťuje součinnost Policie ČR s Europolem.

Zpravodajské služby: Bezpečnostní informační služba (BIS) a vojenská zpravodajská služba: Provádí zajišťování informací o hrozbě teroristických akcí proti zájmům a představitelům ČR a významným zahraničním návštěvám; zabezpečování informací nutných k ochraně zájmů ČR a partnerských zemí před případnými pokračujícími teroristickými útoky a aktivitami. Zabezpečuje

informace k problematice proliferace zbraní hromadného ničení a jejich nosičů zastupuje ČR ve Zvláštním výboru NATO.

Mezi tyto složky se počítají také krajské úřady a Hasičský záchranný sbor ČR jako složky koordinace záchranných a likvidačních prací.

Ochrana obyvatelstva v případě teroristických útoků a jiných násilných aktů či jejich hrozeb

Teroristické útoky jsou nejčastěji doprovázeny použitím výbušnin. Mohou být doprovázeny i použitím jaderných, radiologických, chemických a biologických zbraní, látek a prostředků. Od toho se odvíjí opatření k ochraně obyvatelstva, které se nachází v místě útoku nebo jeho okolí.

a) použití výbušnin

Základní opatření jsou následující:

- varování a informování obyvatelstva a vyrozumění odpovědných orgánů
- zamezení případného šíření ohně,
- uzavření prostoru útoku,
- včasné vyvedení osob z ohrožených míst z důvodu požáru nebo nebezpečí zřícení zbytků poškozeného objektu (může hrozit i únik plynu, zasažení elektrickým proudem atd.)
- poskytnutí lékařské pomoci
- zabezpečení nouzového přežití osobám bez přístřeší (např. při výbuch v hotelu, domě atd.),
- odstraňování následků s důrazem na zamezení druhotných účinků
- zamezení vstupu osobám, které neprovádí záchranné a likvidační práce (problematické, v případě, že půjde o rodinné příslušníky postižených osob)

b) použití jaderné nebo radiologické zbraně, prostředku či materiálu

V poslední době se ve světě objevují hrozby teroristů použít tzv. radiologickou zbraň. Radioaktivní látky mohou být rozptýleny explozí pomocí výbušnin a munice, pomocí rozprašovačů, sprejů a jiných disperzních zařízení nebo cílenou činností, např. kontaminací vodních zdrojů, útokem na jaderná zařízení (jaderné reaktory, sklady a mezisklady jaderného materiálu, kontejnery jaderného paliva při přepravě apod.). Zařízení umožňující rozptyl radioaktivních látek se nazývá radiologická zbraň. Takové zbraně mohou být jak miniaturní, tak i zařízením o velikosti nákladního automobilu. Jako radioaktivní komponentu je možno použít jaderné materiály (vyhořelé jaderné palivo, zvláštní štěpné materiály, např. plutonium apod.) nebo zdroje ionizujícího záření či zařízení z nich vyrobená a používaná v průmyslu, zdravotnictví, vědě a výzkumu nebo pro vojenské účely.

Nejjednodušší metodou rozptýlení radioaktivních látek je využití řízenou explozi výbušniny, ke které byl přidán zdroj ionizujícího záření či jiný jaderný materiál. Exploze může radioaktivním materiálem kontaminovat relativně malé území nebo může být použita ke kontaminaci vodního zdroje. „Amatérsky“ vyrobené zařízení, které explozí rozptýluje radioaktivní látky do okolí, je označováno jako „dirty bomb“ - „špinavá bomba“.

Odhlédneme-li od možnosti válečného použití jaderných zbraní, včetně útoků na jaderné elektrárny, pravděpodobnost teroristických útoků s reálnou radiologickou hrozbou je malá. Útok „špinavou bombou“ není ve srovnání s klasickými bombovými teroristickými útoky o mnoho efektivnější (dokonce může být méně efektivní než vhodně volené útoky s chemickými či biologickými látkami). Teroristický útok s radiologickou hrozbou má však výrazný psychologický dopad na širokou veřejnost. Jde o použití faktoru, kterého se člověk podvědomě bojí, není vidět, cítit, jeho účinek je dlouhodobý a neprojevuje se okamžitě. Z těchto důvodů nelze hrozbu tohoto typu teroristických útoků podceňovat - může být využita zejména k psychologickému vydírání, snižování kreditu dané země, a to i tehdy, kdy skutečné dopady by nebyly vyšší než v případě jiného typu útoku.

Bezprostřední ohrožení zdraví a života osob v blízkosti místa exploze radiologické zbraně závisí především na účincích vlastního výbuchu a až následně na ozáření a kontaminaci osob radioaktivními látkami. Z hlediska radiační ochrany je důležitá kritická cesta ozáření. Pro období, kdy jsou radioaktivní látky rozptýleny v ovzduší a dochází k jejich unášení větrem a vypadávání na terén je nejzávažnější vnitřní a vnější kontaminace. Po vypadnutí radioaktivních látek na terén je nejzávažnější vnější ozáření a druhotná je vnitřní a povrchová kontaminace. Závažnost kontaminace radioaktivními látkami závisí na chemické formě, velikosti částic, aktivitě a druhu radionuklidů a emitovaného záření. Lze předpokládat, že v případě radiologického útoku by se nejednalo pouze o jeden druh záření, ale o kombinaci různých druhů záření. Zdravotní poškození by se projevovала především jako stochastická, tj. zvýšeným počtem pravděpodobných výskytů rakoviny po uplynutí několika let.

Základní opatření k ochraně obyvatelstva jsou následující:

- varování a informování obyvatelstva a vyrozumění odpovědných orgánů
- poskytování tísňových informací s důrazem na způsoby improvizované ochrany a ukrytí
- evakuace obyvatelstva (při dlouhodobém zamoření) nebo ukrytí v nejbližších budovách
- zabezpečení nouzového přežití evakuovaných
- dekontaminace osob, objektů, dopravních prostředků, terénu
- monitorování situace
- regulace pohybu osob a dopravních prostředků
- zdravotnická pomoc
- opatření k ochraně hospodářských zvířat
- regulace distribuce a používání potravin, krmiv a vody, opatření při úmrtí osob v zamořeném území
- zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti

c) použití chemické zbraně, prostředku či materiálu

Chemický terorismus používá jako možný nástroj násilí chemické jedovaté látky, ať již bojové otravné látky nebo jiné chemické škodliviny. K dispozici je asi 100 různých druhů otravných látek a lze zneužít asi 1000 druhů chemických látek běžně užívaných v průmyslu. U teroristického použití chemických látek je možno uvažovat o přímém použití toxických látek nebo o teroristickém útoku na objekt, kde se jedovatá látka vyskytuje. Při cíleném použití toxických látek lze uvažovat o mnoha způsobech aplikace: může jít o zamoření potravin, nápojů, vodních zdrojů, vodního řádu, větrání apod. Pokud je terorista technicky vybaven může použít i generátory aerosolů či dýmů. U těkavých látek stačí jejich rozlití v lokalitě kde se nachází např. větší počet osob (použití sarinu v tokijském metru 20. března 1995). Hromadné intoxikace mohou vzniknout i při havárii spojené s únikem nebezpečných škodlivin a to v objektech kde se vyskytují (chemické provozy, sklady) nebo při transportu.

Základní opatření k ochraně obyvatelstva jsou následující:

- varování a informování obyvatelstva a vyrozumění odpovědných orgánů
- poskytování tísňových informací s důrazem na urychlené použití prostředků improvizované ochrany a ukrytí v nejbližších budovách
- při dlouhodobém zamoření evakuace obyvatelstva
- zabezpečení nouzového přežití evakuovaných
- dekontaminace osob, objektů, dopravních prostředků, terénu
- monitorování situace
- regulace pohybu osob a dopravních prostředků
- zdravotnická pomoc

- regulace distribuce a používání potravin, krmiv a vody, opatření při úmrtí osob v zamořeném území
- zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti

d) použití biologické zbraně, prostředku či materiálu

Biologický terorismus může používat biologické zbraně, prostředky a materiály, které mohou obsahovat nebezpečné bakterie, viry či jedovaté produkty organismů - toxiny.

Při cíleném použití biologických látek či toxinů lze uvažovat o způsobech aplikace obdobných jako u chemických prostředků: může jít rovněž o zamoření potravin a to jak ve výrobě tak při skladování, nápojů, vodních zdrojů, vodního řádu, úpraven vody, větracích šachet apod. Pokud je terorista technicky vybaven může použít i generátory aerosolů či dýmů s biologickými prostředky či materiály.

Základní opatření k ochraně obyvatelstva jsou následující:

varování a informování obyvatelstva a vyrozumění odpovědných orgánů

při zamoření biologickými látkami s použitím aerosolů nebo dýmů je nutné dodržovat zásady pro zabránění proniknutím nákazy do organismu:

poskytování tísňových informací s důrazem na urychlené použití prostředků improvizované ochrany a ukrytí v nejbližších budovách

při dlouhodobém zamoření evakuace obyvatelstva

zabezpečení nouzového přežití evakuovaných

dekontaminace osob, objektů, dopravních prostředků, terénu

monitorování situace

dodržovat pokyny pracovníků zdravotní a hygienické služby, při známkách onemocnění ihned vyhledat zdravotnickou pomoc a hlásit výskyt onemocnění u dalších osob.

přeprava a izolace zasažených osob do hospitalizační izolační jednotky

vyhlášení karantény (zvýšený zdravotnický a hygienický dozor, uzavření území, asanační opatření, řízené vstupy a výstupy do a z oblasti karantény- regulace pohybu osob)

Profylaxe (konkrétní ochrana před určitou nemocí), podávání antibiotik, léků a další zdravotnická pomoc

Desinfekce (odstraňování a ničení choroboplodných zárodků), desinsekce (odhmyzování) a deratizace (hubení hlodavců), dodržování pravidel hygieny

Zajištění nouzového přežití obyvatelstva v oblasti karantény

regulace distribuce a používání potravin, krmiv a vody, opatření při úmrtí osob v zamořeném

dodržování hygienických opatření k zamezení šíření infekčních nemocí v případě použití těchto prostředků

nepoužívat vodu z neznámých a nezajištěných zdrojů, v nouzových situacích připravit vodu převařením nebo pomocí desinfekčních prostředků.

nejíst pevnými obaly nechráněné nebo neprověřené potraviny.

nedotýkat se podezřelých předmětů a hlásit všechny podezřelé skutečnosti.

Zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti

Obdržení podezřelé zásilky, nález podezřelých předmětů

Základní opatření k ochraně obyvatelstva jsou následující:

Podezřelou zásilku neotvírat a netřepat s ní, s předmětem nemanipulovat

Opustit místnost kde byla zásilka nalezena, umýt si ruce vodou a mýdlem. Opustit prostor s podezřelým předmětem

Ohlásit nálezy na tísňovou linku 112, nebo 158 (Policie) nebo 150 (Hasiči)

Před zavoláním zvážit seriózně skutečnosti, které vedly k názoru, že se jedná o podezřelou zásilku či předmět (např. neočekávaná zásilka od neznámého odesílatele s podivným rukopisem či s výhrůžným textem, zapáchající zásilka nebo předmět, trčí z nich drátky ozývá se tikání nebo se z ní sype hmota ve formě prášku)

Anonymní oznámení uložení bomby

Anonymní oznámení o uložení bomby, třaskaviny nebo nebezpečné látky je většinou směřováno tam, kde se nachází mnoho lidí. Je to z důvodu vyvolání strachu a v řadě případů jde pouze o výhrůžku, bez toho, aby v daném místě byla bomba uložena a připravena k odpálení. Typickým příkladem jsou oznámení o uložení bomby ve školách.

Základní opatření k ochraně obyvatelstva jsou následující:

Událost okamžitě ohlásit na tísňovou linku 112, 158 nebo 150

Opustit budovu, kde hrozí výbuch nebo místo v blízkosti ohrožené budovy

Při nedostatku času se chránit s využitím nábytku v místnosti nejlépe stolu

Válečný stav

Za válečného stavu bude obyvatelstvo ohroženo zejména:

- v prostorech intenzivních bojových střetů,
- při masových leteckých a raketových úderech
- v prostorech diverzní činnosti
- při použití zbraní hromadného ničení

Opatření k ochraně obyvatelstva

Základní opatření k ochraně obyvatelstva jsou plněna jako úkoly civilní ochrany (civilní obrany) v souladu s Dodatkovým protokolem k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I).

Těmito úkoly jsou:

- Hlásné služby (varování a informování obyvatelstva, vyrozumění orgánů krizového řízení a složek IZS)
- Evakuace.
- Organizování a poskytování úkrytů (improvizované a stálé úkryty).
- Zatemňování (omezení cílených zásahů a úderů)
- Záchrané práce.
- Zdravotnické služby včetně první pomoci a také náboženská pomoc.
- Boj s požáry.
- Zjišťování a označování nebezpečných oblastí.
- Dekontaminace a podobná ochranná opatření.
- Poskytování nouzového ubytování a zásobování.
- Okamžitá pomoc při obnově a udržování pořádku v postižených oblastech.
- Okamžitá oprava nezbytných veřejných zařízení.
- Bezodkladné pohřební služby.
- Pomoc při ochraně předmětů nezbytných k přežití (nouzové přežití).
- Doplňující činnost nezbytná ke splnění výše uvedených úkolů, včetně plánování a organizování, ale neomezující se pouze na tuto činnost.

Kapitola 10

Ochrana obyvatelstva v havarijních plánech

Havarijní plány

Havarijní plány krajů (HP krajů) a vnější havarijní plány (VHP) jsou samostatné přílohy krizového plánu kraje (§ 15 odst. 3 písm. d, Nařízení vlády č. 462/2000 Sb.). Tuto přílohovou část krizového plánu tvoří dokumenty nezbytné ke zvládnutí krizové situace.

Protože existuje velký počet různých typů plánů je v tabulce uveden přehled všech plánů konkrétních činností (PKČ), které se zpracovávají za účelem konkrétních činností pro provádění záchranných a likvidačních prací na území kraje.

Poznámka:

V prvním sloupci jsou uvedeny PKČ (14), které jsou součástí HP kraje (NVč. 429/2003 Sb., příl. 1), ve druhém PKČ (16) pro vnější havarijní plán jaderných zařízení nebo pracovišť IV. kategorie (NVč. 429/2003 Sb., příl. 2), ve třetím sloupci jsou PKČ (16) vnějšího havarijního plánu pro havárie způsobené vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky (Vyhláška MVč. 383/2000 Sb., příl. 2).

429/2003 Sb. • HP kraje	429/2003 Sb. • VHP JZ	383/2000 Sb. • VHP NCHL
<ul style="list-style-type: none">• Vyrozumění• Varování obyvatelstva• Traumatologický• Ukrytí obyvatelstva• Individuální ochrany obyvatel• Evakuace obyvatelstva• Nouzového přežití obyvatel.• Monitorování• Pohotovostní plán veterinárních opatření	<ul style="list-style-type: none">• Vyrozumění• Varování obyvatelstva• Traumatologický• Ukrytí obyvatelstva• Individuální ochrany osob• Evakuace osob• Záchranné a likvidační práce• Monitorování• Pohotovostní plán veterinárních opatření• Zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti	<ul style="list-style-type: none">• Vyrozumění• Varování obyvatelstva• Zdravotnické pomoci• Ukrytí obyvatelstva• Individuální ochrany osob• Evakuace osob• Zásahu složek IZS• Monitorování• Opatření k ochraně hospodářských zvířat• Zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti
<ul style="list-style-type: none">• Veřejného pořádku a bezpečnosti• Ochrany kulturních památek• Hygienických a protiepidemiických opatř.• Komunikace	<ul style="list-style-type: none">• Jodové profylaxe• Dekontaminace• Regulace pohybu osob a• Komunikace	<ul style="list-style-type: none">• Profylaxe antidoty• Dekontaminace• Regulace pohybu osob, regulace dopravy
<ul style="list-style-type: none">• Odstranění odpadů	<ul style="list-style-type: none">• Regulace distribuce a požívání potravin, krmiv, vody• Opatření při úmrtí osob v zamořené oblasti	<ul style="list-style-type: none">• Opatření k minimalizaci dopadů na kvalitu životního prostředí• Zamezení distribuce a požívání zasažených potravin a vody• Opatření při úmrtí osob v zamořené oblasti

Plány konkrétních činností (PKČ) na úseku ochrany obyvatelstva

PKČ se v jednotlivých typech (HP, VHP) neliší pouze počtem zpracovaných plánů, ale i svým obsahem a svými názvy.

Plán varování obyvatelstva

Varování je souhrn technických a organizačních opatření zabezpečujících včasné upozornění obyvatelstva na hrozící nebo nastalou MU, vyžadující realizaci opatření na ochranu obyvatelstva a majetku; zahrnuje varovný signál po jehož provedení je neprodleně informováno obyvatelstvo.

Odpovědnost za zpracování má HZS kraje.

HP kraje (NVč. 429/2003 Sb., příl. 1)

Přehled vyrozumívacích center a koncových prvků varování.

Způsob varování obyvatelstva o možném vzniku nebezpečí.

Varovný signál a jeho význam a náhradní způsob varování.

Způsob předání tísňových informací.

Způsob informování o ukončení nebezpečí ohrožení.

Rozdělení odpovědnosti za provedení varování obyvatelstva.

VHP (NVč. 429/2003 Sb., příl. 2)

Hlavní způsob varování obyvatelstva včetně popisu činnosti, kterou má obyvatelstvo po varování vykonat.

Náhradní způsob varování.

VHP (Vyhláška MVč. 383/2000 Sb., příl. 2)

Zvolený způsob varování obyvatelstva, včetně popisu činnosti, kterou má obyvatelstvo po varování vykonat.

Zabezpečení realizace zvoleného způsobu organizačními a technickými mechanismy.

Náhradní způsob varování obyvatelstva jinými prostředky při selhání zvoleného způsobu varování.

Plán ukrytí obyvatelstva

Ukrytí je využití úkrytů a jiných vhodných prostorů k ochraně obyvatelstva před účinky světelného a tepelného záření, pronikavé radiace, kontaminace radioaktivním prachem, chemickými nebo biologickými látkami a proti tlakovým účinkům zbraní hromadného ničení.

Typy úkrytů - stálé, improvizované. Odpovědnost za zpracování má HZS kraje.

HP kraje (NVč. 429/2003 Sb., příl. 1)

Zásady zabezpečení ukrytí.

Přehled stálých úkrytů po správních obvodech obcí s rozšířenou působností, s vyznačením typu úkrytu a kapacity ukrývaných osob.

Přehled o vhodných prostorech pro vybudování improvizovaných úkrytů.

Rozdělení odpovědnosti za ukrytí obyvatelstva.

VHP (NVč. 429/2003 Sb., příl. 2)

Způsoby vhodného ukrytí osob v zóně havarijního plánování.

Zásady pro chování obyvatelstva při ukrytí.

Zásady zásobování ukrytého obyvatelstva potravinami a vodou.

VHP (Vyhláška MVč. 383/2000 Sb., příl. 2)

Neodkladné ochranné opatření, které se podle charakteru nebezpečné látky připravuje jako bezprostřední reakce obyvatelstva na varování.

Způsoby a místa vhodného ukrytí osob v zóně havarijního plánování.

Zásady pro chování obyvatelstva při ukrytí.

Plán individuální ochrany obyvatelstva

HP kraje (NV č. 429/2003 Sb., příl. 1)

Způsob improvizované ochrany dýchacích cest, očí a povrchu těla.

Množství a strukturu prostředků individuální ochrany pro vybrané kategorie osob a místa jejich uskladnění.

Zabezpečení a způsob provedení výdeje prostředků individuální ochrany.

Rozdělení odpovědnosti za provedení individuální ochrany obyvatelstva.

VHP (NV č. 429/2003 Sb., příl. 2)

Možnosti a způsob použití improvizovaných prostředků k ochraně dýchacích cest, očí a povrchu těla.

Množství a struktura prostředků individuální ochrany, místa jejich uskladnění a zabezpečení jejich výdeje (pokud se jejich výdej předpokládá).

Způsob nakládání s použitými prostředky individuální ochrany.

VHP (Vyhláška MV č. 383/2000 Sb., příl. 2)

Možnosti a způsob použití improvizovaných prostředků individuální ochrany.

Přehled prostředků ochrany (pokud se jejich použití předpokládá) a hodnoty jejich odolnosti proti nebezpečným látkám.

Místa uložení prostředků ochrany a způsob jejich distribuce.

Způsoby použití a likvidace použitého materiálu.

Plán evakuace obyvatelstva

HP kraje (NV č. 429/2003 Sb., příl. 1)

Plán evakuace obyvatelstva se skládá z části textové a části grafické.

Textová část plánu evakuace obyvatelstva obsahuje:

Všeobecné zásady provádění evakuace včetně výčtu kritérií pro rozhodování o evakuaci.

Předpokládané počty evakuovaných podle jednotlivých evakuačních zón a z toho počty osob vyžadujících zvýšenou péči.

Časové normy pro evakuaci, zpracované na základě analýzy rizik.

Přehled míst (přechodného i trvalého) náhradního ubytování a míst hromadného stravování (včetně kapacit) v rámci spravovaného (vlastního) území.

Způsob vyznění orgánů pověřených řízením evakuace, jmenovité uvedení pracovníků a spojení s nimi.

Dopravní, zdravotnické, zásobovací a pořádkové zabezpečení evakuace.

Způsob koordinace činnosti složek zabezpečujících evakuaci, jmenovité uvedení pracovníků odpovědných za jejich řízení a spojení s nimi.

Způsob varování obyvatelstva a pokyny pro chování obyvatelstva po vyhlášení stavu ohrožení a rozhodnutí o provedení evakuace.

Další informace pro obyvatelstvo ohrožené mimořádnou událostí.

Popis zajišťování evakuace škol, nemocnic, věznic a podobných zařízení.

Rozdělení evakuovaného obyvatelstva podle cílových míst přemístění.

Zajištění bezpečnosti (ochrany) evakuovaných (vyklizených) prostor včetně sledu provádění uzávěr.

Potřebné údaje o vazbě na ostatní opatření ochrany obyvatelstva (uvedená v dílčích plánech havarijního plánu).

Protiradiační a protichemická opatření v průběhu evakuace.

Uzavřené smlouvy a dohody ve věci zabezpečení evakuace.

Textová část plánu evakuace obyvatelstva dále zahrnuje pomocné orientační propočty, včetně popisů:

Časovou analýzu evakuace z hlediska průběhu působení vyhodnocených ohrožení (časových norem), plánovaného způsobu varování obyvatelstva a zvolené varianty řešení ohrožení (druhu evakuace).

Kapacitní propočty k zajištění hromadné přepravy: předpokládané počty evakuovaných, vzdálenost příjmových území, kapacitu evakuačních tras, kapacitu prostředků hromadné přepravy, grafikony silniční a železniční přepravy.

Síťový graf závislosti průběhu evakuace na čase (zpracovaný např. metodou PERT).

Rámcový rozpočet vyjadřující očekávané náklady (výdaje) na provedení evakuačních opatření.

Textová část plánu evakuace dále obsahuje údaje o disponibilních počtech osob k provedení evakuace, zajišťujících: první předlékařskou zdravotnickou pomoc, distribuci zásob, dopravní zabezpečení a informační zabezpečení. Jsou uvedeny údaje potřebné ke zpohotovení (aktivaci) těchto osob. Z hlediska mezinárodního práva mají tyto osoby nárok na statut pomocného personálu organizací CO.

Grafická část plánu evakuace obyvatelstva obsahuje mapové podklady různých měřítek, plány měst a obcí, katastrální mapy.

Grafická část plánu evakuace obyvatelstva obsahuje vyznačené:

Evakuační zóny.

Místa shromažďování obyvatelstva k evakuaci.

Evakuační střediska, přijímací střediska, případně další místa první zdravotnické pomoci a rozdělování nouzových přídelů nezbytných předmětů, včetně vody a potravin.

Evakuační trasy, včetně základních a náhradních cest.

Místa na spravovaném (vlastním) území, vybraná jako místa (přechodného i trvalého) náhradního ubytování a místa hromadného stravování (včetně kapacit).

Zdravotnická zařízení.

Zařízení pro speciální očištění.

Místa na spravovaném (vlastním) území, nevhodná pro umístění evakuovaných osob.

Zásady provádění evakuace.

Rozsah evakuačních opatření.

Zabezpečení evakuace.

Orgány pro řízení evakuace a způsob jejich vyrozumění.

Rozdělení odpovědnosti za provedení evakuace obyvatelstva.

VHP (NVč. 429/2003 Sb., příl. 2)

Zásady provádění evakuace.

Předpokládané počty evakuovaných osob.

Rozsah evakuačních opatření.

Zabezpečení evakuace.

Orgány určené pro řízení evakuace a způsob jejich vyrozumění.

Rozdělení odpovědnosti za provedení evakuace.

Monitorování evakuovaných osob a dekontaminačních stanovišť.

VHP (Vyhláška MVč. 383/2000 Sb., příl. 2)

Seznam sil a prostředků, které zabezpečí evakuaci.

Způsob jejich vyrozumění, vybavení, přípravy a povolání.

Počty osob k evakuaci a místa odkud a kam budou evakuovány.

Počty osob vyžadujících zvláštní péči.

System řízení hromadné, samovolné evakuace.

Popis doporučeného evakuačního zázadla.

System evidence evakuovaných osob.

Evakuační trasy a jejich zabezpečení.

Přehled nouzového ubytování evakuovaných osob a způsoby jejich zásobování.

Plán nouzového přežití

Nouzovým přežitím se rozumí dočasný způsob přežití obyvatelstva postiženého následky MU nebo krizových situací; dočasné ubytování obyvatel postižených krizovou situací v objektech, které pro ubytování osob nejsou určené a běžně používané, ale jsou dočasně upraveny a vybaveny tak, aby splňovaly základní požadavky pro spánek, odpočinek a hygienické potřeby osob; způsob řešení zásobování vodou (potravinami) za krizových situací, jehož účelem je zabezpečení nezbytného množství v požadované jakosti v případech, kdy stávající systém zásobování je zcela nebo částečně nefunkční. Je omezoováno časově na nezbytně dlouhou dobu.

HP kraje (NVč. 429/2003 Sb., příl. 1)

Nouzové ubytování.

Nouzové zásobování potravinami.

Nouzové zásobování pitnou vodou.

Nouzové základní služby obyvatelstvu.

Nouzové dodávky energií.

Organizování humanitární pomoci.

Rozdělení odpovědnosti za provedení opatření pro nouzové přežití obyvatelstva.

Konkrétní obsah Plánu nouzového přežití obyvatelstva

Plán obsahuje:

a) Textovou část

Seznam vybraných objektů na spravovaném území a kontaktní spojení na odpovědné osoby, které umožní jejich zpřístupnění a zprovoznění

- objekty (včetně kapacity) a prostory (pozemky) využitelné jako místa prozatímního nouzového ubytování,
- objekty zdravotnických zařízení a lékárny,

- využitelné vodní zdroje (pitná a užitková voda),
- sklady potravin,
- stálá stravovací zařízení,
- sklady se státními hmotnými rezervami (mobilizačními rezervami),
- významné objekty obchodní sítě se sortimentem nezbytných předmětů,
- úložiště pohonných hmot a čerpací stanice,
- energetické zdroje, telekomunikační objekty.

Seznam sortimentu a množství disponibilních nezbytných předmětů uložených rámci mobilizačních rezerv, např.:

- stany, lehátka, nafukovací matrace, příkrývky, polštáře, povlaky a prostěradla, stoly, židle,
- zásoby pro zdravotnickou první pomoc,
- potraviny připravené ke konzumaci, láhve s vodou a nápoji, nádrže na vodu, polní kuchyně, kuchyňské vybavení, potřeby pro hromadné stravování (z plastů nebo papíru),
- hygienické a čistící prostředky, kapesní svítilny, přenosné rozhlasové přijímače, náhradní zdroje elektrického proudu, energocentrály, zařízení pro manipulaci s materiálem, pytle na písek,
- dopravní prostředky.

Seznam vybraných služeb:

- doprava vody,
- hromadné rozdělení potravin a nezbytných předmětů,
- kontrola vodních zdrojů pro lidskou potřebu,
- pohřební služby,
- odmykání dveří,
- další nezbytné služby (ve vazbě na analýzu rizik).

Ostatní údaje:

- Potřebné údaje o vazbě na ostatní opatření ochrany obyvatelstva.
- Informace pro obyvatelstvo ohrožené mimořádnou událostí.
- Připravené dokumenty ve věci:
- pronájmu budov nebo místností,
- využití pozemků pro stavbu nouzových prozatímních přístřeší (stanů)
- zprovoznění vybraných objektů
- zajištění vybraných služeb
- vytvoření pomocného personálu zařízení CO

b) Grafickou část

Mapy s vyznačením vybraných objektů (dle textu)

Plán monitorování

Monitoruje se radiační situace na vybraných místech v zóně havarijního plánování jaderných elektráren (zařízení) a stav vypouštěné odpadní vody z těchto *zařízení* nebo možnost úniku nebezpečných chemických látek a chemických přípravků z chemických provozů.

HP kraje (NVč. 429/2003 Sb., příl. 1)

Přehled stacionárních a mobilních prostředků a jejich rozmístění.

Sledované veličiny pro monitorování.

Způsob vyhodnocování a předávání zjištěných hodnot.

Rozdělení odpovědnosti za provedení monitorování.

VHP (NVč. 429/2003 Sb., příl. 2)

Plán monitorování obsahuje způsob předávání zpráv o výsledcích monitorování z celostátní radiální a monitorovací sítě ČR a způsob nakládání se zjištěnými údaji od držitele povolení a způsob jejich předávání.

VHP (Vyhláška MVč. 383/2000 Sb., příl. 2)

Plán monitorování obsahuje způsob předávání zpráv o výsledcích monitorování situace odpovědnými orgány a zásady pro odvolání mimořádných opatření při dosažení přípustných hodnot nebezpečných látek v životním prostředí v oblasti zóny havarijního plánování.

Plán komunikace s veřejností a hromadnými informačními prostředky

HP kraje (NVč. 429/2003 Sb., příl. 1)

Přehled spojení na hromadné informační prostředky.

Texty nebo nahrávky televizních a rozhlasových tísňových informací.

Frekvence vysílání rozhlasových stanic.

Způsob ověření průniku tísňových informací.

Náhradní způsoby pro informování veřejnosti.

Formy, způsoby a postupy při poskytování informací obyvatelstvu o skutečném ohrožení a následně přijímaných opatřeních k ochraně obyvatelstva.

Organizační a materiální zabezpečení tiskového střediska.

Rozdělení odpovědnosti za komunikaci s veřejností a hromadnými informačními prostředky.

VHP (NVč. 429/2003 Sb., příl. 2)

přehled spojení na kontaktní osoby z hromadných informačních prostředků.

texty nebo nahrávky televizních a rozhlasových tísňových informací včetně způsobu zajištění jejich přípravy a aktualizace.

frekvence a náhradní frekvence rozhlasových stanic.

způsob ověření průniku varovných relací.

náhradní způsob pro informování veřejnosti.

formy, způsoby a postupy při poskytování informací obyvatelstvu o skutečném ohrožení a následně přijímaných opatřeních k ochraně obyvatelstva.

organizační a materiální zabezpečení tiskového střediska.

Kapitola 11

Vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva

Legislativa

Vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva je řešeno zákonem č. 239/ 2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (§ 7, odst.2, písm. g, § 10, odst.6, písm. b, § 12, odst. 2, písm.e, § 15, odst.4, § 24, odst.1, písm. b,1).

Vzdělávání v této oblasti pro pracovníky veřejné správy je dále stanovena zákonem č.218/2002 Sb., o službě státních zaměstnanců ve správních úřadech a o odměňování těchto zaměstnanců a ostatních zaměstnanců ve správních úřadech (služební zákon) a zákonem č.312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů. Zvláštními právními předpisy je stanoveno pro ozbrojené síly a bezpečnostní sbory.

Koncepce vzdělávání v oblasti krizového řízení a ochrany obyvatelstva

Je stanovena usnesením Bezpečnostní rady státu č.14 ze dne 16. listopadu 2004 .

System přípravy osob se člení na dvě úrovně:

získání kvalifikace cestou vyššího odborného nebo vysokoškolského vzdělávání
další profesní vzdělávání

Vyšší odborné a vysokoškolské vzdělávání se uskutečňuje získáváním kvalifikace a také jejího prohlubování. Je realizováno v rámci vzdělávacích (vyšší odborné školy) a studijních (vysoké školy) programů akreditovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (např. VOŠ TRIVIS, VŠB - Technická universita Ostrava, Universita obrany - Fakulta ekonomiky a managementu).

Další profesní vzdělávání je zabezpečováno formou vzdělávacích programů pro příslušné cílové skupiny:

- vedoucí úřadů (managementu)
- vedoucí úředníci (členové vrcholového managementu) s obecnou nebo přímou odpovědností za ochranu obyvatelstva
- úředníci (zaměstnanci)- specialisti na oblast ochrany obyvatelstva
- osoby, jejichž služební vztahy se řídí zvláštními předpisy pro ozbrojené síly a bezpečnostní sbory
- specialisti u právnických a podnikajících fyzických osob, zejména u subjektů zpracovávajících plán krizové připravenosti
- volení funkcionáři

Vzdělávací moduly

Koncepce stanoví 10 vzdělávacích modulů:

průřez problematikou krizového řízení (modul A)

úvod do problematiky krizového řízení (modul B)

krizové řízení při nevojenských krizových situacích (modul C)

obrana státu (modul D)

ochrana obyvatelstva (modul E)

ochrana ekonomiky - ochrana kritické infrastruktury (modul F)

vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek
hospodářská opatření pro krizové stavy
integrováný záchranný systém (včetně jednotek požární ochrany)
krizové řízení v oblasti zdravotnictví

Modul E - Ochrana obyvatelstva

Zahrnuje:

stručná historie civilní ochrany a ochrany obyvatelstva v ČR
ochrana obyvatelstva v zahraničí
legislativa
varování, vyrozumění a informování obyvatelstva
evakuace a nouzové přežití
ukrytí obyvatelstva, požadavky ochrany obyvatelstva (CO) v územním a stavebním řízení
individuální ochrana
ochrana obyvatelstva při mimořádných událostech
příprava obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci
ochrana obyvatelstva v havarijních plánech

Kapitola 12

Preventivně výchovná činnost

Legislativa

Práva fyzických osob

Podle zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o IZS) mají fyzické osoby pobývající na území České republiky právo na informace o opatřeních k zabezpečení ochrany obyvatelstva a na poskytnutí instruktáže a školení ke své činnosti při mimořádných událostech (Zákon o IZS § 25 odst. 1).

Realizace výše uvedených práv fyzických osob je uložena jednotlivým subjektům následujícími zákony:

Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR

§ 7 odst. 2 písm. g) zákona o IZS ukládá, že MV - GR HZS „organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva a pro přípravu složek integrovaného záchranného systému zaměřené na jejich vzájemnou součinnost, k tomuto účelu zřizuje vzdělávací zařízení“.

Hasičský záchranný sbor kraje

Podle § 10 odst. 5 písm. b,) zákona o IZS - organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva a v přípravě složek integrovaného záchranného systému zaměřené na jejich vzájemnou součinnost, k tomuto účelu zřizuje vzdělávací zařízení

Hasičské záchranné sbory krajů jsou povinny podle zákona o IZS (§ 12 odst. 2 písm. c) seznamovat obce, právnické a fyzické osoby s charakterem možného ohrožení obyvatel a s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi.

Obecní úřad

Povinnost provádět preventivně výchovnou činnost v oblasti ochrany obyvatelstva vyplývá z § 15 odst. 4 zákona o IZS, který ukládá obecnímu úřadu seznamovat právnické a fyzické osoby v obci s charakterem možného ohrožení, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva. Za tímto účelem organizuje jejich školení.

Právnické osoby a podnikající fyzické osoby

Právnická osoba a podnikající fyzická osoba dle § 23, odst. 1, písm. b) §24, odst. 1 , písm. b, zákona o IZS je povinna (pokud je zahrnuta v havarijním plánu kraje nebo ve vnějším havarijním plánu) zajistit vůči svým zaměstnancům organizování přípravy k sebeochraně a vzájemné pomoci.

Obsahové zaměření preventivně výchovné činnosti

Obsahové zaměření a formy preventivně výchovné činnosti pro ochranu obyvatelstva stanovuje MV-GR HZS ČR, s cílem umožnit hromadným informačním prostředkům a občanům přístup k informacím o možných rizicích vzniku mimořádných událostí s následným ohrožením životů a zdraví obyvatel, jejich majetku a životního prostředí. Informovat o způsobech prevence a přípravách na řešení následků případných mimořádných událostí, ale i popularizovat výsledky činnosti HZS ČR a jeho humanitární poslání. Obsahem jsou zejména následující témata:

- zdroje a místa nebezpečí vzniku mimořádných událostí v okolí bydliště a pracoviště
- opatření, která jsou připravená k záchraně a ochraně zdraví, života a majetku
- varování (varovný signál) a chování po jeho vyhlášení
- čísla tísňového volání
- poskytování první pomoci
- používání hasicích přístrojů
- evakuace, evakuační zavazadlo
- improvizované ukrytí, improvizovaná ochrana v budovách
- improvizovaná ochrana dýchacích cest, očí a povrchu těla
- provádění částečné dekontaminace
- chování při různých druzích mimořádných událostí (povodeň, únik nebezpečných látek, hrozba teroristického útoku nebo akce apod.)

Instituce, podílející se na provádění preventivně výchovné činnosti a přehled forem, které využívají nebo jsou vhodné k využití

MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR

Příprava didaktických pomůcek pro základní a střední školy nebo spolupráce při jejich tvorbě v součinnosti s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.

Příprava učitelů pro výuku témat k ochraně obyvatelstva ve školách, spolupráce s Národním institutem pro další vzdělávání učitelů

Internet - zveřejňování metodických příruček, návodů a aktuální informací z ochrany obyvatelstva.

Celostátní rozhlasové a televizní vysílání - využití smluv s veřejnoprávními institucemi, tj. Českou televizí a Českým rozhlasem

Celostátní tisk - informace o aktuálních problémech

Spolupráce s občanskými sdruženími - na základě dohod, vytváření podmínek pro činnost lektorů, preventistů a instruktorů pro přípravu obyvatelstva (příprava, vydávání metodických pomůcek)

Vydávání propagačních materiálů jako např. brožury, kalendáře, letáky atd., účast na výstavách a veřejných akcích.

Hasičský záchranný sbor kraje

Spolupráce s odborem školství krajského úřadu, pobočkou Národního institutu pro další vzdělávání učitelů (bývalá krajská pedagogická centra) při přípravě učitelů na výuku tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí ve školách

Odborně-metodická pomoc základním a středním školám

- pomoc při přípravě praktického cvičení,
- besedy na školách,
- ukázky z činnosti jednotek požární ochrany i ukázky činnosti složek IZS,
- exkurze škol na stanicích HZS krajů.

Internet- zveřejňování aktuálních informací z ochrany obyvatelstva v kraji.

Regionální televizní a rozhlasové vysílání - relace a informace na základě smluv

Regionální tisk

Dny otevřených dveří

Soutěže

Plakáty, letáky, vývěsky pro budovy obecních zastupitelstev, veřejně přístupné budovy (banky, pošty, nádraží atd.).

Instruktažní zaměstnání pro starosty obcí, podnikající právnické osoby i osoby fyzické.

Poradenská a konzultační činnost

Výchovné programy pro děti, mládež a dospělé

Příprava a výuka aktivistů (instruktorů) pro výchovu dětí v oblasti ochrany obyvatelstva. Vzdělávání lektorů pro přípravu obyvatelstva v obcích.

Pořádání přednášek, besed a instruktaží o charakteru možného ohrožení obyvatelstva a k připravovaným opatřením ochrany života, zdraví a majetků občanů.

Obec, obecní úřad

Porady nebo semináře s právníky a podnikajícími fyzickými osobami na teritoriu obce s cílem seznámit se s možným ohrožením obyvatel obce a s připravovanými záchrannými a likvidačními pracemi.

Přednášky, besedy, instruktaže pro obyvatelstvo

Využívání informačních a poradenských středisek obcí k informování obyvatel o možnostech vzniku mimořádných událostí, o připravovaných záchranných a likvidačních pracích a chování obyvatel při jejich vzniku.

- Místní rozhlasové vysílání a vysílání místní kabelové televize, vysílání pořadů s tematikou ochrany obyvatelstva.

Právníky a podnikající fyzické osoby, které jsou zahrnuty v havarijních plánech kraje nebo ve vnějších havarijních plánech

- Přednášky, besedy, instruktaže, rozhlasové vysílání apod. určené pro zaměstnance.
- Informační materiály v jídelnách, sálech, vestibulech, klubovnách apod.

Občanská sdružení, veřejně prospěšné organizace a jiné orgány působící na úseku ochrany obyvatelstva

- spolupráce s MV-GŘ HZS ČR a HZS krajů při zajišťování preventivně výchovné činnosti, zejména při výběru a přípravě lektorů, metodických pomůcek, informačních materiálů a při vlastní přípravě obyvatelstva, včetně žáků ve školách

Výuka témat ochrany člověka za mimořádných událostí na základních a středních školách

Pokyn MŠMT k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů škol

Historické souvislosti

Ve školním roce 1991/1992 došlo na základních a středních školách ke zrušení vyučovacího předmětu branná výchova. Jeho koncipace již neodpovídala novým společenským podmínkám. Předmět však nebyl ničím nahrazen. Tím došlo k přerušení vzdělávání dětí a mládeže v oblasti ochrany života a zdraví při mimořádných událostech.

Snaha tento stav změnit vyústila v experiment „Zařazení problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do výuky na základních a středních školách“, který proběhl v období od ledna 1994 do prosince 1995 na 71 školách různého typu. Hlavní myšlenkou byl návrh nevytvářet samostatný předmět, ale začlenit problematiku „ochrany člověka“ do stávajících vyučovacích předmětů následovně:

- Ochranu člověka za mimořádných událostí ve společnosti (všeobecný přehled o problematice ochrany člověka jako celku) - bylo navrženo vyučovat v občanské a rodinné výchově.
- Téma přírodní katastrofy (mimořádné události způsobené přírodními silami) - vyučovat v zeměpise nebo přírodopise.
- Provozní havárie v chemii.
- Radiační ochranu ve fyzice nebo v chemii.

Při konečném posuzování a vyhodnocování experimentu vyslovilo 88 % zúčastněných pedagogů souhlas se zařazením výše uvedených témat do výuky na základních a středních školách. Na tomto základě byl ze strany MŠMT vydán pokyn ředitelům škol, v němž se počínaje 1. září 1999 doporučuje tematiku ochrany člověka za mimořádných událostí do výuky zařadit. O samotném zařazení tematiky do vyučování rozhodoval tedy ředitel školy.

Tento stav trval do 15. 3. 2003, kdy vstoupil v platnost novelizovaný pokyn MŠMT, jenž zařadil výše uvedenou problematiku povinně do školních osnov v rozsahu minimálně 6 vyučovacích hodin ročně v každém ročníku (pokyn MŠMT čj. 12050/ 03-22 a čj. 13586/ 03-22 ze dne 4. 3. 2003). Ředitelům škol bylo ponecháno právo rozhodnout zda se tematika zařazuje samostatně nebo je vyučována v rámci vhodných předmětů (dle § 39, zákona č.29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů).

Od školního roku 2006/2007 probíhá výuka v souladu s novým systémem kurikulárních dokumentů, což znamená, že na základě rámcových vzdělávacích programů každá škola zpracuje své školské vzdělávací programy. Tematika ochrany člověka za mimořádných událostí je v rámcových vzdělávacích programech začleněna do konkrétních vzdělávacích oblastí, klíčových kompetencí a průřezových témat.

Cíle, rozsah, obsah a organizace výuky

Cílem výuky je především osvojení témat (v rozsahu přiměřeném věku žáků) jako je schopnost rozpoznat signál „všeobecná výstraha“ a zvládnutí základních činností po jeho vyhlášení, naučit se používat linek tísňového volání a přípravu evakuačního zavazadla, znát zásady pro opuštění bytu nacházejícího se v ohroženém prostoru, umět poskytnout první pomoc, ale i seznámit se s činností integrovaného záchranného systému.

K dosažení výše uvedených cílů je výuka obsahově rozdělena do témat, která pojednávají o zásadách chování při živelních pohromách (při povodních, zemětřeseních, sesuvech půdy, sopečném výbuchu, atmosférických poruchách, při požárech a lavinovém nebezpečí), při úniku nebezpečných látek do životního prostředí (použití improvizované ochrany jednotlivce v případě chemického, radioaktivního či biologického zamoření) a při nálezu výbušniny či jiné nebezpečné látky nebo podezřelého předmětu.

Samotná organizace výuky (zařazení do jednotlivých předmětů) je realizována podle rozhodnutí ředitelů škol a v souladu se vzdělávacími dokumenty. Pro zpestření výuky témat ochrany člověka za mimořádných událostí se doporučuje realizovat závěrečné praktické cvičení, které má prověřit nabyté teoretické i praktické schopnosti žáků a studentů, a také atraktivnit probíranou tematiku. Osvědčuje se organizovat tato cvičení ve spolupráci s HZS kraje i s dalšími složkami IZS, které zde mají možnost formou ukázek objasnit své poslání a místo v systému protipožární ochrany a ochrany obyvatelstva.

Nejdůležitější didaktické pomůcky vydané na podporu výuky

Pro přípravu pedagogů vydalo MV–GŘ HZS ČR příručku pro učitele základních a středních škol pod názvem „Ochrana člověka za mimořádných událostí“. Jejím účelem je poskytnout vyučujícím širší informace o probíraných tématech včetně objasnění širších souvislostí s problematikou ochrany obyvatelstva. V publikaci najdou učitelé i doporučené metodické postupy a zpracované testy pro ověření znalosti žáků. Každá škola obdržela jeden výtisk.

V roce 2003 vydalo MV-GŘ HZS příručku pro učitele základních a speciálních škol pod názvem „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“. Příručka má část teoretickou a metodickou a je zaměřena na problematiku požární ochrany. Každá škola obdržela jeden výtisk.

Výukové filmy

Pro zvýšení efektivnosti a názornosti výuky žáků a studentů byla do základních a středních škol distribuována videokazeta s výukovými filmy, a to „Povodně a ochrana člověka“, „Havárie s únikem nebezpečných látek“, „Než přijede záchranka“ a Ochrana obyvatelstva za mimořádných událostí“ a také dvě videokazety s výukovými filmy „Výchova dětí v oblasti požární ochrany I“ a Výchova dětí v oblasti požární ochrany II“.

Učebnice pro základní školy

Na podporu výuky byly zpracovány MV-GŘ HZS ve spolupráci s Výzkumným ústavem pedagogickým učebnice pro žáky základních škol. Tento soubor publikací byl doplněn v roce 2003 vydáním učebnice pro střední školy, která byla zpracována v Institutu ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč. Všechny byly vydány nakladatelstvím Fortuna v Praze.

V prvním dílu výše uvedené učebnice s názvem „Sebeochrana a vzájemná pomoc pro občanskou a rodinnou výchovu“ jsou rozpracována témata týkající se mimořádné události a způsobu chování při ní, rozpoznání hrozícího nebezpečí, ochrany obyvatelstva v případě ohrožení a zásad poskytování první pomoci.

Ve druhém dílu nazvaném „Živelní pohromy pro zeměpis a přírodopis“ se autoři věnují rozdělení živelních pohrom a příčinám jejich vzniku, včetně doporučených způsobů chování v závislosti na jejich druhu (při povodních, sesuvných a lavinových pohybech, zemětřeseních, sopečných výbuších a při působení atmosférických poruch). Učebnice poskytuje i několik základních rad jak přežít situaci ohrožení ve volné přírodě.

Poslední díl se zaměřil na „Havárie s únikem nebezpečných látek pro chemii a fyziku“. Obsahuje tematiku rozpoznání havárií s únikem nebezpečných látek a informace, čím člověk tyto látky ohrožují. Nalezneme zde i „sedmero rad“ pro případ jejich vzniku.

Pro 1. stupeň základní školy byla vydána souhrnná učebnice pod názvem Ochrana člověka za mimořádných událostí“

Učebnice pro střední školy

Učebnice pro střední školy rozvíjí problematiku ochrany člověka za mimořádných událostí probíranou na základních školách. Navíc seznamuje studenty s legislativními východisky pro řešení ochrany obyvatelstva a krizového řízení v České republice a s některými krizovými situacemi, které mohou ve vyspělé společnosti vzniknout v závislosti na sociálním, ekonomickém či politickém vývoji

Výše uvedené didaktické pomůcky doplňuje řada dalších, které výuku na základních a středních školách podporují, doplňují a zpestřují. Jako příklad lze uvést příručku pro obyvatele „Pro případ ohrožení“ (vydalo MV- GŘ HZS ČR), dále pomůcky pro 1. stupeň základních škol: metodickou příručku pro učitele a učebnice pod souhrnným názvem „Osobní

bezpečí“. Jednotlivé tématické části jsou přizpůsobeny věku žáků a jsou zařazeny do jednotlivých ročníků („Neztratím se? Neztratím!“ (pro 1. třídu), „Bezpečí a nebezpečí“ (pro 2. třídu), „Počítej se vším“ (pro 3. třídu), „S mapou nezabloudím“ (pro 4. třídu) a „Pomáhám zraněným“ (pro 5. třídu). Tyto pomůcky vydalo nakladatelství ALBRA.

Pro střední školy byla nakladatelstvím a vydavatelstvím OMIKA vydaná odborná metodická příručka „Ochrana člověka za mimořádných událostí- POVODNĚ“, jako první v řadě příruček věnovaných jednotlivým tématům ochrany člověka za mimořádných událostí.

Seznam všech dostupných a vhodných pomůcek a příruček pro výuku uvedené tematiky je uveden na internetových stránkách Ministerstva vnitra www.mvcr.cz

Kapitola 13

Monitorování

Legislativa

Zákon č.239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (§5,odst.2, písm.a, §7,odst.5, §10,odst.5,písm,e), §24, odst.2, písm d), Vyhláška č.328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení IZS, ve znění pozdějších předpisů (plán monitorování – součást vnějšího havarijního plánu).

Charakteristika

Monitorování v sobě zahrnuje zjišťování, předávání a vyhodnocování údajů o radiační, chemické a biologické situaci na postiženém území. Vytvoření systému zjišťování, předávání, vyhodnocování a také využívání těchto údajů orgány krizového řízení nebo složkami IZS je prvotním předpokladem, z kterého budou vycházet zásady ochrany obyvatelstva pro případ ohrožení těmito zbraněmi, látkami a prostředky.

Systém zjišťování, předávání a vyhodnocování údajů

K vytvoření uvedeného systému stanovila vláda ČR svým usnesením č.1276 ze dne 15. prosince 2004 „Harmonogram dalšího postupu se stanovením odpovědnosti za plnění jednotlivých úkolů při zabezpečování, předávání, vyhodnocování a využívání údajů o radiační, chemické a biologické situaci za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu, při řešení krizových situací spojených s teroristickými útoky a při řešení mimořádných událostí v zahraničí“. Tento systém doplňuje stávající zatím oddělené systémy a to vyhodnocování radiační, chemické či biologické situace v případě provozních havárií, resp. ohrožení území ČR epidemiemi apod. Snahou je spojit nové i stávající systémy a jejich koordinaci pověřit Ministerstvo vnitra, resp. Hasičský záchranný sbor ČR.

Nově budovaný systém je založen na 3 pilířích podle druhu nebezpečné látky a gestoří jsou:

- v případě radiační situace - Státní úřad pro jadernou bezpečnost
- v případě chemické situace - Hasičský záchranný sbor ČR
- v případě biologické situace - Ministerstvo zdravotnictví (resp. orgány hygieny)

Každá situace bude monitorována svými subsystemy, tj. pro radiační, chemickou či biologickou situaci.

Celý systém a jednotlivé subsystemy budou mít 3 stupně:

- místní
- krajský
- národní

Na národní úrovni se předpokládá vytvořit Národní koordinační vyhodnocovací středisko v působnosti Ministerstva vnitra - generálního ředitelství hasičského záchranného sboru (součást OPIS). Bude mít vazby na obdobné systémy v zahraničí, zejména na EU, NATO a sousední státy. Na krajské úrovni Krajské vyhodnocovací středisko (součást KOPIS).

Zajištění systému monitorování

Monitorování je nutné zajišťovat:

- Ministerstvem vnitra - generálním ředitelstvím hasičského záchranného sboru ČR,
- Hasičskými záchrannými sbory krajů,
- Příslušnými ministerstvy na základě dohod s MV-GŘ HZS ČR,
- Právníckými a podnikajícími fyzickými osobami, které jsou vlastníky, správci nebo uživateli technických zařízení a budov s radioaktivními a nebezpečnými chemickými látkami,
- Právníckými a podnikajícími fyzickými osobami na základě smluv s HZS ČR

Složky a prvky monitorovací sítě

Mobilní skupiny

Provádějí zjišťování údajů o situaci v terénu, odběry vzorků složek ze životního prostředí

Provádí: předurčené jednotky požární ochrany (v rámci Chemické služby), prostředky Armády ČR, prvky zdravotnického systému (lékaři), (pro období válečného stavu je zvažován podíl zařízení CO)

Laboratorní skupiny

Zajišťují odběry vzorků ze životního prostředí, provádí analýzy vzorků s cílem přesně stanovit nebezpečnou látku a její koncentraci

Provádí: chemické laboratoře HZS ČR (5), , prostředky Armády ČR, prostředky SÚJB (mobilní laboratoře včetně speciální laboratoře SÚJCHBO - Státního ústavu jaderné, chemické a biologické ochrany), speciální laboratoře v působnosti Ministerstva zdravotnictví (krajské hygienické stanice) a Ministerstva zemědělství (Státní veterinární správa, Státní rostlinolékařská správa, laboratoře kontroly kvality vody, včetně měřících míst kontaminace potravin, a vody)

Vyhodnocovací střediska

Zajišťují vyhodnocování údajů přijatých z mobilních a laboratorních skupin s cílem poskytnout podklady pro rozhodování velitele zásahu či orgánů krizového řízení o opatřeních k ochraně obyvatelstva a nasazených složek IZS.

Provádí: KOPIS (perspektivně Krajské vyhodnocovací středisko) OPIS (perspektivně Národní koordinační a vyhodnocovací středisko), Centrum výstrahy Zbraní hromadného ničení Armády ČR, Krizové koordinační centrum Státní úřadu pro jadernou bezpečnost, Krizový štáb Ministerstva zdravotnictví, Krizový štáb Ministerstva zemědělství, Krizový štáb Ministerstva životního prostředí, popř. Krizový štáb Ministerstva zahraničních věcí (při mimořádné události v zahraničí).

Meteorologická služba

Získává nezbytné údaje k tomu, aby bylo možno s použitím modelů šíření radioaktivních, nebezpečných chemických či biologických látek ve formě aerosolů v ovzduší provádět vyhodnocení a prognózu vývoje situace.

Provádí: ČHMÚ, speciální prvky AČR (např. systém „OBLAK“)

Letecké prostředky průzkumu

Jsou určeny pro zjišťování situace v nepřístupném terénu

Kapitola 14

Dekontaminace

Legislativa

Zákon č.239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (§10,odst.5,písm,e), Vyhláška č.328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení IZS, ve znění pozdějších předpisů, (Plán dekontaminace -součást vnějšího havarijního plánu).

Charakteristika

Hlavním úkolem dekontaminace je odstranit z kontaminovaných povrchů a materiálů chemické látky, zejména bojové chemické látky a radioaktivní látky, nebezpečné škodliviny, biologické agens a toxiny. V případech, kdy je to možné, je třeba tyto látky zničit, rozložit nebo jinak převést na méně škodlivé, nebo na neškodné produkty.

Cílem dekontaminace je snížení zdravotního poškození osob, zkrácení doby nezbytného používání prostředků individuální ochrany nebo improvizovaných prostředků a vytvoření podmínek pro obnovu normálního života v kontaminovaných oblastech a pro zabezpečení záchranných a likvidačních prací a asanaci území.

Dekontaminace se dělí podle druhu kontaminantu na:

- detoxikaci (odmořování) - rozklad nebo odstranění chemických látek
- dezaktivace - odstranění radioaktivních látek
- dezinfekce - usmrcení choroboplodných mikroorganismů a nebo odstranění toxinů

Metody dekontaminace:

- mechanické (vyklepání, kartáčování, otírání, navršení kontaminovaného materiálu zeminou,pískem apod.)
- fyzikální (odpařování, smývání pomocí směsí, vody či rozpouštědel)
- chemické (chemické reakce kontaminantů s vhodným činidlem)

Dekontaminace osob ve stacionárních Zařízeních

Dekontaminace osob se provádí ve stálé umývárně (zařízení CO).

Celý prostor stálé umývárny se rozděluje na 3 části:

- svlékárna (nečistá část)
- sprchová část (nečistá část)
- oblékárna (čistá část).

Prostor musí splňovat ČSN P 739010 Navrhování a výstavba staveb civilní ochrany (hladká neporézní podlaha se spádem k výpusti,stěny hladké, neporézní, opatřené obkladem alespoň do výše 180 cm. Ve svlékárně i oblékárně je potřeba výtok vody s umývadlem s bezdotykovým ovládním.

Rozdělení místností:

- Nečistá část - shromaždiště osob, svlékárna, místo pro výplach očí a úst, sklad kontaminovaných oděvů a obuvi,
- Čistá část - shromaždiště osob, oblékárna, sklad náhradních oděvů a obuvi, ručníků, místo pro lékařské prohlídky

- Nečistá a čistá část musí být viditelně oddělena (šipky, piktogramy) a mezi nečistou a čistou částí je potřebné zabezpečit měření stupně kontaminace.
- Prostor musí být osvětlen, vytápěn, s dostatečným počtem WC a s možností rozdělení dekontaminace pro muže a ženy.

Základní vybavení:

- zásoba dekontaminačních činidel
- náhradní oděvy a obuv
- ručníky
- voda pro výplach očí a úst
- pytle
- lavice, židle
- měřicí přístroje
- zdravotnický materiál (obvazy, léky)

Kapitola 15

Ochrana obyvatelstva ve světě

Ochrana obyvatelstva jako sdružený systém

Do právního řádu některých zemí, včetně České republiky je zaveden pojem ochrana obyvatelstva jako určité zastřešující pojmenování sdruženého (integrovaného) systému. Mnoho zemí zůstalo u tradičního názvu Civilní obrana nebo Civilní ochrana se stejným zastřešujícím obsahem. Tento systém je určen pro řešení 3 druhů mimořádných událostí:

- každodenní (mimořádné) události - dopravní nehody, havárie v železniční dopravě, pády letadel, zřícení staveb, výbuchy a havárie inženýrských sítí, záchrana osob v nejrůznějších situacích atd.
- katastrofy a nouzové situace - přírodní a technologické katastrofy s velkým počtem zdravotnických a nenávratných ztrát, s velkými hmotnými škodami, s masivním narušením infrastruktury společnosti, života obyvatel a životního prostředí (povodně, zemětřesení, havárie v průmyslu, teroristické útoky atd.)
- ozbrojené konflikty

Poslání ochrany obyvatelstva

Poslání ochrany obyvatelstva je ve všech vyspělých zemích obdobné. Zpravidla se hovoří o ochraně obyvatelstva a jeho životních podmínek, o ochraně a záchraně osob při katastrofách a nouzových situacích, při zvláštních nebezpečích, za všech okolností tj. v době míru i za války.

Rozdílné názvy systémů, které jsou "ochrana obyvatelstva", "civilní ochrana", "civilní obrana" nebo "civilní bezpečnost" neznamují, že se jedná o systémy zásadně rozdílné. Všechny země se zaměřují na prevenci a zvládnutí přírodních katastrof, technických katastrof a nouzových situací. Nově přibyla problematika terorismu. Ve všech zemích jsou opatření přijímána pro nevojenská i vojenská ohrožení na bázi prostředků, určených k nasazení při každodenních událostech (hasiči, policie, zdravotníci, civilní ochrana). Je tendence, aby tytéž zejména pevné řídicí, organizační i výkonné struktury zabezpečovaly úkoly jak při každodenních událostech, tak po náležitém posílení při katastrofách a nouzových situacích a eventuálně v případě války. Rovněž je tendence již při každodenních událostech směřující k co největší integraci jednotlivých záchranných subjektů (obdobně jako IZS v ČR).

Rozdíly spočívají v první řadě při stanovování úkolů organizacím, určeným k nasazení, a ve zvládnutích při opatřeních, které jednotlivé země provádějí k posílení prostředků, určených k nasazení. Ve Švýcarsku, v Německu a ve Francii jsou k dispozici pro nasazení při katastrofách druhoplánové prostředky. Armáda vykonává ve všech zemích subsidiární podporu. Nečlenské země NATO (Finsko, Švédsko, Švýcarsko) činí dlouhodobě obsáhlá opatření pro případ války. Švédsko a Švýcarsko provádějí ve srovnání s ostatními zeměmi nejobsáhlejší opatření v oblasti ochrany obyvatelstva (např. téměř 100 % ukrytí ve Švýcarsku).

Hlavní úkoly

Při každodenních událostech se jedná o úkoly, které plní záchranné prvoplánové složky ve sdruženém (integrovaném) systému v rámci své profesní náplně a které směřují především k záchraně osob a jejich majetku.

Při katastrofách a nouzových situacích a zejména při ozbrojeném konfliktu jde o řadu úkolů, které jsou předem plánované, včetně přípravy na jejich plnění, materiálního a finančního zabezpečení. Některé z těchto úkolů se aplikují do současné podoby z článku 61 Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám, některé jsou nové. Jedná se zejména o tyto úkoly:

- varování a vyrozumění
- stanovení zásad chování a činnosti obyvatelstva při různých mimořádných událostech
- budování ochranné infrastruktury pro zabezpečení ochrany obyvatelstva
- ochrana zdraví
- sebeochrana a vzájemná pomoc
- ochrana kulturních hodnot

Kompetence

Kompetence v jednotlivých oblastech činnosti v rámci ochrany obyvatelstva jsou odvislé od správního členění daného státu, které lze obecně rozdělit na následující úrovně:

- centrální (stát, spolkový stát, federativní stát)
- zemská (spolková země, kanton)
- vyšší střední (kraj, provincie)
- nižší střední (okres, departement)
- obecní (obec, město)

Kompetence k řešení každodenních událostí spočívají především na nejnižším stupni řízení (obecní nebo nižší střední). Při katastrofách a nouzových situacích obvykle na vyšší střední úrovni nebo spolkové země a kantony. V případě války je to vždy státní centrální úroveň.

Záchranné subjekty

Záchranné subjekty v oblasti ochrany obyvatelstva lze rozdělit na:

- prvoplánové (hasiči, zdravotníci a v některých zemích tzv. pomocné služby - Německý a Rakouský Červený kříž a další)
- druhoplánové (v některých zemích speciálně vytvořené síly a prostředky - např. Technická pomocná služba - THW - Německo, zvláštní vojenské jednotky - Dánsko, Francie, osoby podléhající povinné službě v civilní ochraně - Švýcarsko)
- působící na subsidiárním principu (obvykle Armáda)

Ochrana obyvatelstva v NATO

Začátkem devadesátých let v důsledku změn bezpečnostně-politické situace v Evropě a ve světě došlo k zásadním změnám ve strategické koncepci NATO v oblasti ochrany civilního obyvatelstva (civilní ochrany). Pravděpodobnost vzniku válečného konfliktu globálního charakteru se podstatně snížila. Ukázalo se ale, že bezpečnostní zájmy NATO mohou být ohroženy jinými riziky, mezi které patří zejména šíření zbraní hromadného ničení, narušování zásobování pro životně důležité záležitosti, teroristické akce a sabotáže velkého rozsahu. Do popředí proto vystoupily otázky plánování opatření pro případy tzv. nevojenského ohrožení a s tím spojená ochrana obyvatelstva.

Ve složité organizaci NATO je pojmu civilní ochrana (ochrana obyvatelstva) nadřazen pojem civilní nouzové plánování. V rámci Vyššího výboru pro civilní nouzové plánování

existuje řada výborů mezi nimiž je i Výbor pro civilní ochranu. Další výbory se zabývají např. zdravotnictvím, civilními telekomunikacemi, dopravou, zemědělskými produkty (potravinami). Ve Vyšším výboru i ve všech dalších výborech je Česká republika zastoupena.

Ochrana obyvatelstva v Evropské unii

Počátek evropské spolupráce v této oblasti se datuje rokem 1985, kdy byla předložena tzv. Zelená kniha Evropské komise (dále jen „Komise“) s názvem „Péče o naše životní prostředí - akce pro evropské životní prostředí“. Návrhy, obsažené Zelené knize, byly v různých usneseních Rady Evropské unie v letech 1987 - 1994 konkretizovány a týkají se opatření v těchto oblastech ochrany obyvatelstva:

Nástroje spolupráce.

Elektronické prostředky komunikace a výměny informací.

Výměna expertů, vzdělávání, simulační cvičení.

Terminologie.

Jednotné evropské nouzové telefonní číslo.

Informace a komunikace s veřejností.

Prevence a připravenost.

Zvláštní rizika.

Zásadními dokumenty ochrany obyvatelstva Společenství v současné době jsou Akční program Společenství pro ochranu před katastrofami (dále jen „Akční program“) a Postup Společenství na podporu spolupráce při nasazení k ochraně před katastrofami (dále jen „Postup“). Akční program, předložený poprvé v roce 1997 má sloužit k podpoře a doplňování opatření členských států při přírodních a technogenních katastrofách s cílem ochrany osob, životního prostředí a majetku.

Výše uvedený Postup byl Komisí navržen v září roku 2000 a v platnost vstoupil v lednu roku 2002. Každý členský stát může tento materiál využít, pokud chce získat přístup ke zdrojům, které má Unie k dispozici. Přitom nemusí jít přímo o stav katastrofy; příslušný Postup může být aktivován již při hrožícím nebezpečí. Postup obsahuje prvky, týkající se uvedení do stavu pohotovosti, a to:

Zásahových jednotek včetně další podpory nasazení v případě katastrofy.

Expertů pro vyhodnocovací a koordinační týmy.

Centra pro předávání informací mezi komisí a členskými státy Unie.

Zdravotnických zdrojů.

Postup může být aktivován i při vzniku katastrofy mimo Unii. V takovém případě jsou příslušná opatření prováděna buď jako samostatný zásah za koordinace státu, předsedajícího v té době Unii, nebo jako příspěvek k zásahu, který je řízen jinou mezinárodní organizací. Rozhodnutí členského státu Unie o nasazení vlastních zdrojů v takovémto případě je výlučně v jeho kompetenci.

Vztah ochrany obyvatelstva v České republice k civilní ochraně v Evropské unii

I když je ochrana obyvatelstva vymezena především legislativními předpisy jednotlivých členských států, ukazuje se zejména v současné době na evropské úrovni rostoucí potřeba co největší standardizace. Jak přírodní a technogenní katastrofy a s nimi související narušování životního prostředí, tak i ozbrojené konflikty nebývají omezeny na území jednoho státu, ale působí daleko mimo hranice. Tento vývoj ještě zesílil po teroristickém útoku na USA v září roku 2001.

Na základě principu subsidiarity, který je zakotven v čl. 5 smlouvy o založení Evropského společenství (dále jen „Společenství“), je ochrana obyvatelstva věcí členských států Evropské unie (dále jen „Unie“). Zároveň ale existuje v oblasti ochrany obyvatelstva při závažných přírodních a antropogenních katastrofách řada aktivit na úrovni Unie.

Strukturálně je ochrana obyvatelstva zahrnuta do generálního ředitelství, zabývajícího se Životním prostředím (DG Environmental), oddělení civilní ochrany a ekologických havárií. Unie používá pro oblast ochrany obyvatelstva, tak jak je chápána v České republice, historicky zavedený pojem civilní ochrana.

Hlavním cílem politiky Unie v oblasti ochrany obyvatelstva je podpora a pomoc při odpovídajících aktivitách členských států. Základními úkoly při této činnosti jsou:

Pomoc při vzdělávání příslušného předurčeného personálu.

Vypracování trvale platných podkladů pro neodkladnou a účinnou spolupráci členských států v případě katastrof.

Mezi nástroje prohlubování spolupráce a řešení společných problémů členských zemí Evropské unie (dále jen „Unie“) ve specifických oblastech, mimo jiné i pokud se jedná o výzkum a technologický rozvoj, informační služby, životní prostředí, vzdělávání, sociální politiku a zdraví, a také civilní ochranu patří tzv. komunitární programy Unie.

Programy jsou financovány přímo z rozpočtu Unie a po našem vstupu představují pro státní instituce, podnikatelské subjekty a asociace, akademické a pedagogické kruhy i místní samosprávu další možnost získávat finanční prostředky na rozvoj podnikatelských a výzkumných kapacit a pro potřebu rozvoje infrastruktury. Využívání těchto programů závisí na iniciativě uvedených subjektů, profesionální zdatnosti při formulaci jejich cílů a záměrů a při přípravě projektů.

Prvním cílem programu je podporovat akce Společenství, které přispívají k ochraně osob, životního prostředí a majetku v případě vzniku živelních pohrom a technologických katastrof a k většímu uvědomění si vzájemného vztahu mezi lidskou činností a přírodou. Dalším cílem je také usnadnění spolupráce, výměna zkušeností a vzájemná pomoc mezi členskými státy v této oblasti.

Jednotlivé členské státy předkládají vlastní projekty, dle vyhlášených priorit pro jednotlivé roky. Projekty by měly být ukončeny do dvou let. Přednost mají projekty, do kterých se zapojí více členských států. Pro naplňování programu jsou každoročně vyčleněny finanční prostředky až do výše 1,5 milionů EUR.

MV - generální ředitelství HZS ČR má prioritně v gesci komunitární program nazvaný „Akční program Společenství pro oblast civilní ochrany“ (rozhodnutí Rady č. 1999/847/EC z 9. prosince 1999). Oficiální platnost programu skončila v roce 2004, ale pro roky 2005-2006 byla platnost uvedeného programu prodloužena, a to z důvodu přípravy nové finanční perspektivy, která by měla platit od roku 2007 do roku 2013.

Další komunitární program, který má MV - generální ředitelství HZS ČR dále v gesci, se pracovně nazývá „Mechanismus civilní ochrany“ („Civil Protection Mechanism“, dále jen „Mechanismus“). Tento program byl zahájen 1. ledna 2002 a jeho platnost není časově omezena. Účast v programu se stala pro ČR závazná v souladu s rozhodnutím Rady č. 2001/792/ES, EURATOM dnem našeho řádného členství v Unii.

V rámci tohoto programu jsou vynakládány finanční prostředky především na:

Školení a výcvik členů Mechanismu, včetně společných cvičení (členové asistenčních intervenčních týmů, členové koordinačních/vyhodnocovacích týmů, vrcholový management).

Zřízení společné komunikační a informační sítě civilní ochrany (CECIS).

Výměnné pobyty vrcholového managementu, včetně velitelských kádrů.

Společné semináře.

Pro implementaci uvedeného dokumentu Komise spravuje rozpočet, do něhož přispívá i Česká republika v rámci podílu z odváděného celkového příspěvku do rozpočtu Unie. Z příspěvku jsou hrazeny náklady na výše uvedené aktivity, tzn. účastníci Mechanismu mají vše hrazeno z celkového rozpočtu.

Kapitola 16

Doporučená literatura

Zákon č. 239/ Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva

Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 135/2001 Sb., o územně plánovacích podkladech a územně plánovací dokumentaci

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů

Nářízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení §27 odst. 5) zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů

Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využití jaderné energie ionizujícího záření a o změně některých zákonů

Nářízení vlády č. 11/1999 Sb., o zóně havarijního plánování

Zákon č. 353/1999 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky a o změně zákona č. 425/1990 Sb., o okresních úradech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 383/2000 Sb., kterou se stanoví zásady pro stanovení zóny havarijního plánování a rozsah a způsob vypracování vnějšího havarijního plánu pro havárie způsobené vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2004Sb.,

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015, Ministerstvo vnitra, GŘ HZS ČR, Praha 2002

Usnesení vlády České republiky č. 417 ze dne 22. dubna 2002

Nářízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních

Záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů, vynakládaných právníky osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva

Ing. Bohumil Šilhánek, doc.Ing. Josef Dvořák, CSc. – Stručná historie ochrany obyvatelstva v našich podmínkách, ISBN 80-86640-12-4, MV-GŘ HZS ČR, 2003

Název: Ochrana obyvatelstva
Studijní materiál k modulu E

Zpracovatel: Kolektiv autorů

Vydal: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR
Kloknerova 26, 148 01, Praha 414

Tisk: Tiskárna MV, p. o.

Vydání: první

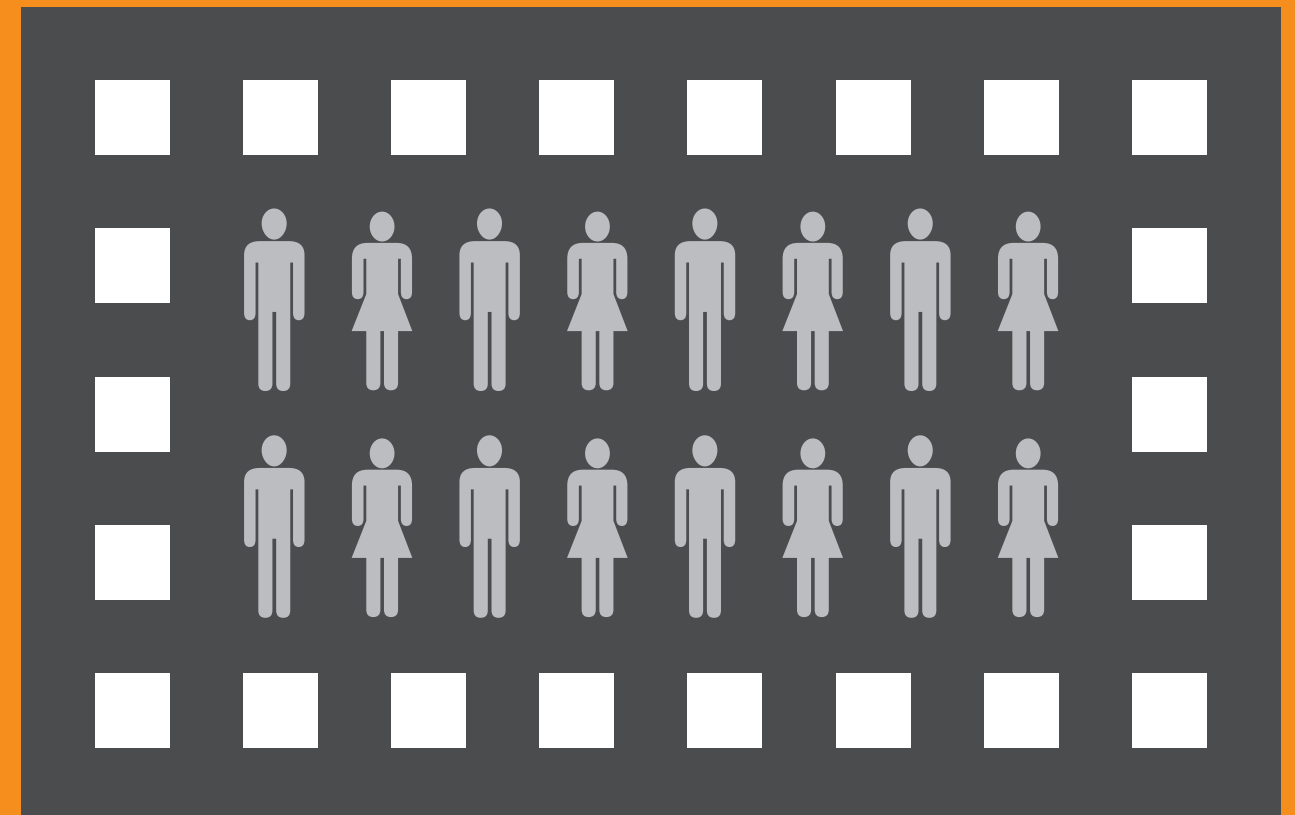
Náklad: 100 ks

MINISTERSTVO VNITRA

Generální ředitelství
HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU
ČESKÉ REPUBLIKY

ochrana obyvatelstva

PRAHA 2006

